

politički **ZATVORENIK**

GODINA XII. - TRAVANJ 2002. CIJENA 15 KN

BROJ **121**

<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> Dr. STJEPAN ŠRKULJ POVIEST NOVOGA VIEKA ZAGREB 1942	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> NIKOLA ŽIĆ ZEMLJOPIS NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE ZA NIŽE RAZREDE SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1944	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> Dr. LJUBOMIR MARAKOVIC ŽETVA HRVATSKA ČITANAKA ZA VIŠE RAZREDE SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1942	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> Prof. dr. MATE ĐURIĆ KNJIGA RADOSTI HRVATSKA ČITANAKA ZA III. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1942
<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> Vid PALEROVIĆ NARODOZNANSTVO ZA VIŠE RAZREDE SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1941	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> Dr. MATE ĐIJEVIĆ PLODOVI SRCA I UMA HRVATSKA ČITANAKA ZA VIŠE RAZREDE SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1941	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> BARADA — KATIĆ — ŽIDAK HRVATSKA POVIJEST ZA VIII. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1941	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> Prof. dr. MATE ĐURIĆ SJETVA HRVATSKA ČITANAKA ZA IV. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1942
<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> Dr. MATE ĐIJEVIĆ PRVE BRAZDE HRVATSKA ČITANAKA ZA I. I. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1942	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> SIVKO JAKIĆ POVIJEST HRVATSKOGA NARODA BIO I. ZAGREB 1942	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> PBC. FILIP LUKAS — Dr. NIKOLA PERIĆ ZEMLJOPIS NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE ZA VIŠE RAZREDE SREDNJIH ŠKOLA ZAGREB 1941	<i>Nezavisna Država Hrvatska</i> S. ZIMMERMANN PSIHOLOGIJA NAUKA O DUŠEVNOM ŽIVOTU ZAGREB 1943

politički ZATVORENIK

GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA

PREDsjEDNIK DRUŠTVA
Jure Knežović

UREĐNIČKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil,
Ljubomir Brdar, Zorka Zane,
Jure Knežović

OVAV BROJ UREDIO
Tomislav Jonjić

UREĐNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Masarykova 22/IV.
tel: 01/48 72 433, fax: 01/48 72 466

PRIJELOM TEKSTA I TISAK
»MINIPRINT« Varaždin, T. Ujevića 32

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kad Volksbank d.d. Zagreb
Dezvinski račun: 416446-7101 S.W.I.F.T.
Code VBCRHR22 kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uredjuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi
suradnje i preplate tel.: 01/48 72 433
radnim danom od 11-13 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglašnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

WWW: <http://www.hdpz.tel.hr/hdpz/>

Fotografija na posljednjoj stranici:

Dr. Franjo Kuharić (Matica)

MINISTAR KAPITULACIJE

Čudna li su ova naša vremena. Na mahove bolnija od robije. Hrvati iz Bosne već deset godina lutaju od nemila do nedraga, a Predsjednik svih hrvatskih državljana nijeće da je stanje zdvojno, nego optužuje novinare da napuhuju situaciju. Ne samo da je prijenosnik srpsko-bošnjačkih formulacija za trenutno etničko čišćenje, nego i nakon objektivnoga slikovnog prikaza o stanju porušenih hrvatskih kuća u Bosni, on nema dostoјanstva ispričati se tim žrtvama ovoga rata koji oni nisu htjeli ni vodili.

Ne manje bolna slika je i ministar obrane, liberal Jozo Radoš. Kao da u njemu nema trunque hercegovačkoga borbenog duha. Ministar apokaliptičnog očitovanja, poslije izjave da se Hrvatska ne može obraniti, mora ispuniti uvjete da bude primljena u članstvo NATO-a, sjedi na pogrešnoj stolici. To je vjerojatno jedini ministar na svijetu koji priznaje da se ne može obraniti, ali dalje prima plaću ministra obrane. Jugoslavenska vojna škola nije ga naučila ni vietnamskom iskustvu, kada već za ovoga našega Domovinskog naroda nije bio u stanju vidjeti da "boj ne bije svjetlo oružje, već boj bije srce u junaka". A Hrvatska je puna junaka i kad ustane, nije važno kojim bi nas to oružjem netko mogao napasti. Narod, ako je jedinstven i spreman na žrtvu, uvijek pobjeđuje.

Ministar i Vlada varaju narod kad mu prikazuju da nemamo novaca ni oružja, pa će nas drugi besplatno braniti. Svaka država koja je pristupila NATO-u morala je prije kupiti moderno oružje koje proizvode saveznici, po cijeni koju određuje saveznički proizvođač i nikome nije ništa darovano, osim kredita kojima su ih još više porobili. Oni po tragičnoj maniri slugana, pričaju da će nas drugi, netko iz saveza, štititi bolje nego mi sami sebe. Hrvatska je povijest puna tih saveza i ispunjenja ugovornih obveza. Naši patroni Zrinski i Frankopan najbolji su primjer zaštite: Nijemci su se uvalili u Vojnu krajinu, promicali vlaške statute, priječili oslobođanje hrvatskih krajeva ispod Turaka i na koncu odsjekli im glave.

Mi, koji smo trpjeli radi hrvatske samostojnosti, s gnušanjem odbacujemo ne samo takve izjave, nego i osobe koje tako pomišljaju i stranke koje to toleriraju i ne smijene defetističkog ministra i Vladu.

Jure KNEZOVIĆ
predsjednik HDPZ-a

TKO IMA BIRAČKO PRAVO U HRVATSKOJ?

I mi, koji nismo članovi Hrvatske demokratske zajednice (što je svojedobno znalo izazvati majestetični otklon tipova koji su po partijskim knjižicama zaključivali o nečijoj podobnosti i prikladnosti za službu u državnoj upravi, da bi - i prije nego što je prvi predsjednik te stranke pokopan - preselili na drugu stranu) sa zanimanjem pratimo nadmetanje za čelnog čovjeka te stranke.

To je zanimanje posve razumljivo, jer nije baš svejedno, tko će biti na čelu stranke koja će pojedinačno najvjerojatnije imati najviše saborskih zastupnika, a nije isključeno da u stanovitoj koaliciji (ponovno) pruzme vlast u državi. No, udio nas nečlanova ne bi smio prijeći puko zanimanje ili simpatiziranje s pojedinim kandidatom, jer bi bilo posve normalno, da predsjednika HDZ-a biraju članovi te stranke. Bilo bi to normalno svagdje osim u Hrvatskoj. Jedino je u Hrvatskoj moguće, da i političari i politički komentatori mjesecima ozbiljno raspredaju o tome, koji bi od kandidata za predsjednika HDZ-a bio "prihvatljiviji međunarodnoj zajednici", a koji bi joj bio "posve neprihvatljiv". Presudnom se, dakle, smatra (ne)naklonost "međunarodne zajednice", a ne naklonost biračkoga (stranačkog) tijela.

Još tragičnija od takvoga servilnog stajalištajest činjenica da smo se na nj navikli i da ga zapravo i ne držimo neprirodnim. A riječ je o eklatantnom primjeru nedostatka dostojanstva i samopoštovanja! Stogaje pravo pitanje, zašto je u Hrvatskoj uopće moguće ozbiljno raspravljati o tome, koji je od kandidata za predsjednika jedne političke stranke prihvatljiviji Londonu i Parizu, Moskvi i Washingtonu?

Nismo, dakako, nerazumni do te mjere, da ne shvaćamo ulogu i utjecaj svjetskih čimbenika i da nam je svejedno kakav će biti položaj naše domovine u svijetu. No, postoji mjera u stvarima i postoje granice koje se ne smiju prijeći.

Jer, sve dok smo se kroz povijest obazirali na stajališta Londona i Pariza, Moskve i Washingtona, smatrujući ih presudnjima, bili smo nitko i ništa, šakajada pritižešnjenaju-goslavenskom, čas monarhofsističkom, čas boljševičkom čizmom. Poput prosjaka, europske su i svjetske pragove objiali Radić i Trumbić, Košutić i Krnjević, Branimir Jelić i Radovan Latković. Za ništa. Iz togjadnog položaja izlazili smo samo onda, kad smo na prvo mjesto stavljali vlastite potrebe, vlastita htijenja i interes. Oni ne moraju biti nužno u konfliktu s interesima svjetskih velesila, ali se ne smiju potisnuti u drugi plan nikada, pa ni onda kad to znači konfrontaciju s interesima svjetskih središta moći. Samo onaj tko poštuje sebe, ima pravo zahtijevati da ga i drugi poštuju.

Što se, pak, događa kad se tuđi interesi stave ispred vlastitih i kad se biračko pravo velikodušno prepusti tuđinu (dok se istodobno oduzima pripadnicima hrvatskog iseljeništva!), jasno nas uče trećesiječanskiplodovi. Tako "kooperativna", međunarodnim krugovima tako simpatična vlada, ruku pod ruku s predsjednikom koji lucidno zaključuje da je Rusijavelika zemlja, a Petrograd veliki grad, nastavlja rasprodaju nacionalnog blaga u bescijenje. Više od 90 posto hrvatskog bankarstva u stranim je rukama (nasuprot Mađarske sa 63 posto, Poljske sa 64 i Latvije sa 66 posto), broj nezaposlenih nikad nije bio veći, cijene rapidno rastu (makar disciplinirani Državni statistički zavod opsjenjuje javnost podatcima o zanemarivoj stopi inflacije), a usporedno s cijenama raste i broj prosjaka na ulicama. Korupcija cvate, gospodarstvo grca u dugovima, pravosuđe jedva funkcioniра. Zatvaraju se škole i bolnice, otpuštaju se medicinske sestre, učitelji, vojnici i redarstvenici. Predsjednik države promukao je pjevajući "Po šumama i gorama", a umjesto u Hrvatskoj, počeli smo živjeti Regiji, gdje nam se velikodušno dopušta imati vlastitu nogometnu reprezentaciju i umjereno mahanje zastava (u iznimnim prigodama, na umjerenu način i tako da ne smeta braću Srbe). Definitivno smo rekli "ne" nacionalističkom i zastarjelom veličanju hrvatske tradicije, okrenuvši se ultramodernom pristupu "emajlu" i "jupijima", dosežući istodobno kulturološke vrhunce poput drvenih čaplji, šumadijske kuhinje i ciganske glazbe. Ukratko, blago nama! A sve zato što sunaši vlastodršci po čudi međunarodnoj zajednici...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

DR. FRANJO KUHARIĆ: PORUKE
SA STEPINČEVA GROBA 2

Tomislav JONJIĆ

MIRNA BOSNA - ALI BEZ HRVATA 4

Egon KRALJEVIĆ

LAŽNO PREDSTAVLJANJE
DR. MARKAVESELICE 7

DESETI TRAVANJ 2002. 8

POLITIČKA I POLICIJSKA HAJKA 15

Jozo IVIČEVIĆ

PRILOZI ZA BIOGRAFSKI
LEKSIKON HRVATSKIH
POLITIČKIH UZNIKA (III).
(Gradivo) 19

Jure KNEZOVIĆ

PREDČIRILOMETODSKO
PODRIJETLO GLAGOLICE I
GLAGOLJSKOGA
BOGOSLUŽJA (14.) 21

Mato MARČINKO

KAZALO ČASOPISA "POLITIČKI
ZATVORENIK" ZA
GODIŠTE XI/2001 23

Zorka ZANE

KARDELJ: NIJE UBIJENO 45.000,
NEGO 100.000 DOMOBRANA! 27

Jure KNEZOVIĆ

PREKODRAVSKI SELJACI U
"AKCIJI DESETI TRAVANJ" 31

Ladislav HAJBA

NOVI HRVATSKI BLEIBURG
ZAČET U CAFÉ DEN HAAG (8.) 37

Mato MARČINKO

DR. FRANJO KUHARIĆ: PORUKE SA STEPINČEVA GROBA

U prigodi poput ove nemoguće je izbjegći *kliše*: smrću kardinala dr. Franje Kuharića, umirovljenoga nadbiskupa zagrebačkog, Hrvatska je izgubila velikog čovjeka. Dimenzije toga gubitka smo, uostalom, mogli naslutiti već njegovim umirovljenjem. Tada kao da je počelo novo razdoblje u životu Crkve hrvatskog jezika, a moram priznati, da mi je staro bilo bliže...

Nepisano je pravilo, da nekrolozi uvijek više govore o onome tko ih piše, nego o onome komu se pišu. U skladu s tim, i povodom smrti kardinala Kuharica puno je lakše napisati *kroki* vlastitih dojmova o njemu, negoli se upuštati u suhoparan opis velikog pokojnika.

Prije petnaestak godina, kao sveučilištarac, družio sam se s ljudima koji su općenito smatrali daje kardinal popustljiviji nego što bi trebao biti prema *Teološkom društvu Kršćanske sadašnjosti (TDKS)*, a u toj smo skupini teologa vidjeli ljude koji sa sumnijivim *revizionizmom* pristupaju Svetom Pismu i poslanju Crkve, dolazeći ujedno na prag kolaboracije s komunističkim režimom. Prvo je, možda, moglo potjecati iz naše manjkave teološke izobrazbe i tro-

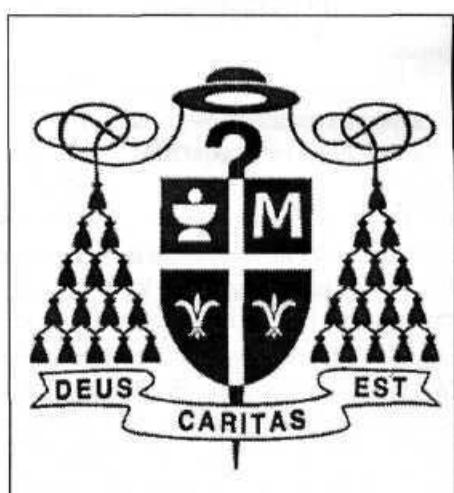
Piše:

Tomislav JONJIĆ

mosti duha, ali je o drugome progovaralo srce I dok su srpski stratezi, u sklopu propagandne pripreme za obračun s Hrvatima, reprintirali zlokobni Novakov *Magnum crimen* i trubili o izmišljenoj jednostoljetnoj simbiozi klerikalizma i tobožnjega hrvatskog šovinizma, namaje na umu bila višedesetljetna klerikalna simbioza s jugoslavenstvom, simbioza kojoj je tek konkordatska borba sredinom tridesetih zadala smrtni udarac. Nakon toga Hrvatima Crkva nije bila samo zajednica Duha Svetoga, nego i stožer borbe za nacionalni opstanak i oslobođenje kako naroda, tako i pojedinca. Tako suje, uostalom, listom doživljavali i hrvatski nekatolici.

Stoga smo u promicanju kvaziliberalističkih shvaćanja, u hvalospjevima tzv. teologiji oslobođenja, u svodenju Crkve na kvjetističku "ljubav" i sličnim (naizgled raznorodnim) pomodnim novotarijama vidjeli rastakanje društvene i nacionalne

uloge Crkve, s posljedicom širenja defetištičkog raspoloženja. Jednako tako, svaki oblik suradnje s jugoslavenskim i komunističkim režimom apsolutno smo i bezrezervno otklanjali, bez obzira na to radi li se o svećeničkom udruženju *Dobri pastir* ili *TDKS*-ovu Socijalističkom savezu radnog naroda. Režim je svojom isključivošću, brutalnošću i naglašenim

Nadbiskupski grb kardinala Kuharica

Kardinal dr. Franjo Kuharić u Hrvatskom saboru

antihrvatstvom dokinuo svaki prostor za hladno promišljanje konteksta i potreba, za prosuđivanje uzroka i posljedica, vaganje šteta i koristi. Stješnjeni na svojoj slamčici, sve što legitimira jugoslavenstvo i komunizam, sve što "samoupravnom socijalizmu" hoće dati bar približno ljudski lik, za nas je bilo novi oblik jugoslovenstva *vladike Štroce* ili izraz tzv. istočne politike vatikanske kurije, pa smo samo čekali kad će se tih skupina izčahuriti režimlje poput Stjepana Barića ili Svetozara Pribićevića (pardon: Ritiga).

Mi nismo znali što se događaiza kulisa i jesmo li smjeli od kardinala očekivati više. Tek će povijest o svim tim zbivanjima reći svoj sud. No, ako ništa drugo, ako smo se bo-

"L'OSSESSORATO ROMANO" REPRINTS
COLLECTION BY MARIO AGNES

18

CRISIS IN YUGOSLAVIA

POSITION AND ACTION OF THE HOLY SEE
(1991-1992)

LIBRERIA EDITRICE VATICANA
CITTÀ DEL VATICANO

Dokumenti o djelovanju Sv. Stolice tijekom agresije na Republiku Hrvatsku

jali vjetrenjača ili ako smo bili posve u kriju, ni onda ta bojazan i taj otpor (koji, uostalom, nije potjecao samo iz redova — uostalom neorganizirane — sveučilišne mlađeži) nije bio besmislen ni uzaludan, jer je i takav upozoravao na granice koje se ne smiju prijeći, moždatime sprječavajući ne-povoljan razvoj.

No, nikad se nije dogodilo, da se kardinalu ospori odanost Crkvi i ljubav prema hrvatskom narodu. Ona je izvirala iz svakoga njegova javnog istupa, a propovijedi koje je 10. veljače svake godine držao u zagrebačkoj katedrali, nad grobom kardinala Stepinca, nisu ostavljale nikakve sumnje o njegovu nepomirljivu stavu prema komunizmu. Bilo je bjelodano, da Jugoslaviju trpi.

Radi toga je bilo posve prirodno da je kardinal Kuharić bio ozaren od sreće kad su komunisti sišli s vlasti, a ostvarenje hrvatske države činilo se nadohvat ruke. *Božja ruka vidjela se na djelu.* Znali su to i oni iz crkvenih redova, koji bi još i danas kardinala Stepinca - iz Čijih su usta izišle te riječi u travnju 1941. - sveli samo na vjersku, crkvenu dimenziju, pa ne mogu sakriti svoj bijes kad ih se podsjeti, da je

Stepinac pravo hrvatskog naroda na svoju državu branio ne samo u travnju 1941., nego i u svibnju 1945., i u listopadu 1946. Odanost Crkvi i ljubav prema onodobnoj hrvatskoj državi za Stepinca očito nisu bile u konfliktu, kojega bi danas poneki iz kalkulantskih razloga naknadno htjeli konstruirati.

U tome je kardinal Kuharić bio nepokolebljiv Stepinčev sljedbenik. I kad je nije izričao, iz njegovih je desetovljačkih propovijedi uvijek navirala ona Stepinčeva izjava (izjava, koju se, uostalom, iz klerikalnih i mačekovskih krugova ne jednom pokušalo prešutjeti ili joj osporiti vjerodostojnost): "Hrvatski se narod plebiscitarno izjasnio za svoju državu, i ja bih bio ništarija da nisam osjetio bilo svog naroda, koji je bio rob u bivšoj Jugoslaviji!"

Danas to nije teško ka-

zati, no bilo je važno to kazati onda, kad se nije smjelo ni misliti.

Kardinal Kuharić je, nesumnjivo, bio dobro svjestan svih hipoteka natovarenih Hrvatima, pa će - poslovno oprezna - Crkva hrvatskog jezika tijekom velikosrpske agresije na Hrvatsku i BiH ispuniti svoje *deržanstvo*. Tko zna, kad ćemo doznati sve što su naši biskupi činili, da svijet spozna istinu o Hrvatskoj i da se Sveta Stolica odluči na njezino priznanje. No, odavno već znamo, da su hrvatski biskupi i svećenici praktično bez iznimke bili uza svoj narod i branili njegovo pravo na slobodu i državnost. Kuharić je u tome poslu bio na prvome mjestu. Onje, također, ustrajno upozoravao na to, da onaj koji mrzi nije slobodan i da hrvatska sloboda i sreća ne

smije značiti neslobodu i nesreću za drugoga.

Bit će ponekad zbog toga nerazumijevanja, s hrvatske strane. Bit će i neukusnih filipika protiv njega, uglavnom iz pera jugoslavenskih renegata i pripuza. No, neki su prigovori i na mjestu. Prigovorit će mu se, recimo, da su u vrijeme njegova predvođenja Crkve u Hrvata svi biskupi i viši crkveni dostoјanstvenici bili beziznimno "zauzeti ranije preuzetim obvezama" kad je trebalo misiti na Jazovki ili Bleiburgu. Prigovorit će mu se, da je prijedlog da u lepoglavskoj robijašnici lik kardinala Stepinca bude simbol stradanja svih hrvatskih uznika, baš u njegovo doba otklonjen, s obrazloženjem daje Stepinac robijao radi Crkve (ne, dakle, i hrvatskog naroda?!). I jedan i drugi prigovor, nažlost, stoji. No, ako je to cijena, koju moramo platiti zbog toga što je Sveta Stolica u našem slučaju napustila stoljetnu praksu i diplomatskim priznanjem Hrvatske pomogla naše oslobođenje i državnu neovisnost, taje cijenubeznačajna i radoje plaćamo. Neće to zamjeriti ni oni u Jazovki, ni oni na Bleiburgu. Ta, svoje su živote upravo za hrvatsku državu položili...

CAHIERS DE "L'OSSESSORATO ROMANO"
COLLECTION DIRIGÉE PAR MARIO AGNES

25

L'ACTION DU SAINT-SIÈGE DANS LE CONFLIT BOSNIAQUE

LIBRAIRIE ÉDITRICE VATICANE
CITÉ DU VATICAN

Sveta Stolica o ratu u BiH

MIRNA BOSNA - ALI BEZ HRVATA

U političkom životu u Hrvatskoj ima puno optužbi kojima je osnovni cilj kleveta ma ili poluistinama uništiti političkog protivnika. Poznata je retorika, koja čitave političke stranke ili čak ideološke opcije proglašava lopovskim, pljačkaškim, zločinačkim... Jedna od najčešćih i najubitačnijih optužbi, koja se proteže i na vodeće hrvatske političare u Bosni i Hercegovini jest ona o podjeli Bosne. Zbog toga grijeha **W. Petritsch** administrativnim mjerama mnoge bosanske Hrvate zauvijek udaljuje iz političkog života, dok znatan broj onih koji su bili aktivni za vrijeme rata u toj državi već odavna trune u haškim zatvorima. Puštanje Kupreškića nakon višegodišnjega neopravdanog robianja, u hrvatskoj javnosti nije dočekano kao ispravljanje velike nepravde. Naprotiv, režimski mediji su samo nervozno konstatirali da, ako nisu Kupreškići, netko ipak mora biti kriv za dijeljenje Bosne i sve što se tamo događalo. Očigledno se grijeh za koji su Kupreškići odgovarali (ubiti: podjela BiH) danas smatra u toj mjeri neoprostivim, da činjenica njihove nevinosti nikomu nije bitna. Razlog je to više da se podsjetimo onoga što se uistinu zbivalo u Bosni.

Bosna (1991.-1993.)

HNS-ovska definicija rata u toj državi je da su Tuđman i Milošević (tj. Hrvati i Srbi) dijelili Bosnu, te da je Hrvatska izvršila agresiju na tu zemlju. Međutim takvo pojednostavljenje stvari pogrešno je već u pitanju Srba (inače najvećih krivaca za rat, kako u Hrvatskoj, tako i u BH). Naime, u početnom razdoblju raspada Jugoslavije Srbi su računali da će političkim sredstvima Bošnjake pridobiti za ostanak u *Srboslaviji*. Budući su računali kako će čitavu Bosnu privući na svoju stranu, oni su tada bili zagovornici cjelovite Bosne, ali u zajednici s "ostalim srpskim zemljama". Iako im taj politički manevr nije uspio, Srbi su, osokoljeni vojnim osvajanjima u Hrvatskoj, na početku bosanskohercegovačkog rata i dalje računali da će cjelovitu Bosnu, ovaj put vojno, uspjeti zadržati za sebe. Tek kada im to, prije svega zahvaljujući otporu bh-Hrvata nije pošlo za rukom, Srbi dolaze do inkriminirane ideje podjele Bosne.

Hrvati bi, po prethodno navedenoj definiciji rata u BiH, trebali biti drugi krivci za

Piše:

Egon KRALJEVIĆ

rat i podjelu te zemlje. Međutim, upravo zahvaljujući inicijalnom otporu Hrvata u srednjoj Bosni, Posavini i Hercegovini, ta država je preživjela prve i najgore dane srpske agresije. Inače, u razdoblju od početka rata u Hrvatskoj pa do nekoliko mjeseci nakon srpskog napada na Bosnu, bošnjačke politika pokazala potpunu nesposobnost. Bilo je to vrijeme **Izetbegovićevih** izjava kako se rat u Hrvatskoj ne tiče Bosne. U listopadu 1991. Sarajevo je ostalo gotovo potpuno nijemo kad su srpske snage u sklopu pohoda na Dubrovnik razorele hrvatsko sela Ravno u Hercegovini. Na naslovnici sarajevskog "Oslobodenja" 19. studenog 1991. je pisalo "Konačno prestale patnje Vukovara"?!?! Kada su vršene pripreme za referendum o samostalnosti Bosne, na BH televiziji se vrtio spot u kojem su glavni likovi bili vojnici JNA - iste one vojske kojake do tada već okupirala trećinu Hrvatske...

Srpski koncentracijski logor na Manjači

Ovih nekoliko primjera pokazuju koje su zaklučke bošnjački političari izvukli iz rata u Hrvatskoj. Uspjeli su zaklučiti da su za rat u Hrvatskoj podjednako krivi i Hrvati i Srbi, te da u skladu s time, rata u Bosni ne može biti ako Bošnjaci ne budu provocirali Srbe. No čak i nakon što se ta pretpostavka srušila pred naletom srpskih tenkova na Bosnu, bošnjačka se politika nastavila ponosati nojevski. Kako inače shvatiti činjenicu da je Izetbegović odbio imenovati agresora na BiH, sve do lipnja 1992., do kad su Srbi već etnički očistili Muslimane iz istočne BiH, u svojevrsnom nastavku

Četničkog genocida iz 1941. Sve navedeno nije moglo ne ostaviti traga na odnose između Hrvata i Bošnjaka: nerazumnim bošnjačkim postupcima izazvano rastuće nepovjerenje, postalo je prvim Čimbenikom budućeg sukoba.

Ipak bez obzira na sve veći jaz između dva naroda, Hrvati sujoš uvijek jerovali u mogućnost suradnje. Dokaz tomu je da, u razdoblju potpune bošnjačke vojne nespremnosti, HVO nije poduzimao nikakve akcije protiv Muslimana, iako se tada lako moglo zauzeti veliki dio prostora koje su Bošnjaci i Hrvati zajednički nastanjivali. HVO to nije učinio, nego je naprotiv naoružavao Armiju BiH, obučavao njezine vojne snage i organizirao obranu i čisto muslimanskih prostora, kad to već nisu učinili organi vlasti Bosne i Hercegovine! Iz toga je sasvim jasno da u tom razdoblju (veći dio 1992.) Hrvatima nije bilo ni na kraj pametni dijeliti susjednu zemlju, iako su u smislu vojničke premoći nad Bošnjacima imali gotovo potpuno odriješene ruke za to.

Uzroci hrvatsko-muslimanskog sukoba

U jesen 1992. godine situacija je već bila stubokom promijenjena. Koliko toliko ustrojena Armija BiH je, posebice u omjeru ljudstva, nadmašila HVO. Na jedva 30% prostora BiH kojeg nisu držali Srbi, sućelice su se našla dva naroda, njihove vojske i novi razlozi za početak sukoba su bili tu.

Najteži problem je bio ogroman pritisak izbjeglica. Protjerani Hrvati iz bosanske Posavine i zapadne Bosne nisu bili problem - oni su najvećim dijelom izbjegli u Hrvatsku. Nasuprot njima, većina se Bošnjaka, protjeranih iz Bosanske Krajine, te istočne Bosne i Hercegovine (od Zvornika na sjeveru, pa do Trebinja najugru) zbilja na preostali teritorij BiH koji nije bio pod srpskom vlasti. Ovi su nesretni ljudi, genocidom protjeranisa svojih područja, potpuno poremetili etničku ravnotežu prostora na koje su došli. Hrvati koji su doslovce preko noći, u oduvijek svojim selima i gradovima postali nacionalna manjina, nisu bas blagonaklono gledali na pridošlice. U situaciji kad je međunarodna zajednica tolerirala srpska osvajanja (što je treći Čimbenik bošnjačko-hrvatskog rata) povratak kući bošnjačkih izbjeglica se nije činio izglednim. Očajno stanje na terenu, uz otvorene postojeće političke nesuglasice s Boš-

Uništena kuća u Gučoj Gori

njacima, te beznađe koje je poticalo pro-rpsko držanje međunarodne zajednice, tri su elementa koja su izbijanje hrvatsko-bošnjačkog sukoba učinili neizbjegnjim. Razlike su se činile nepremostivima i Hrvati, od početka 1993.. sve češće pomisljavaju da je jedino rješenje napustiti ideju postojanja bosanskohercegovačke države. Ovaj radikalizam posebice jača u etnički odprije čistim hrvatskim područjima (u Hercegovini).

Očajne ratne prilike nisu radikalizirale samo Hrvate, nego i Bošnjake. Oni su, nakon izgubljenog rata protiv Srba, zbog odnosa snaga, barem privremeno otpisali onih 70% Bosne koje su držali Karadžićevi četnici. Važnije im je postalo osigurati nadzor nad preostalim teritorijem BiH, jer im je samo to jamčilo biološki opstanak. Stoga su i Muslimani s nepovjerenjem počeli gledati na svoje susjede i donedavne saveznike Hrvate. Konačno, ove su lakše mogli vojno porazitijerje većina hrvatskih enklava, poglavito u srednjoj Bosni bila u muslimanskom etničkom okruženju. Kada se tome pridoda izbjeglička okrepa u ljudstvu, zahvaljujući kojoj su ionako brojniji Bošnjaci postali višestruko brojniji od Hrvata, postaju jasniji motivi koji su Bošnjake vodili u njihovu zaoštrevanju stanova spram Hrvata. Za razliku od izglednih dobitaka u ratu protiv HVO-a, mogući ofenzivni rat protiv Srbije iziskivao frontalni sukob u kojem su Muslimani mogli očekivati samo ogromne žrtve i nikakav dobitak. I Hrvatima i Bošnjacima izbor se činio sve suženijim, a strasti su kiptjele. Dojučerašnjinesporazumi i nepovjerenje, i s bošnjačke su strane prerasli u otvorenu netrpeljivost.

Jedina strana zadovoljna takvim razvojem stvari su bili Srbici. Oni su etnički očistili i osvojili najveći dio Bosne, ali još im je važnije bilo ono što je imalo uslijediti kao neminovna posljedica toga. Zahvaljujući smišljenoj brutalnosti i masovnosti njihova terora, krvavi sukob Bošnjaka i Hrvata je bio neminovna, samo malo odgođena posljedica srpskoga genocida. Pošto su sa-

mo zločin i nasilje donosili rezultat, svi su u Bosni prionuli ostvarenju svojih ciljeva istini sredstvima. Iako su upravo oni svjesno nametnuli nasilje kao obvezno i legitimno sredstvo ostvarenja političkih ciljeva, Srbci se više nisu činili tako crnima. Dapače, u mraku sveopćega bosanskog etničkog rasula sve su zaraćene strane postale sive. Bosna je nestala u krvi, mraku i plamenu.

Jesu li Bošnjaci "dijelili Bosnu"?

Nedavno su objavljene činjenice da su i Bošnjaci, pod pritiskom navedenih nepovoljnih ratnih zbivanja, sudjelovali u pregovorima o podjeli Bosne. Poznata je Izetbegovićeva ratna ponuda **Tuđmanu** da prisvoji zapadnu Hercegovinu. Da je hrvatski predsjednik na to pristao, na prostoru koji su vojno nadzirali Bošnjaci nastala bijedna ekskluzivistička muslimanska država. No ni druga (mirnodopska) opcija koju su Bošnjaci zagovarali još od 1990. - ona cijelovite, građanske Bosne - nije ništamanje nacionalistički motivirana. Radi se samo o veličini prostora i načinu na koji su taj prostor Bošnjaci htjeli kontrolirati. U slučaju podjele Bosne pristajali su na prostorno manji, ali etnički čist teritorij, na kojem bi islam kao osnovni element bošnjačkoga nacionalnog bića bio radikalno zastavljen.

U većem rješenju (cijelovitoj Bosni) Muslimani su pristajali na postojanje ne-Bošnjaka na tom prostoru, ali svoju su prevlast, kao najbrojniji narod u BiH, planirali ostvariti koristeći osnovno načelo građanske države: jedan čovjek - jedan glas. Program građanske Bosne je većinskom (kako Izetbegović reče: "temeljnom") narodu u toj državi trebao dati demokratsku mogućnost prevlasti putem građanske većine. Kolektivna volja druga dva naroda u BiH u takvoj bi državi bila preglasana i rastočena u pojmu pojedinca-građanina. Dakle, u svakom od ova dva bošnjačka državna projekta radilo bi se o državi skrojenoj po željama samo jednog naroda. Bi li ta država bila utemeljena na etničkom čišćenju i islamskom fanatizmu ili bi počivala na građanskom načelu koje favorizira sekularni bošnjački nacionalizam, za druga dva naroda u Bosni je gotovo svejedno. Jedno je jasno: i islamska i građanska Bosna su projekti bošnjačkog nacionalizma i jednako su pogubne po tu državu i njezinu multietničnost koju se navodno želi sačuvati. Projekt cijelovite, građanske Bosne, možda čuva teritorijalnu jedinstvo te zemlje, ali ne čuva njezinu multietničnost. Dapače, bošnjačko

inistiranje na jedinstvu Bosne neodoljivo podsjeća na svojedobnu Miloševićevu težnju za očuvanjem jedinstva Jugoslavije. Ta (veliko)srpskatežnjače, podsjećam, dovele do srpskog razbijanja Jugoslavije iznutra. Ovakvi bošnjački stavovi su imali sličan učinak. Oni su, zajedno s hrvatskim radikalizmom, snažno pridonosili razbuktavanju bošnjačko-hrvatskog rata.

Stoga pravo pitanje nije "tko je dijelio Bosnu", jer dijelili su je ama baš svi, računajući tu i (u ovom tekstu nespomenute) međunarodne čimbenike koji se danas glasno zalažu za njezinu cijelovitost. Pravo pitanje nije ni "tko nije dijelio Bosnu", jer od toga da takvih naprosto nema, bitnija je činjenica da očuvanje jedinstva Bosne automatski nejamči i njezinu multietničnost! Najbolji dokazi zato je taj, da čakni Srbi nisu imali ništa protiv cijelovitosti Bosne, pod uvjetom da ona ostane dijelom *Srboslavije*.

Pravo pitanje je: je li itko od relevantnih bosanskohercegovačkih političara (Čije su stavove zdušno podupirali narodi koje su predstavljali), htio očuvati multietničnost Bosne? Ako sve činjenice govore da takvih nije bilo, te ako ovome dodamo tradicionalno oportuno držanje međunarodne zajednice (koja će podržati svako rješenje ma koliko ono bilo nepravedno, samo ako буде funkcionalno), onda je višenacionalni karakter te zemlje u koji se svi zaklinju, u budućnosti više nego upitan. Dapače međunarodnom silom nametnut pojам multikulturalnosti u Bosni se u posljednje vrijeme koristi kao puki paravan iza kojeg se kriju iste stare nemilosrdne nacionalne ideologije. Stoga nam pritisak kojem su u zadnje dvije-tri godine izloženi Hrvati u BiH, daje za pravo naslutiti da bi se Bosna od multietničke, uskoro mogla pretvoriti u dvoetničku (bošnjačko-srpsku) državu.

To objašnjava zašto je svojedobni separatizam bh-Hrvata pribijen na stup srama, dok je i danas aktualni unitarizam bosanskih Muslimana međunarodno poduprти i predstavljen kao multietnička ideologija, iako su logički gledano oba programi jednakia, tj. etnički utemeljena u nacionalnim frustracijama naroda koji stoje iza njih. Što se Srbi tiče oni na drugoj polovici BiH spokojno uživaju, međunarodnim sporazumima potvrđene plodove svog etničkog čišćenja. Dakle, pod međunarodnim sloganom jedinstva i multietničnosti Bosna ima sve izglede biti podijeljena na dva etnički čista dijela. Ili još jasnije: mirna Bosna, ali bez Hrvata.

Vratite se, sinovi Hrvati

Bio sam nazočan na skupštinama dvaju različitih društava HDPZ-a, iako sam član samo jednog od samog osnutka. Prvo je veće, starije i brojnije. Drugo je manje, mlađe i malobrojnije, iako jedno i drugo društvo sebe nazivaju izvornima i početnjima. Prvo društvo naziva drugo "disidentskim", a drugo prvo zove "gerijatrijskim".

Ja sam se na prvom doista osjećao najmlađim prisutnim sa svoje pedeset i tri godine, ali i na drugom isto tako; jedino što je prosjek starosti nešto manji. No, to je valjda iz razloga što poslijepodne 1971. nije bilo toliko političkih zatvorenika koliko tih kritičnih razdoblja 1945. i 1971. Moždaje to zato što je glavni ideolog i naš zatvarač ostario, a potom i umro, a njegovi pomagači i izvršioci su od nas pomalo i "ciklali", pa su se spremali za veće i podmukljive pohode. Dočekali smo i to; oni zločinacni osvajački pohod, a mi konačnu realnu priliku za slobodu i odcjepljenje, koju smo sedamdeset i dvije godine i generacije gorljivo čekali.

Danas već malo spominjemo 1914.-1918., i ubijanje zelenoga kadra; 1918. kao dobitak i gubitak slobode; 1928. kao atentat na hrvatsku slobodarsku misao; 1927. strahovladu i druge važne datume samo zato što tih žrtava i nema više živih među nama. Sljedeći, najveći zločin, 1945. bio je toliko masovan pa je razumljiv toliki broj starijih članova. Ono malo sretnika koji su slučajno preživjeli i bez dokaza i suđenja osuđivani kao spomenuto "starije" društvo, puno su gore prošli od nas mlađih, iako su nas sudili potpuno isti antihrvatski zločinci koji su vremenom formalno evoluirali i metamorfozirali izvana, a u duši su bili i ostali isti.

To što smo mi, mlađi osuđenici, nešto bolje prošli nije nikakva milost naših dušmana, nego jednostavno zato što se u vrijeme našeg robovanja moglo do nas lakše doći vlakom, autobusom ili autom; a konačno se ipak i znalo gdje smo i zašto smo tamo - dok su naši stariji prijateljipatnici bili samo brojevi - ili čak ni to na svom putu od Bleiburga do Bele Crkve, Niša, Skopja i natrag preko Zenice, Stare Gradiške i Lepoglave. Svaje sreća što oništo mogu pričati i pisati, za razliku od onih koji su svoj život završili u tenkovskim rovovima kod Maribora, Kočevskom Rogu, Maceljskoj šumi, Jazovki ili u blizini Jasenovca gdje su pokapani da bi kasnije bili brojni kao žrtve Jasenovca. Njih ne spominjemo, jer oni nemaju svoje društvo, a da su živi, vjerojatno ne bi bili drugo društvo, jer podijeljeno društvo i nije pravo društvo.

Sve ove podjele doživljavam kao žalosnu i već poznatu hrvatsku povijesno-tragičnu činjenicu, a taje da kada više nemamo zajedničkih neprijatelja da nas dijele i uništavaju, onda mi to - valjda iz navika - sami među sobom činimo. Nisu valjda, gospodo iz "mlađeg" društva, članovi "starijeg" društva krivi. Što su prije stradali i što su brojniji? Sigurno bi i oni voljeli da ih uopće nije niti bilo, ili da su bili malobrojniji. Zašto mlađe društvo sebe naziva žrtvom komunizma, kad se u njemu može naći i bivših komunista, pa Čudi i to da oni sebe nazivaju upravo žrtvama komunizma. Nema dakle puno razloga za cijepanje društva i opravdanih prigovora jednih drugima i bilo bi logično da dva rukovodstva sjednu zajedno i ponovno se spoje u jedno društvo; jer zajedno smo jači, dok smovako zaista bijednijepred onima kojisu nas sudili i progonili, a danas još pjevaju "Po šumama i gorama" bez imalo griznje savjesti. Ja bih vas radije podsjetio na našu pjesmu "Vratite se, sinovi Hrvati", jer budućnost vam neće oprostiti cijepanje upravo zato što nas sada nije dijelio nitko drugi nego mi sami.

Ako nemamo toliko svijesti da se zajedno borimo kao zajednica hrvatskih političkih zatvorenika, čiji članovi prosječno primaju 973 kune mjesečno i žive u jednoj sobi, a naši progonitelji i zločinci i danas dobro i mirno žive u najboljim gradskim Četvrtima u trosobnim stanovima i vilama s po tri i pol tisuće kuna mirovine (izvor: Politički zatvorenik, op.a.) i to za zločine počinjene protiv nas, onda mi doista nismo vrijedni da imamo i jedno društvo ili da bilo što kažemo i tražimo.

Ako ovako nastavimo svatko će nam moći reći da prolazimo onako kako i radimo.

Zato vas još jednom pozivam: Vratite se, sinovi Hrvati!

Ivan Marohnić
K-194/72

Dirljivo poziv na "ujedinjenje" dviju udruženja bivših političkih uznika, kojega nam, evo, upućuje gospodin Josip Marohnić. Nije to prvi poziv, a učestalost takvih apela upućuje na to, da u svemu postoji stanovit sustav. Primjer se nesumnjivo računa na simpatije koje među hrvatskim nacionalistima slični pozivi na ujedinjenje (pravaša, političkih uznika, "desnice" i sl.) redovito ubiru. Računa se, dakle, i na to da će oni koji poziv na ujedinjenje odbiju, biti diskvalificirani kao smutljivci ili, komunističkim žargonom rečeno, sektaši. No, da bi se o toj stvari ozbiljno raspravilo, potrebno je imati na umu uzroke i činjenice.

Jesu li osobne diskvalifikacije imale političke ciljeve?

Prije punih šest godina podigla se četa mala, nakana srušiti legalno izabrano vodstvo Hrvatskog društva političkih zatvorenika, toliko mala da nije bila u stanju za svoje zamisli dobiti ni jedan posto našega članstva.

Bilo je to u vrijeme kad su, nakon oslobođenja okupiranih krajeva naše Domovine, na vidjelo počele izlaziti i malverzacije činjene pod okriljem hrvatske narodne borbe i tada vodeće političke stranke, HDZ-a. Bilo je jasno, da nove prilike idu na ruku recikliranim komunistima i internacionalistima. I tada, kad su hrvatski politički uznici možda mogli predstavljati moralnu snagu, koja bi upozorila na neželjene pojave i tako utjecala na tijek povijesti, šaka otpadnika poduzela je sve, da se HDZ razdrobi, iznutra zatrue i uništi.

Uprvi mah se krenulo političkim diskvalifikacijama. **Duro Perica**, starogradiški slavitelj Dana Republike, proglašavao je članove HDPZ-a ratnim i uopće povijesnim gubitnicima. (Doista, na strani ratnih pobjednika iz 1945. na ovim prostorima niti smo bili, niti smo mogli biti, jer nam je pred očima Hrvatska, a ne Jugoslavija!) U toj političkoj hajci na HDZ Peričinim se filipikamaprividružio antisemitski vinkovački Hrvatski tjednik stanovitog **Zvonimira Šekulina** i nekoliko ishlapjelih ibeovaca. Hitlerovski i staljinistički "argumenti" bili su dobri, kad se htjelo uništiti HDZ.

Kad u tome nisu uspjeli, izabrali su drugi put. Započelo je sustavno diskvalificiranje članova legitimno izabranog vodstva HDZ-a. Većina je proglašena udbašima, malne ubojicama. Računali su na to da će, ako ništa drugo, energiju tih ljudi usmjeriti na zaštitu vlastitog integriteta. Umjesto da se bavi stanjem i Hrvatskoj i socijalnim položajem svoga članstva, HDPZ se trebao baviti samim sobom. (Usporedno s tim vršene su pripreme

LAŽNO PREDSTAVLJANJE DR. MARKA VESELICE

za kandidature na **Manolićevim i Račanovim** listama.)

Klevete ostaju klevete!

Neumornom rušilačkom snagom i uvjedljivim potvorama, toliko nalik strategiji komunističkog blaćenja suparnika, do danas nisu uspjeli dokazati nitijednu odjavno izrečenih tvrdnja. Na svome prvom "saborovanju" u Zadru, nakon noći u kojoj je vino teklo potocima, izmislili su da im je podmetnuta bomba, ne bi li bar na taj način izazvali pozornost javnosti. Novine su napisale da je tužno završio njihov skup na kojemu je **Manolićeva** perjanica, **Marko Dizdar**, iz dvorane istjerao Čak njihovu odvjetnicu **Dafinku Večerinu**.

Nekoliko mjeseci kasnije u Zagrebu održavaju svoju skupštinu na kojoj, uz nekoliko političkih zatvorenika, središnje mjesto kao glavni uzvanik dobiva "šef opunomoćstva OZN-e Karlovac", **Josip Boljkovač**, po mnogima odgovoran za niz masovnih likvidacija Hrvata iz karlovačkoga kraja. Među umorenima su i četiri svećenika. Na tom skupu dotad introniranog predsjednika **Ferdinanda Lulice** zamjenjuje Marko Dizdar. Vrhunac svoje političke borbe Dizdar će doživjeti kao kandidat Manolićeva HND-a na saborskim izborima. Nakon njegove kandidature na Manolićevoj listi, članstvo se sastoji samo od simpatizera Manolićeva HND-a, pa odatle i ideja da se nama nezakonito otete prostorije pretvore u klub **Josip Broz Tito**.

Nakon što su upali u naše prostorije na Krešimirovom trgu, nasilno su zadržali svu našu imovinu, sav inventar, svu dokumentaciju, pa čak i knjige koje su bile kod nas u komisijskoj prodaji i čiji nismo bili vlasnici. Strvinarskoponašanje i zloupotreba naše dokumentacije slijedilo je bezpoštedno razvlačenje po novinama, a kulminiralo je onom suludom situacijom na Hrvatskoj televiziji, kad su ustrajno ponavljale bezočne laži.

Stratezi iz udbaške škole

Stalni savjetnik ove male čete, bivši udbaš **Ante Barišić** - "politolog", procijenio je da bi se njegovo mezmice moglo, uz pomoć dr. Marka Veselice, dokopati legitimnosti, pa je tako organiziran još jedan "sabor" na kojem se (što članova, što nečlanova) okupilo čitavih 56 osoba. Sam dr. Mar-

ko Veselica izjavio je da su ga "predložili", ali nije rekao tko, za novog predsjednika HDPZ - žrtava komunizma.

Kao i obično, svaka je njihova akcija bila, pa tako i ova, medijski uspješno pokrivena. Naslovi u svim novinama (a sve novine u nas nadzire, zar ne, esdepeovski lobby) glasili su da je za predsjednika HDPZ-a izabran Marko Veselica, isti onaj koji je bio i prvi predsjednik HDPZ-a. Naše Društvo tražilo je od novina da se ispravi ta kriva vijest. Neki su to i učinili. Kršćaninu Marku Veselicu nije palo na pamet, da kao ljubitelj istine, i sam *zatraži* ili možda i obavijesti, odnosno u razgovoru naglasi, da su ga sjeli u tuđe grijezdo. On samo usput fajnejski naglašava, da je za ujedinjenje daju društava. Ima zbog takvih novinskih vijesti raznih reakcija. Jedni se u čudu pitaju, kako se mogao održati sabor, a da ih nitko nije obavijestio, pa još k tome, kako se moglo izabrati "istrošenog političara koji je u svakom svome potezu slabio pozicije hrvatskih nacionalista" (bilo iz znanja ili neznanja). Istini za volju, ima i onih koji su za pomirbu i ne pitaju za cijenu. Međutim, većina je mišljenja, da otpadnička družina prije svega treba povratiti poštenje vraćajući pokradeno, zatim se javno ispričati i podnijeti zahtjev za ponovni prijam u matično društvo. Ono broji više od 7.800 Članova i unatoč svim napadima i niskim udarcima stoji čvrsto uz zakonito izabrano vodstvo (nasuprot tome, "ŽK" ima svega pedesetak članova, među kojima ima i takvih koji ne ispunjavaju statutarne uvjete članstva u Društvu hrvatskih političkih zatvorenika).

Zanimljivo bi bilo vidjeti kako bi se jedan **Duro Perica** ispričao Članovima zbog svoga gramzljivog ponašanja i lažnog predstavljanja u novinama. On se, primjerice, predstavlja kao "predsjednik odbora HDPZ-a za veze s inozemnim udrugama", iako takva institucija u HDPZ-u uopće ne postoji, niti je Perica član HDPZ. On ne može imati nikakvu ulogu u odnosu s IA, kad je tajništvo Internacionalne udruge bivših političkih uznika u Masarykovoj 22, gdje je sjedište HDPZ-a, a članicom IA može biti samo jedna nacionalna udruga. Povrh toga, predsjednik IA je predsjednik HDPZ-a Jure Knezović.

Zanimljivo bi ga bilo čuti kako bi hrvatskim političkim uznicima objasnio zašto su

on, Marko Veselica i Marko Dizdar išli kod tadašnjeg premjera **mr. Zlatka Mateše** i zalagali se da se ne donese Zakon o političkim zatvorenicima prema kojemu je došlo do povišice mirovine, ali tek godinu dana kasnije – zbog njihove intervencije. A Marko? Možda on uopće ni ne zna da su ga tamo vodili? A jesu, vodili su ga i kod njegova kolega ministra finančnog **Crkvenca**, jer im je tamo služio kao zidoder, kako je rekao sam ministar.

Predvodeni **Damirom Prebegom**, prijateljem bivšeg udbaša **Darka Starčevića**, borili su se svim snagama da se isplata naknade oduzme HDPZ-u u čemu su i uspjeli. Mislili su da će se njima povjeriti, a oni kalibra **Dure Perice**, već bi znali kako raspoređivati. Računao je da će se članstvo osuti ako nije više vezano isplatom naknada, ali se prevario – članovi Hrvatskog društva političkih zatvorenika nisu nikada bili plaćenici, nego idealisti i žrtve, pa su sadaj još čvršće zbili svoje redove i nikavi zidoderi ne će razbiti naše jedinstvo.

Zar hoće s "ratnim gubitnicima"?

Davno je to društvo napustio predsjednik neslavnoga Poticajnog odbora gospodin **Zdravko Kasalo** i ispričao se zbog svojih zabluda. I prvi njihov predsjednik, sad po-kojni Ferdinand Lulić, ispričao se zbog svojih postupaka. Ostatak sve osamljeniji i neučinkovitiji. Možete li se, dragi štice, sjetiti nekog čina kojeg je to odpadničko društvene poduzelo, a da je bilo na korist hrvatskim političkim uznicima? Perica i družina su već prije nekoliko godina dobili čitavu ili bar polovicu naknade predviđene zakonom, a vi se zabavljajte pred sudom. Kad su se obeštili (na Vašu štetu), sad bi se "ujedinili" i lukavo se uvukli u Društvo.

Politički ciljevi su danas manje važni. Poslodavcima više ne trebaju, jer su Trećeg siječnja triumfirale "pobjedničke" snage, snage na čiji je mlin svjesno navraćana voda svih ovih godina. I sada bi oni lijepo sjeli za isti stol s "gubitnicima" ili onima koje su proglašavali udbašima (time vrijeđajući članstvo koje bira te tobožnje "udbaše"), ne bi li opet zasjeli na grbaču političkim zatvorenicima. Na parlamentarnim izborima, naime, mogu dobiti dvadeset do trideset glasova, a navikli su biti šefovi. Bar "sobni". No, mi aboliciju ne primjenjujemo. Kajite se, dok imade dana...!

DESETI TRAVANJ 2002.

POLOŽAJ HRVATA U KARAĐORĐEVICEV- SKOJ JUGOSLAVIJI

(Predavanje dr. Zlatka MATIJEVIĆA)

Poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji!

Izuzetna mi je čast da večeras pred vama u Hotelu Dubrovnik u Zagrebu mogu reći nekoliko riječi vezanih za onaj odjeljak hrvatske povijesti, u koje vrijeme su se hrvatski narod i njegove zemlje nalazile pod vlašću srpske dinastije Karađorđevići.

Završetak Prvoga svjetskog rata, rata koji je unišio četiri svjetska carstva; tur-skoga, ruskog, njemačkog i austro-ugarskog, označuje novu epohu u povijesti ne samo Europe i svijeta, nego i malih naroda, pa tako i hrvatskog naroda, koji je brojčano malen, ali ne zbog toga beznačajan niti u europskom niti u svjetskom kontekstu, da ne spominjemo mnoge stvari koje je hrvatski narod donio u kulturi i znanosti i u cijeloj svojoj povijesti.

Kada su saveznici 1918. godine prekrali kartu Europe, nisu vodili računa o interesima i željama malih naroda. Nažalost, o interesima i željama Hrvata nisu vodile računa tada ni intelektualne ni političke elite. Nažalost, jedan znatan dio hrvatskih intelektualaca i političara bio je zadojen jugoslavenskom idejom, smatrajući da će nestankom Monarhije i stvaranjem zajedničke države sa Srbima, Crnogorcima i Slovencima dobiti državu koja će biti po mjeri hrvatskog naroda. Naravno, ta se iluzija vrlo brzo pokazala samo iluzijom zbog

koje je i najviše Štete imao sam hrvatski narod.

Proročanski govor Stjepana Radića, koji je i sam u svojoj mladosti, pa i zrelijoj životnoj dobi zagovarao tu slavensku ideju, bile su kad je govorio u Hrvatskom saboru na sjednici Hrvatskoga Vijeća u studenome 1918. godine, da Hrvati ne trebaju srljati u novu zajednicu kao guske. Narančno njegovo se proročanstvo pokazalo kao sasvim točno, madaje i on doprinio da u toj tamnici naroda, Kraljevini SHS Hrvatska nađe svoje nedostojno mjesto.

Početak života u novoj državi bilo je teško iskušenje; hrvatske vojske nije bilo, nestao je Hrvatski sabor koji je tisuću godina odražavao pravni kontinuitet i hrvatsku državnost, nestalo je hrvatskoga novca, odnosno valute koja je bila do tada u hrvatskim zemljama, a zamijenjena je, kako znamo, u najnepovoljnijem odnosu koj se mogao zamisliti 1:4. Jednom riječju srbijski vladajući sloj napravio je pljačku preko noći zamjenom valjanih novčanica u nevaljali srpski ili sada jugoslavenski dinar. Pokušaj stvaranja nove jugoslavenske države trebao je biti temeljen na ustavu. Vidovdanski ustav na kojem su političke snage, prije svega srpska Radijalna stranka i Demokratska stranka u kojoj je glavnu riječ vodio prečanski Srbin Svetozar Pribićević, nisu željele da Hrvatska postane ravnopravni dio nove države, nego zbog toga uvode centralistički ustav da bi na taj način u potpunosti uništili samobitnost hrvatske države i hrvatskog naroda.

Stjepan Radić, koji se nije slagao da hrvatska država bude na takav način u federalnoj Jugoslaviji, on apstinira od svog djelovanja u političkom životu, madaje na izborima za ustavotvornu skupštinu 1920. godine odnio gotovo sve hrvatske mandate u Banskoj Hrvatskoj. Njegovoj apstinenci priključili su se i pripadnici Hrvatske stranke prava i Hrvatske zajednice, dakle, starih pravaških stranaka koje su se zala-gale za samobitnost hrvatskoga naroda.

Jure Knezović, Ivan Gabelica i
dr. Zlatko Matijević na akademiji

Radić svojom politikom želi zainteresirati cijelu Europu, da bi pokušao međunarodnim snagama dovesti do takve situacije, da hrvatski narod ostvari svoja prava u državi u kojoj se našao. Njegov pokušaj internacionalizacije hrvatskoga pitanja završio je neslavno i za njega, a ponajviše za njegovu stranku. Hrvatski narod od njegovih težnji nije imao ništa nego samo žandarski kundak i represiju birokratskoga činovničkoga aparata, koji više nije bio onaj uhodani austro-ugarski u kojem su i Hrvati imali svoga znatnog udjela, nego je bio nepismeni arogantni srpski aparat doveden u tzv. prečanske krajeve.

Radić svojom međunarodnom politikom pravi tešku pogrešku odlazeći u Moskvu i učlanjujući svoju Hrvatsku republikansku seljačku stranku u Zelenu ili Seljačku internacionalu, koja nije bila ništa drugo, nego ekspositura Treće komunističke internationale. Ovaj njegov potez, koji naš cijenjeni povjesničar Jere Jareb ocjenjuje kao jednu od najvećih hrvatskih pogrešaka u dvadesetim godinama XX. stoljeća, doveo je do toga da su beogradski vlastodržci imali izvrsnu priliku da njega i njegovu stranku proglose boljševicima, a to je drugim riječima značilo da sve Hrvate koji su glasovali za njegovu stranku također proglose boljševicima i pred svijetom proglose elementom koji je destabilizirajući i tako narod kojine bi trebao imati naklonost zapadnih demokracija, jer eto onje samo tu da u ovome srednjoeuropskom prostoru provodi politiku crvene Moskve.

Dr. Zlatko Matijević izlaze o položaju Hrvata u prvoj Jugoslaviji

Prvoprosinaci akt u Beogradu

Ono što se dogodilo u narednim godinama svima vam je vrlo poznato. Radićev okret, koji je bio izazavan njegovim uhićenjem zapravo predstavlja i njegov politički pad. Radićevo paktiranje, ulazak u vladu zajedno sa srpskim radikalima, zajedno s Nikolom Pašićem, nije omogućilo da ispravi sve nepravde nad hrvatskim narodom, ali je on omogućio da neke hrvatske političke stranke u Hrvatskoj počnu ponovno dobivati na važnosti, ali je isto tako prouzročio da je većina hrvatskog naroda odlučila apstinirati na sljedeći parlamentarnim izborima. To je bio znak da se ne slaže s politikom koju je počeo provoditi Radić, nastojeći paktiranjem sa srpskom strankom koja je imala u svom predznaku velikosrpstvo, ostvariti neke aranžmane i minimalne uvjete za opstanak hrvatskoga naroda.

Tragični događaji u beogradskoj skupštini 1928. godine ukazali su na to da nikada sporazum između hrvatskih i srpskih političara nije moguć. Iza atentata koji se dogodio stajao je ni manje ni više nego kralj Aleksandar, koji je znao što će se dogoditi i taj krvavi nastup na najbolji način iskoristi za sebe i svoju dinastiju.

Atentat u beogradskoj skupštini pokazao je sasvim jasno (i to je među prvim jasno i glasno rekao jedan od lidera Hrvatske stranke prava dr. Ante Pavelić), da Hrvati od Beograda ne mogu ništa očekivati i da je vrijeme da krenemo svojim putom, ako neće ići milom postoji i drugi način.

Iskoristivši Radićevu smrt i dezorientaciju hrvatskih, ali ne samo hrvatskih političara, kralj Aleksandar Karađorđević uvodi svoju diktaturu. No, sve ono stoje on svojom diktaturom, svojim policijskim aparatom svojom vojnom prisilom nad hrvatskim zemljama pokušao učiniti, naprsto ne da nije urodilo plodom, nego mu se razbilo o glavu. To je bilo najuočljivije 1934. godine u marseilleskoj luci kada su ga dočekali metci umjesto razdragane svjetine.

Smrt kralja Aleksandra nije odmah promjenila političku situaciju u Kraljevini Jugoslaviji, kako se ona nakon uvođenja njegove diktature službeno počela nazivati.

Iako je režim popustio, bilo je jasno da način na koji su Karađorđevići sebi zamisili vladanje hrvatskim zemljama ne će biti moguće. Upravo zbog toga regent, zamjenik kraljev, knez Pavle Karađorđević došao je na ideju i pod pritiskom međunarodne situacije, jer moramo znati da u tim godinama stasaju one sile koje obično nazivamo revisionistima, zato što su bile nezadovoljne rezultatima Prvoga svjetskoga rada i jer su smatrali da im europskoj i svjetskoj politici i ekonomiji pripada neko značajnije mjesto, nego što im je to Versailleski ugovor bio podijelio nakon 1918. godine. Knez Pavle nalazi dobrog suradnika u ostvarenju svoje rekonstrukcije te kraljevske Jugoslavije u predsjedniku Hrvatske seljačke stranke, nasljedniku Stjepana Radića, Vladku Mačeku. To je bio onaj isti Vladko Maček, koji je dr. Anti Paveliću 1927. godine u Oblasnoj skupštini u Zagrebu oduzeo riječ, kad je ovaj smatrao da oblasne skupštine koje je namjestio Beograd, nisu nikakva samouprava ni sloboda za hrvatski narod, nego samo perfidni pokušaj da se hrvatske zemlje još više razdijele.

Maček kao čovjek jugoslavenskog opredjeljenja pristaje na rješenje "hrvatskoga pitanja" unutar granica Jugoslavije stvaranjem Banovine Hrvatske. Banovinom Hrvatskom, naravno, nitko nije bio zadovoljan: nisu bili zadovoljni Srbi jer su smatrali da je bilo previše, nisu bili zadovoljni Hrvati, jer su smatrali da to nije njihov konačni cilj. Međunarodna situacija pokazala se vrlo nesigurna za opstanak Kraljevine Jugoslavije. Njemački apetiti u ratu, talijanski apetiti, konstelacija međunarodnih snaga pokazale su da je ta država na staklenim nogama. I uskoro došao je 6.

travnja. Jugoslavija se srušila pod naletima njemačke vojske i ostalih saveznika koje je tada Njemačka imala. U tom trenutku dr. Ante Pavelić, koji je od 1929. godine bio u emigraciji, dočekuje trenutak u kojem bi se hrvatski problem mogao riješiti prema njegovoj izjavi: "Ijutu travu na ljutu ranu". (Prema tonskom zapisu. Zbog mjestimične slabe čujnosti moguće su manje pogreške, pa se ispričavamo i dr. Matijeviću i čita telima. Ur.)

* * *

UTVRĐIVANJE GRANICA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

(*Predavanje održano povodom obljetnice proglašenja NDH, u Zagrebu, 10. travnja 2002.*)

Piše: Tomislav JONJIĆ

Kad se govori o granicama Nezavisne Države Hrvatske, koju je 10. travnja 1941. u ime poglavnika Ustaškog pokreta dr. Ante Pavelića proglašio umirovljeni pukovnik Slavko Kvaternik, nesumnjivo je vrlo malo onih kojima će prvo na um pasti, da je njezina istočna granica uglavnom slijedila rijeku Drinu. Puno je više onih, kojima na spomen granica tadašnje hrvatske države na um pada tužna sudbina Šibenika ili Splita. A s tom tužnom sudbinom svoj otklon prema NDH najčešće povezuju oni Hrvati, kojima je posve prirodno i razumljivo, da se već 1945. istočna hrvatska granica s Drinom premjestila na Unu. Tako su, eto, Hrvati lako prihvatali zamku, prema kojoj žrtva dijela Dalmacije definitivno i neopozivo kompromitira jedan politički pokret i njegovo državnopravno ostvarenje, dok prepuštanje čitave Bosne i Hercegovine, začinjeno presjecanjem ostatka Hrvatske kod Neuma, predstavlja zapravo hvalevrijedan čin "naprednih" i "antifašističkih" snaga.

A zapravo je žrtva dijela Dalmacije, ma kako teška i bolna bila, bila žrtvom za Hrvatsku, cijenom uspostave hrvatske države, dok odsijecanje Bosne i Hercegovine 1945. nije cijena spašavanja Hrvatske, nego jedna u nizu teških i krvavih hrvatskih žrtava položenih u temelje obnovljene Jugoslavije. Upravo radi toga, kad se govori o granicama NDH, pogrešno je tek suhoperorno navesti nadnevke njihova utvrđenja, koje će svaki pučkoškolac pronaći u ambi-

Zbor "Kralja Zvonimira" pod ravnjanjem prof. Vinka Glasnovića

cioznijemu povijesnom priručniku. Potrebno je shvatiti, kako je došlo do tih graniča i kako je moguće, da ima danas u Hrvatskoj i intelektualaca, koji misle, da je hrvatsko državno vodstvo 1941. darovalo Italiji Istru, Rijeku, Zadar i većinu otoka, a Madžarskoj Međimurje i Baranju.

Činjenice, naravno, govore drugačije. Činjenice, da je Italija gospodarila Istrom i u doba Kraljevine Jugoslavije, a da su na teritorijalne ustupke Italiji na istočnoj obali Jadrana - uključujući Zadar, Rijeku i niz jadranskih otoka - bez velika otpora pristali jugoslavenski političari i u ime Jugoslavije. Činjenica je, da Baranja nije bila u sastavu Kraljevine Jugoslavije, pa nije postala ni djelom NDH. Činjenica je, da su Madžari okupirali Međimurje, ali je činjenica isto tako, da hrvatske vlasti na tu okupaciju i kasnije "utjelovljenje zemljama krune sv. Stjepana" nikad nisu pristale. Za Hrvatsku je Međimurje bilo i ostalo okupirano.

Trećeg travnja 1941., na dan kad je dr. Vladko Maček, hrvatski političar koji je radi spašavanja Jugoslavije bio spremjan glasovati za pristup Trojnom paktu, "kategorički odbio svaku diskusiju" s Nijemcima o "Velikoj Hrvatskoj", Hrvatska kao država nije

postojala. Postojala je Banovina Hrvatska kao državnopravni i politički provizorij, ustanovljen kao sredstvo obrane Jugoslavije, sredstvo njezina unutarnjeg učvršćenja. Dva mjeseca kasnije, Hrvatska je postojala kao država. Osakaćena, duduše, bez dijela Dalmacije i Gorskog kotara, s okupiranim Međimurjem, ali - država. Nije presudno to, što je u tom trenutku imala između 101.000 i 102.000 četvornih kilometara, nego je važno to, da je postala međunarodnopravnim subjektom i da je krenula u izgradnju upravnoga i vojno-redarstvenog aparata, kojemu je bila svrha zaštiti hrvatski narod od presizanja i nastaja sa svih strana.

Nije sve teklo glatko, niti to razdoblje zasljužuje idealiziranja. Dogodilo se puno toga lošeg, puno toga što zasljužuje prijekor i osudu ne samo iz današnje, nego i iz ondašnje perspektive. Imajući to uvijek na umu, imamo na umu, da je uspostava NDH rezultat one borbe, koja je trajala stoljećima i koja se nastavila i idućih godina i desetljeća, da bi konačno dovela do uspostave današnje, demokratske hrvatske države. Taj čin predstavlja simbol zrelosti i

odlučnosti, i u tom je smislu hranio kasnije naraštaje.

Ni oni, kao ni njihovi predci, nisu raspredali o ideologijama. Ideološke fraze i naklapanja i inače u pravilu služe "za obsjeniti prostotu" (Starčević). Znalo se, duduše, i s hrvatske strane predbaciti onodobnim borcima za hrvatsku državu, da su simpatizirali s fašizmom i nacional-socijalizmom. Ti su prigovori najglasnije dolazili iz redova onih, koji su svega nekoliko dana prije proglašenja Hrvatske naslonjene na Osovini, zdušno pozdravljali pokušaje spašavanja Jugoslavije naslonjene na Osovini. A Hitler i Mussolini bili su jednaki i 25. ožujka i 10. travnja 1941. Međutim, oni

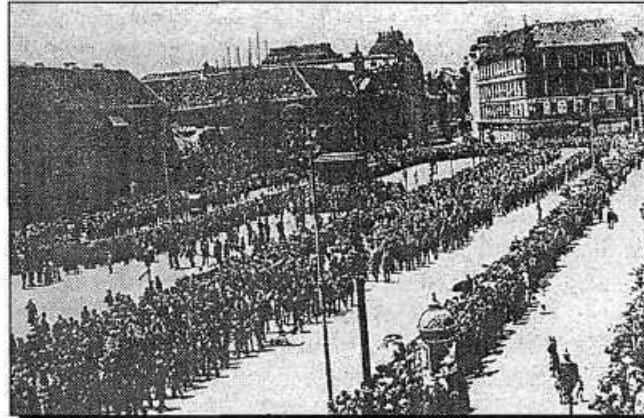
kvalifikacijama se htjelo sugerirati kako je neovisna Hrvatska moguća samo kao izdaja, kao sakraćenjenacije. U takvoj ideologizaciji i politizaciji povijesti nije čudo, da se ne postavljaju usporedbe i pitanja.

A zar je nelogično uspoređivati De Valeriu žrtvu Sjeverne Irske (Ulstera) za neovisnost Republike Irske, s Rimskim ugovorima? Zar je nelogično podsjećati na žrtvu Nizze i Savoje, koju je za stvaranje države podnio ideolog ujedinjenja Italije, grof Camillo Cavour? Zar je nelogično potegnuti usporedbu s Helmutom Kohlom koji se, u naše doba, odrekao srca Njemačke, Istočne Pruske, znajući da potpis na nepromjenjivost istočne granice nije samo priznanje ruskoboljševičke ekspanzije, nego i cijena ujedinjenja Njemačke? Zar je nelogično pitati se, zašto je Josip Broz ustuknuo pri odlučivanju o sudbini Trsta? Ili zašto je Ante Trumbić, jedan od najžešćih boraca protiv talijanskog imperializma, 1920. u ime i radi probitaka Jugoslavije potpisao Rapaljski ugovor, kojim se Italiji priznaju dalekosežni ustupci na istočnoj obali Jadrana, i zato je 1936. bio spremjan na nove ustupke, ali sada - ako bi Italija pomogla hrvatsku neovisnost, ako bi pomogla da Hrvatska izide

iz jugoslavenskoga ropstva, onoga u koje su nas uveli upravo Trumbić i drugovi? Ili, da se vratimo najnovijim temama, zašto je Franjo Tuđman bio spremjan obnovu hrvatske države platiti ne samo trajnim odricanjem od Bačke, istočnoga Srijema i Boke Kotorske, nego i Bosne i Hercegovine, koja već stoljećima predstavlja srž hrvatskoga nacionalnog pitanja?

Sva su ta pitanja logična, sve su te usporedbe legitimne. Međutim, one nisu postavljane, jer narušavaju konstrukciju, po kojoj je uspostava hrvatske države moguća samo kao izdaja i kao prodaja nacionalnog teritorija. Nisu postavljane, jer one legitimiraju bezuvjetnu borbu za hrvatsku državnu neovisnost. Zato se šutjelo i umjesto činjenica, baratalo se frazama i krilaticama. A Činjenice, pomno proučene i odvrgane, govore drugačije.

Rimski ugovori nesumnjivo su najranjnija točka hrvatske politike XX. stoljeća. Međutim, ako se na umu ima kontekst u kojem je do njih došlo, onda i ti ugovori postaju jasniji. Njih nije moguće razumjeti bez uočavanja važnosti, koju su za razvitak talijanskih imperialističkih planova imali

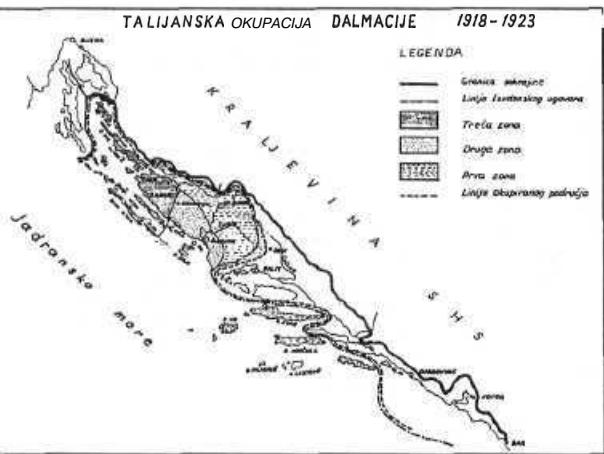

Radićeva pogrebna povorka na Jelačićevu trgu

koji su htjeli hrvatsku državu, nisu mogli birati saveznike, jer se za njihova htijenja, koja su podrazumijevala razbijanje Jugoslavije, nije mogla priskrbiti potpora stvaratelja i protektora jugoslavenske države.

Hrvati su bili osuđeni na vrlo uzak krug mogućih saveznika. Ti su se saveznici pokazali himbenima i, povrh toga, izgubili su rat, kompromitirajući svojom protudemokratskom politikom ne samo svoje narode, nego i njihove saveznike. Tako se desetljećima pokušavalo kompromitirati i Hrvatsku. Dabi se stvorio dojam kako Hrvati zapravo nisu htjeli svoju državu, tvrdilo se bez ikakva dokaza da je Nezavisna Država Hrvatska nacifašistička tvorevina. No, uspostava neovisne Hrvatske nije 1941. bila u planu nijedne europske sile. Deseti se travanj zbio protiv volje Beograda, Pariza, Londona i Washingtona; on se zbio mimo volje Rima i Budimpešte, međutim, ne postoji nijedan njemački plan, nijedna njemačka odluka, da se stvori hrvatska država.

Radi toga o tom razdoblju treba govoriti bez kompleksa. I najprijrena hrvatskoj strani treba razjasniti, da žrtva dijela Dalmacije nije ni prodaja ni izdaja. A baš takvim

Talijanska okupacija Dalmacije 1918.

Radićevi, a pogotovo Mačekovi pregovori s Mussolinijevom Italijom. Povrh toga, treba imati na umu, da je hrvatski pregovarački položaj u travnju i svibnju 1941. bio neusporedivo slabiji zbog niza važnih vanjskih i unutarnjih čimbenika.

U vanjske možemo ubrojiti: 1) apsolutna nesklonost zapadnih velesila razbijanju Jugoslavije, što je *eo ipso* činilo nemogućim svaki hrvatski naslon na bilo koga osim sila Osovine; 2) proglašenjem države nije bila definirana nijedna njezina granica, štoviše, utvrđenje granice prema svakom pojedinom susjedu zahtijevat će nove napore, nove pregovore, a ponekad i nove žrtve; 3) treći vanjski čimbenik bio je tradicionalni talijanski imperijalizam, koji je u doba fašizma dobio nove dimenzije i novi dinamizam, ali je zapravo prožimao glavninu talijanskog društva; 4) četvrti je vanjski čimbenik podjela interesnih sfera između Berlina i Rima, a prema toj je podjeli Hrvatska s BiH imala pasti pod talijanski utjecaj; 5) peti Čimbenik psihološke naravi: Mussolini nije izjedala zavist zbog njemačkih vojnih pobjeda, a upravo u proljeće 1941. talijanska je vojska ponizena u Africi, Albaniji i Grčkoj. Trebalo je naći zadovoljstvu i ona je tražena u Hrvatskoj; 6) šesti je vanjski Čimbenik silan nerazmjer snaga: nasuprot osam milijuna talijanskih bajueta, moćnog brodovlja i zrakoplovstva, stajalo je nekoliko stotina slabo oboružanih ustaša i možda stotinjak tisuća pripadnika Seljačke i Građanske zaštite, naoružanih uglavnom štapovima i neobučenih za bi-

lo kakvo vojničko djelovanje u pravome smislu riječi; i napokon, ali ne najmanje važno, 7) sedmi čimbenik jest činjenica da su Talijani, napavši u travanjskom ratu Jugoslaviju (a ne Hrvatsku!) i faktično zaposjeli, oružjem zauzeli područja na koja su aspirirali, ponovivši tako u glavnim crtama situaciju nakon prvoga svjetskog rata (samo što sad nije bilo mirovne konferencije i Wilsona!).

Vanjskim čimbenicima treba dodati i neke *unutarnje*, koji su bitno otežavali položaj hrvatske vlade. Prvi takav čimbenik jest činjenica, da je nasuprot ogromnoj većini svoga Članstva i hrvatskog naroda, vodstvo Hrvatske seljačke stranke odbilo ući u hrvatsku vladu i da su neki od njezinih najistaknutijih članova ostali u jugoslavenskoj izbjegličkoj vlasti, legitimirajući tako različite planove o obnovi Jugoslavije.

Drugi destabilizirajući čimbenik jeststavno podrivačko djelovanje srpske manjine i ostataka srpsko-jugoslavenske vojske. Oni su još u doba Banovine Hrvatske akcijom "Srbi na okup!" pokazali svoje nemirenje s hrvatskom državnošću, pa su takvom politikom nastavili u 1941. Od 1939. prijete kako će oružjem spriječiti svako njihovo odvajanje od mačiće Srbije, pa su to i učinili 1941. Još prije proglašenja NDH događaju se sustavna ubijanja hrvatskih civila, dok se već u travnju, dok zapravo nije pala nijedna srpska žrtva, u zapadnu javnost plasiraju srpske dezinformacije da

je u Hrvatskoj na djelu "genocid nad Srbinima". Odmah nakon uspostave hrvatske države srpski politički prvaci paktiraju sa svim njezinim neprijateljima, uključujući i Talijane i Nijemce. Upravo ujeku pregovora o razgraničenju s Italijom, u talijanskoj okupacijskoj *San Marcu*, koji je izlazio u Splitu, objavljeno je kako je istaknuti srpski političar Niko Novaković-Longo "u ime 100.000 pravoslavnih Srba" sjeverne Dalmacije pozvao Italiju da okupira velike dijelove Hrvatske. Taj je zahtjev bio prvi, dakako ne i posljednji: Srbi u Hrvatskoj pokazat će se janjičarima hrvatskog slobode i državnosti.

Treći unutarnji element jest postojanje organiziranoga komunističkog pokreta. Kao "sekcija Komunističke internacionale", komunisti su bili produljena ruka sovjetske vanjske politike, a ona je - prema svim dosad poznatim a pouzdanim izvorima - težila za obnovom Jugoslavije. U proljeće 1941. komunisti doista objektivno nisu bili tako važni, kao što su kasnije htjeli biti. Ali, njihovo je držanje tadašnjemu hrvatskom političkom vodstvu nesumnjivo predstavljalo pokazatelj raspolaženja Moskve.

Kad se, dakle, uzmu u obzir svi ovi čimbenici, i kad se uzmu u obzir zahtjevi koje su Talijani postavili pred Mačeka 1939., i pred Pavelića u Ljubljani u travnju 1941., onda biva posvejasno, da nisu postojali никакvi raniji Pavelićevi aranžmani s Italijom, i da je alternativa strahovito teškoj hrvatskoj teritorijalnoj žrtvi bila - gubitak države, odsjecanje BiH i prepuštanje hrvatskog naroda na milost i nemilost fašistima, nacistima, četnicima i boljševicima. Jer, samo budala može misliti da bi se

Hrvatska, da nije došlo do uspostave NDH, pretvorila u ladanjsko utočište, izolirano od najkrvavijeg rata u povijesti.

Hrvatsko državno vodstvo odlučuje žrtvovati dio za cjeleinu. A ako se analiziraju kasniji istupi hrvatskih političara, tekstovi u hrvatskim školskim udžbenicima i drugim knjigama, onda biva jasno kako se i ta žrtva smatrala privremenom. Jer, u školske je udžbenike uvršten izvadak iz Pavelićeva govora, koji glasi: "Borit ćemo se za cjeleokupnost svoje zemlje, borit ćemo se, da u sklop naše

Na akademiji bilo nazočno više od 300 ljudi

Foto: Finka Jagić

države dođu svi Hrvati. Kako je hrvatski narod sada pobedio, tako će i svagda i u buduće pobediti, kad to bude potrebno i kad to i sam bude htio. Sloboda je naša i mi je više ne damo!"

* * *

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA I PRAVO NA RODA NA SAMOODEREĐENJE

Piše: Ivan GABELICA

S Francuskom revolucijom na političku pozornicu stupaju narodi kao politički subjekti. Postavljaju zahtjeve, da im se prizna pravo na ujedinjenje i stvaranje nacionalne države. Budi se nacionalizam kao najjača pokretna sila u državnome i međunarodnom životu 19. i 20. stoljeća. Zahvaljujući njemu stvorene su u 19. stoljeću nezavisne države na Balkanu, ujedinjene su Italija i Njemačka, a u 20. stoljeću raspala se Austro-Ugarska i stvorene su Čehoslovačka i Poljska. Iz toga se razvilo načelo o pravu naroda na samoodređenje kao jedno od temeljnih načela međunarodnoga pravnog poredka, U Prvome svjetskom ratu naročito ga je naglasio američki predsjednik Wilson.

Što je vrijeme više odmicalo, pravo naroda na samoodređenje sve se jače afirmiralo i oblikovalo. Ono znači, da svaki narod ima pravo na vlastitu nezavisnu državu i izabrati oblik vladavine, koji želi. Sadržane u Atlanskoj povelji donesenoj 14. kolovoza 1941., a u članku 1. stavku 1. toč. 2. Povelje Ujedinjenih naroda ističe se, da su ciljevi Ujedinjenih naroda "razvijati prijateljske odnose među narodima, osnovane na poštivanju načela ravnopravnosti i samoodređenja naroda...". U članku 1. stavku 1. Međunarodnoga pakta o građanskim i političkim pravima, koji je usvojen 16. prosinca 1966., a stupio na snagu 23. ožujka 1976., propisano je, da svi "narodi imaju pravo na samoodređenje" i da na "temelju toga prava oni slobodno određuju svoj politički status i svoj ekonomski, socijalni i kulturni razvoj". Ista formulacija sadržana je i u članku 1. stavku 1. Međunarodnoga pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, koji je usvojen također 16.

prosinca 1966. a stupio na snagu 3. siječnja 1976.

Pravom naroda na samoodređenje pokušao se poslužiti i hrvatski narod u svojoj borbi za slobodu. Tako Hrvatski državni sabor svoju odluku o razrješenju svih državno-pravnih odnosa s Austrijom i Ugarskom od 29. listopada 1918. donosi pozivajući se na pravo naroda na samoodređenje(1). Nezadovoljna stvaranjem Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 1. prosinca 1918., Stranka prava u svom proglašu od 2. prosinca iste godine ističe, da je pravoprosinačkim činom povrijedeno pravo hrvatskoga naroda na samoodređenje(2). Do mašaja toga prava svjestanje i Stjepan Radić pa u svome glasovitom govoru od 24. studenog 1918. na sjednici Narodnoga vijeća izjavljuje: "Sav svijet poznaje i priznaje pravo narodnoga samoodređenja. Mi samo tomu pravu imademo zahvaliti svoje oslobođenje. To pravo samoodređenja pripada... napose nama Hrvatima u Hrvatskoj i s obzirom na osnivanje i na uređenje" nove države(3). U svom programu od 1. ožujka 1919. Hrvatska stranka prava kaže, da će svim zakonitim sredstvima nastojati, da se na temelju hrvatskoga državnoga pra-

Hrvatski legitimni predstavnici pozivom na pravo naroda na samoodređenje obraćali su se europskim prijestolnicama i Društvu naroda u Ženevi za pomoć, ali bez uspjeha. Obraćao se je Stjepan Radić, dr. Ante Trumbić i dr. Ante Pavelić, ali njihovi apeli bili su glas vapijućega u pustinji. Svi su ti međunarodni politički čimbenici upućivali hrvatske pravke, da svoja prava traže u Beogradu. Tako se je pozivom na pravo naroda na samoodređenje obratio Društvu naroda u Ženevi 1. rujna 1929. dr. Ante Pavelić sa zahtjevom, da srpske oružane snage napuste hrvatsko područje, upozoravajući da se Hrvati, osim miroljubivih, neće odreći ni drugih sredstava borbe, što bi moglo imati tragične posljedice po svjetski mir(5). U memorandumu od 12. svibnja 1931., što gaje Hrvatsko narodno zastupstvo predalo Društvu naroda, zahtjeva se abdikacija kralja Aleksandra i da se "osigura provedba prava samoodređenja i tako omogući stabilizacija mira u ovom dijelu Europe"(6). Provedbu prava samoodređenja hrvatskoga naroda zahtjeva Hrvatsko narodno zastupstvo i u svojoj rezoluciji od 15. siječnja 1939(7). Hrvatska sveučilišna mladež na svom zboru održanom u Zagrebu 6. veljače 1932. "zahtjeva uspostavu slobodne i nezavisne hrvatske države na čitavom neprijeponom teritoriju Hrvatske, Slavonije sa Srijemom, Dalmacije, Bosne i Hercegovine"(8). Apelima za uspostavu potpuno slobodne, potpuno suverene i nezavisne hrvatske države pridružili su se i Hrvati iz Sjeverne Amerike, Hrvati iz Južne Amerike i Hrvati u Belgiji(9).

No, sve je to bilo uzalud, jer su međunarodni politički čimbenici upućivanjem Hrvata, da svoja prava traže u Beogradu i izglasavanjem Jugoslaviji kredita u stvari podupirali srpske zločine nad hrvatskim narodom. Stoga su hrvatski politički predstavnici morali primijeniti druge metode borbe i potražiti druge saveznike za ostvarenje svojih legitimnih prava. Hrvati su nastojali iskoristiti svaki pogodan trenutak, da zbače srpski jaram i uspostave slobodnu i nezavisnu hrvatsku državu, koja je jedino jamstvo njihova opstanka. Ta im se prilika pružila napadajem Njemačke i Italije na Jugoslaviju 6. travnja 1941. Oni suje iskoristili i 10. travnja 1941. uspostavljena je Nezavisna Država Hrvatska. No, njezini protivnici i protivnici hrvatskoga naroda kažu, da ona nije nastala voljom hrvatskoga naroda i da je ona fašistička odnosno na-

Pavelićeva džamija u Zagrebu

va i načela narodnoga samoodređenja sva hrvatska područja ujedine u slobodnoj i nezavisnoj državi Hrvatskoj(4).

Na svim izborima u Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije prozvanom Kraljevina Jugoslavija, hrvatski narod se je izjasnio za očuvanje svoje nacionalne i državne posebnosti. Unatoč tako snažno očitovane volje hrvatskoga naroda i jasnih odredaba međunarodnoga prava, Srbi se nisu na to obazirali. Gazili su sva ljudska, politička i nacionalna hrvatska prava. Hrvati su bili u doslovnom smislu riječi građani trećega reda. Srbi su ih pljačkali, zavarali i bez suda na ulicama ubijali. Krivotvorili su i prisvajali hrvatsku kulturu, a posebno jezik i povijest, pa je čak bila zabranjena i upotreba hrvatskoga narodnoga imena. Sinovi su morali plaćati naboje kojima su im srpski žandari ustrijelili očeve.

cistička tvorevina. Ali činjenice govore drugačije.

Ustaški pokret i Nezavisna Država Hrvatska nisu prihvaćali fašizam i nacional-socijalizam kao svoj politički svjetonazor. Sam je dr. Ante Pavelić u više navrata isticao, da je Ustaški pokret osnovan radi borbe za uspostavu hrvatske državne nezavisnosti, a ne za promicanje bilo kakvih ideologija, što bi s njegova stajališta bilo gubljenje vremena(10). U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj onemogućen je pokušaj osnivanja nacional-socijalističke stranke(11). Nikada nije promicana nacional-socijalistička ili fašistička ideologija i uvijek se isticalo, da su to tuđinske ideologije, koje odgovaraju duhu njemačkoga odnosno talijanskoga naroda, a da hrvatski narod u uređenju svoje države mora ići vlastitim putem u skladu sa svojom tradicijom(12).

U programskom članku

"Nekoliko misli o uređenju slobodne i nezavisne hrvatske države" dr. Mile Budak iznosi misli, koje su slične Radićevim pogledima na uređenje hrvatske države(13). U "Hrvatskoj enciklopediji" rasne se teorije izričito označavaju neznanstvenima(14). Takvo stajalište zastupaju svi pisici (Lukas, Ratković, Maček, Krstić), koji pišu o pojmu narod. Ista su stajališta istaknuta u publicistici i promidžbenim člancima i brošurama. Dr. Julije Mačanec, istaknuti ustaša, ministar i mučenik, piše, da je "fašizam pogazio slobodu pojedinca" i da će neki narodi "morati u krvi natrag osvajati slobodu, koje su se u teškim trenucima svoga kolektivnoga života odrekli"(15).

Prof. Ivo Oršanić, upravni zapovjednik Ustaške mladeži, ističe, da su svi nositelji totalitarizma (komunizma, fašizma, nacional-socijalizma) "nosioci zla i zločina" i da je svaki totalitarizam "negacija životnoga smisla, i prema tome absurd"(16). Dr. Vilko Rieger, pročelnik za promidžbu, tvrdi, da "sva tri sistema, nacionalni socijalizam, fašizam i komunizam, nose despotske oznake, oni su diktatorski i autokratski", da nitko nema pravo svoj društveni poredak drugomu nametati, pa ni komunisti, fašisti i nacional-socijalisti, i da je hrvatski narod protivan svakoj diktaturi(17).

Nezavisnu Državu Hrvatsku nisu željeli niti sujoj bili prijatelji ni Njemačka ni Italija. Sve do napadaja na Jugoslaviju nacisti nisu ustaškoj emigraciji dopuštali djelovanje u Njemačkoj. To su također sprječavali i talijanski fašisti u Italiji nakon godine 1936. Jedni su i drugi htjeli opstanak Jugoslavije, koja će pristupiti Trojnomu paktu. Pogotovo su im odgovarale jugoslavenske fašističke vlade (napr. vlada Milana Stojadinovića)(18). Kada su im Englezi u tomu pomrsili račune, Njemačka je napala Jugoslaviju. Ali ni tada nacisti u svojim političkim osnovama nisu imali uspostavu hrvatske države. Hrvati su iskoristili ovaj napadaj i demoralizaciju u jugoslavenskoj vojsci, pa su organizirali pobune, dezertiranja iz vojske i slične podhvate. Jugoslavenska se je vojska raspada, a ustaše i pripadnici Hrvatske seljačke i građanske za-

U razrješenju ovoga spora nužno je utvrditi pravu volju hrvatskoga naroda i jesu li postupci njegova legitimnog vođe u skladu s tom voljom.

U ovo prevratno vrijeme stajale su na čelu hrvatskoga naroda dvije istaknute političke ličnosti: dr. Vladko Maček, legitimni vođa, i dr. Ante Pavelić, revolucionarni vođa. Narod je mislio, da oni surađuju u borbi za uspostavu nezavisne hrvatske države. Ali tako nije bilo. Maček je 3. travnja 1941. odlučio ući u Simovićevupučističku jugoslavensku vladu. Tom zgodom izjavio je: "Inzistiram posebno na tome, da se bez ikakva odlaganja odazovu pod oružje svi oni, koji su pod oružje pozvani. Što se tiče konja, stoke i kola, koje treba vojska, općine moraju sve učiniti, da se uđovolji svim traženjima. Sve će biti plaćeno. To garantira država i Banovina Hrvatska". A 8. travnja 1941. poručuje hrvatskom narodu: "U ovom času tražim od vas puni red i disciplinu na svakom mjestu, bilo kod kuće ili u vojski"(20). Ovim izjavama i nizom drugih podhvata dr. Vladko Maček nesumnjivo poziva na obranu Jugosavije.

Istodobno, dr. Ante Pavelić iz Firenze 5. travnja 1941. preko Radio-postaje Velebit poziva hrvatski narod: "Ustaj na noge, lati se oružja, svrstaj se u bojne redove i stupaj pod ustašku zastavu, na kojoj su već zapisana slavna djela pobjede. Ustaj, kucnuo je čas našega oslobođenja, diži se, da svoju domovinu od neprijatelja očistimo i da uspostavimo svoju slobodu u svojoj kući, u samostalnoj i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, u kojoj će biti ujedinjene sve hrvatske zemlje od Mure i Drave sve do Drine, od Dunava do sinjega Jadranskoga mora, a u kojoj će vladati samo Bog i hrvatski narod"(21). Dr. Ante Pavelić poziva na ustanak za rušenje Jugoslavije i uspostavu Nezavisne Države Hrvatske.

Ovim su se sukobile dvije hrvatske političke koncepcije: Mačekova jugoslavenska i Pavelićeva hrvatska. Sukob je dosegnuo vrhunac. Višestoljetna drama hrvatskoga naroda, u kojoj je narod težio za jednim a službeni politički pravci za drugim političkim ciljem, napokon se jemoralu rasplesti. Hrvatski narod je ostavio svo-

Predavanje Ivana Gabelice

Foto: Finka Jagešić

ite suje razoružavali. Ustaški su pravci istodobno prije dolaska njemačkih jedinica proglašavali hrvatsku državu. Tako su Nijemci i Talijani bili stavljeni pred gotov čin. Na hrvatskom području oni nisu imali ni jednu bitku s jugoslavenskom vojskom(19). Dakle, Nezavisna Država Hrvatska nije ni fašistička ni nacistička tvorevina.

Drugi je pak prigovor, da je dr. Vladko Maček a ne dr. Ante Pavelić i Ustaški pokret bio legitimni vođa hrvatskoga naroda, pa je samo on mogao izražavati volju hrvatskoga naroda. Kako Nezavisna Država Hrvatska nije nastala pod vodstvom i voljom dr. Vladka Mačeka, ona nije izraz volje hrvatskoga naroda, dakle nije ni nastala na temelju prava naroda na samoodređenje. Ali i taj je prigovor neutemeljen.

ga dotadašnjeg legitimnog vođu dr. Vladku Mačeku i krenuo za revolucionarnim vođom dr. Antom Pavelićem. Listom je ustao na noge i pod vodstvom Ustaškoga pokreta, kojemu se pridružila Hrvatska seljačka i građanska zaštita, razoružavao je jugoslavensku vojsku i uspostavljao Nezavisnu Državu Hrvatsku. Tako je Nezavisnu Državu Hrvatsku prvi proglašio dr. Teodor Košak u Čakovcu 7. travnja 1941. Istoga dana ona je proglašena i u Đurđevcu. Također 7. travnja 1941. su braća Mutevlići, muslimani, u blizini Han Pijeska, nedaleko od Sarajeva, osnovali Glavni ustaški stan. Nakon velike vojne pobune, kojaje zahvatila cijelo bjelovarsko-moslavačko područje, a koju nisu uspjeli smiriti ni emisari dr. Vladku Mačeka, Nezavisnu Državu Hrvatsku proglašio je u Bjelovaru 8. travnja 1941. gradonačelnik dr. Julije Makanec. U Virovitici je Nezavisna Država Hrvatska proglašena 9. travnja 1941. Toga dana su ustaše i u Zagrebu počele preuzimati vlast. I tako je bilo i u Splitu, i u Šibeniku i po cijeloj današnjoj Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini(22). U Mostaru, napr., hrvatsku državnu vlast organiziraju Stjepan Barbarić, Krnjević, Kovačević, Zelenika, braća Primorci, braća Muratbegovići, Ahmed Hadžić i drugi(23). Središnji čin proglašenja Nezavisne Države Hrvatske izveo je, u ime dr. Ante Pavelića, Slavko Kvaternik u Zagrebu 10. travnja 1941. To je bila plebiscitarna volja hrvatskoga naroda. Potvrđuje to i neosporni moralni autoritet, očeviđac događaja i čovjek izvan politike, zagrebački nadbiskup blaženi Alojzije Stepinac pred srpskomunističkim sudom u Zagrebu 3. listopada 1946.: "Hrvatski narod se je plebiscitarno izjasnio za hrvatsku državu i ja bih bio ništarija, kada ne bih osjetio bilo hrvatskoga naroda..."(24). Organizacije Hrvatske seljačke stranke masovno su pozdravile uspostavu Nezavisne Države Hrvatske, napuštajući svoje dotadašnje stranačke pravake i pristupajući Ustaškomu pokretu. A Hrvatski državni sabor, u kojem je bila većina narodnih zastupnika izabrana na izborima 1938. i živi zastupnici Hrvatskoga sabora iz 1918.(25), dakle jedno podpuno demokratsko i legitimno tijelo, na svojoj sjednici održanoj uveljači 1942. proglašio je ništavim sve jugoslavenske pravne akte, koji se tiču hrvatskoga naroda, donesene od 1. prosinca 1918. do 10. travnja 1941., odobrio. Čin proglašenja Nezavisne Države Hrvatske i sve pravne čine što ih je ona do tada donijela(26). Nakon pada Nezavisne

Države Hrvatske pobjeglo je nekoliko stotina tisuća vojnika i civila, muškaraca i žena, odraslih osoba i djece iz svih njezinih dijelova u izbjeglištvo pred partizanima. To je bio najveći i najjači plebiscit za hrvatsku državnu nezavisnost.

Očito je dakle daje dr. Vladko Maček izgubio svaki legitimitet da nastupa u ime hrvatskoga naroda onim trenutkom kadaje odlučio ući u Simovićevu jugoslavensku pučističku vladu. Taj legitimitet je prešao na dr. Antu Pavelića i Ustaški pokret. To ujedno znači, da je Nezavisna Država Hrvatska nastala u skladu s pravom naroda na samoodređenje. Stoga je svaki napadaj na nju ili davanje podpore tomu napadaju bio gruba povreda odredaba međunarodnoga prava.

Pozivom na rušenje Jugoslavije i njezinim stvarnim rušenjem dr. Ante Pavelić i Ustaški pokret dovršili su najveću duhovnu i političku revoluciju u povijesti hrvat-

Foto: Finka Jagetić

skoga naroda. U demokratskom natjecanju stranaka nitko se više ne usuđuje otvorenno izći pred birače s programom ulaska Hrvatske u državnu zajednicu s bilo kojim drugim narodom. Na toj desetotravanjskoj političkoj baštini obnovljena je 1991. nezavisna Republika Hrvatska. Stoga je uspostava Nezavisne Države Hrvatske 10. travnja 1941. jedan od najvažnijih događaja u životu hrvatskoga naroda.

BILJEŠKE

- 1) Ferdo Šišić : Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1914.-1919., Zagreb, 1920., str. 195.
- 2) Dr. Ante Pavelić: Putem hrvatskog državnog prava (članci-govori-izjave 1918.-1929.), priredila Višnja Pavelić, Madrid, 1977., str. 60.
- 3) Stjepan Radić : Politički spisi (autobiografija, članci, govori, rasprave), priredio Zvonimir Kulundžić, Zagreb, 1971., str. 34.
- 4) Dr. Ante Pavelić, nav. dj., str. 71.
- 5) Isto, str. 532. – 536.
- 6) Marko Sinovčić: N.D.H. u svijetu dokumenata, Zagreb, 1998., str. 91.
- 7) Isto, str. 91. – 92.
- 8) Isto, str. 92.
- 9) Isto, str. 92. – 94.
- 10) Bogdan Krizman: Ante Pavelić i ustaše, Zagreb, 1978., str. 299.
- 11) Bogdan Krizman: Pavelić između Hitlera i Mussolinija, Zagreb, 1980., str. 178., 316. i 328. – 338.
- 12) Dr. Mile Budak: Susret revolucija : boljševičke, fašističke i nacističke, obj. u "Hrvatskom narodu" od 21. 9. 1939. i dr. Vilko Rieger : Naš društveni porekak, obj. u "Hrvatskoj smotri", Zagreb, 1937., br. 11, str. 625. – 629.
- 13) Bogdan Krizman: Ustaše i Treći Reich, sv. 2., Zagreb, 1983., str. 367. – 376.
- 14) Hrvatska enciklopedija, sv. IV, natuknica "Čovjek", str. 355.
- 15) Dr. Julije Makanec: Ličnost u današnjem svijetu, obj. u "Hrvatskom kolu", knj. XIX., Zagreb, 1937., str. 236.
- 16) Ivan Oršanić: Problem totalitarizma, obj. u "Hrvatskoj smotri", Zagreb, 1937., br. 5 i 6, str. 302. i 305.
- 17) Dr. Vilko Rieger, nav. dj. str. 627. i 628.
- 18) Političke uspomene i rad dra Branimira Jelića, Cleveland, 1982., str. 75. – 78. i 125. – 141.; Bogdan Krizman: Ante Pavelić i ustaše, Zagreb, 1978., str. 235. – 300. i Marko Sinovčić, nav. dj. str. 31. – 63.
- 19) Tomislav Jonjić: Hrvatska vanjska politika 1939. – 1942., Zagreb, 2000., str. 215.-296.; Bogdan Krizman, nav. dj., str. 350.- 399. i Marko Sinovčić, nav. dj. str. 322. – 323.
- 20) Tomislav Jonjić, nav. dj., str. 268. i Marko Sinovčić, nav. dj., str. 83.
- 21) Dr. Rudolf Horvat : Hrvatska na mučilištu, Zagreb, 1942., str. 620.
- 22) Tomislav Jonjić, nav. dj., str. 250. – 296.
- 23) NDH 1941.-1945., spomen - izdanje Hrvatskoga nacionalnog pokreta, Winnipeg, Manitoba, Kanada, rujan 1988., str. 25.
- 24) Eugen Beluhan: Stepinac govori, Valencija, 1967., str. 128.
- 25) Petar Pekić: Postanak Nezavisne Države Hrvatske, Zagreb, 1942., str. 164.-171.
- 26) Zakon o proglašenju ništetnosti, obj. u "Hrvatskom narodu" od 15. ožujka 1942.

POLITIČKA I POLICIJSKA HAJKA

(UZ 30. OBLJETNICU UDARA NA MATICU HRVATSKU, III. DIO)

Inače, Izvještaj RSUP-a bavio se osobito "političkim karakteristikama" članova Matice hrvatske. Ovako, recimo (riječ je o Matičinu ogranku u Dubrovniku):

"Upravni odbor brojao je 29 članova, čija je struktura bila:

- s fakultetom	25
- s višom str. spremom	2
- sa srednj. str. spremom	2
- članova SK	12
- članova OK SK	1
- osuđ. za KD pr.nar. i države	1
- osuđ. za KD pr. oružanih snaga	1
- osuđ. za ostala KD	1
- član.Med. opć. konf. SK	1
- članova OK SOH	1
- odbornika SO	3
- zastupnika Sabora	2
- savezni poslanik	1
- IB-ovaca	1
- biv. članova HSS	1

Nadalje, "Prema evidencijama u ogranku, članstvo Matice hrvatske se kretalo:

1968. - 112 članova, od kojih 28 članova radnika

1969. - 376 članova, od kojih 47 članova radnika

1970. - 626 članova, od kojih 47 Članova radnika

1971. - 858 članova, od kojih 116 Članova radnika

Od 857 članova Matice hrvatske koliko ih je bilo u ogranku 1971. godine za razna krivična djela bilo je osuđivano 111 članova."

Poput ogranka u Dubrovniku, u Izvještaju RSUP-a "obrađeni" su središnjica u Zagrebu i svi ogranci i povjereništva Matice hrvatske. To će pak reći da je nakon Karađorđeva u Matici hrvatskoj policijski "tretirano" oko 50.000 osoba (toliko je naime, približno, 1972. bilo članova Matice hrvatske).

Kriminalizirajući, posebice, i kontakte Matice hrvatske s hrvatskom dijasporom (a ti su kontakti bili i legitimni i legalni) -

Piše:

Jozo IVIČEVIĆ

Izvještaj RSUP-a o Matici hrvatskoj zaključuje:

"Stavovi u organima upravljanja Matice o potrebi da Matica ojača i zauzme dominantnu ulogu u društvu, Pravilima iz 1970. godine dobili su organizaciona i sadržajna rješenja. Matica postaje policentrična organizacija sa naglašenim funkcijama centra - Središnje, gdje jedan ekstremni dio članstva preuzima ulogu 'operativnog rukovodećeg vrha' stvarajući planove da kroz Maticu lansira 'buđenje nacionalne svijesti' u Hrvata kao 'drugog hrvatskog preporoda' i stvari iluzije o nastajanju 'masovnog pokreta' za 'oslobođenje' hrvatske od potlačenosti i eksploracije u jugoslavenskoj federalnoj zajednici. Raspaljujući šovinizam, bacanjem krivnje na druge nacije u jugoslavenskoj zajednici zbog neriješenih društvenih problema, 'rukovodeći

najviša ideja... u tom kontekstu i socijalističko samoupravljanje nije svrha nego samo jedno od sredstava da se to postigne...'".

Tako nastala nacionalistička ideologija istaklaje Maticu hrvatsku kao jedinog borca za prava hrvatskog naroda, dovelaju do sprege sa političkom emigracijom i pretvarala u pokret za 'ujedinjenje' svih Hrvata.

'Masovnipokret', iniciran i materijaliziran kroz organizacionu strukturu Matice (u zemljji ograncima, u inozemstvu društвima prijatelja - kao unutrašnja i vanjska opozicija), djelovanjem jednog dijela članstva Matice dobio je obilježja političkih akcija usmјerenih na promjenu postojećeg društvenog i političkog uređenja u SRH. Matice hrvatska, dopustivši da zbog neprijateljskog djelovanja jednog dijela svoga članstva postane žarište kontrarevolucije, odstupilje od svoje svrhe određene Pravilima i kao udruženje za širenje književnosti, umjetnosti i nauke razvijala se i prerasla u udruženje za ostvarivanje kontrarevolucionarnih ciljeva."

Plan akcije M

Pri udaru na Maticu hrvatsku 11. siječnja 1972., najistaknutija vijest bila su uhićenja u Zagrebu, uglavnom dužnosnika Matice hrvatske. U komunističkom svijetu uopće sudbeni procesi s političkim implikacijama u pravilu nisu bili pravosudni čin nego čin državnoga terorizma. Posebice, to me je tako bilo u Hrvatskoj nakon Karađorđeva: u takvim "pravnim predmetima", od policijske preistrage do pravomoćne sudske presude, o svemu su odlučivale političke instance, i to na nekoliko razina.

U Hrvatskoj nakon Karađorđeva političko odlučivanje bilo je usredotočeno u Izvršnome komitetu CK SKH, ali tek u prvoj instanci: svoje zaključke IK CK SKH dostavlja je, naime, dr. **Vladimir Bakarić**, a o tim zaključcima odlučiva je, u posljednjoj instanci, **Broz Tito** (uredom Broza Tita IK CK SKH bio je dano mlice u vezi).

Savka Dabčević-Kučar i Josip Broz Tito

vrh' Matice postao je ideolog 'masovnog pokreta', izvor separatizma i žarište nacionalizma stvarajući preduvjete za izdvajanje hrvatskog naroda iz jugoslavenske zajednice i drugačiji oblik društvenog i političkog uređenja hrvatske države. /.../ Za hrvatski narod Hrvatska je nacionalna ideja

Pri organiziranju političkih procesa Izvršni komitet CK SKH formirao je bio i dvije "radne grupe". Jedna od njih bila je Koordinaciona radna grupa, kojoj je zadata bila "pravilno informiranje javnosti o toku, činjenicama i karakteru istrage i priprema suđenja i koordinaciono djelovanje svih faktora koji učestvuju u ovom postupku". U toj Koordinacionoj radnoj grupi bili su: **Ante Josipović**, član Izvršnoga komiteta CK SKH; **Mirko Bilić**, sekretar za informiranje u Izvršnom vijeću (odnosno ministar u vlasti SR Hrvatske); **Ivica Krizmanić**, partijski faktotum na Radioteleviziji Zagreb, **Bogumil Zuccon**, okružnjavni tužitelj u Zagrebu i **Mane Trbojević**, predstavnik Okružnog suda u Zagrebu (pred tim sudom održat će se potom glavni politički procesi 1972.). Na sjednici 18. siječnja 1972. ta Koordinaciona radna grupa konstatirala je, među ostalim, da je "postupak istrage protiv poznatih lica u toku i odvija se za sada normalno". Okružni javni tužitelj izvijestio je, pak, među ostalim, daje "grubi koncept optužnice protiv studenata već napravljen", te daje "dostavljen i IK-u", odnosno Izvršnom komitetu CK SKH. Taj koncept, zaključio je javni tužitelj, može se, "ako to ocijeni IK koristiti za informiranje Saveza komunista". Koordinaciona radna grupa zaključila je, nadalje, među ostalim, "da suđenje treba da bude koncentrirano na izvlačenju jezgre optuženih, najviše tri do četiri glavnih, kako studenata tako i onih drugih, a ne na širok broj što će se tokom istrage još rasvjetliti".

Osim Koordinacione radne grupe, IK CK SKH formirao je bio i "radnu grupu" pravnih stručnjaka za komunističke političke procese. U toj "radnoj grupi" bili su **Josip Hrnčević** i **Vlado Ranogajec**, javni tužitelj u doba "revolucionarnoga" komunističkoga terora u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskoga rata, te **Jure Ivezić**, također iz redova "revolucionarnoga" komunističkoga pravosudnog kadra. Toj "radnoj grupi" povjeren je bio "zadatak cijelokupne krične analize rada Matice hrvatske i nekih pojedinaca iz nje" - a savjetnik bi Izvršnemu komitetu CK SKH u toj stvari bio **Jakov Blažević** (javni tužitelj, među ostalim, na suđenju nadbiskupu Stepinu).

Operativno pak - po narudžbi iz Izvršnoga komiteta CK SKJ - glavna politička uhi-

ćenja nakon Karađorđeva pripremljena su, i izvedena su, po planu akcije "M" združene političke i kriminalne policije, odnosno Službe državne sigurnosti i Službe javne sigurnosti. Ta združena policijska akcija odvijala se pak u dvije faze. U prvoj fazi: "Akcija M obuhvaća prikupljanje dokaznog materijala o neprijateljskoj djelatnosti, koja, na osnovi zaključaka Predsjedništva SKJ i 23. sjednice CK SKH, ima obilježja kontrarevolucionarnog napada na državno i društveno uređenje SFRJ".

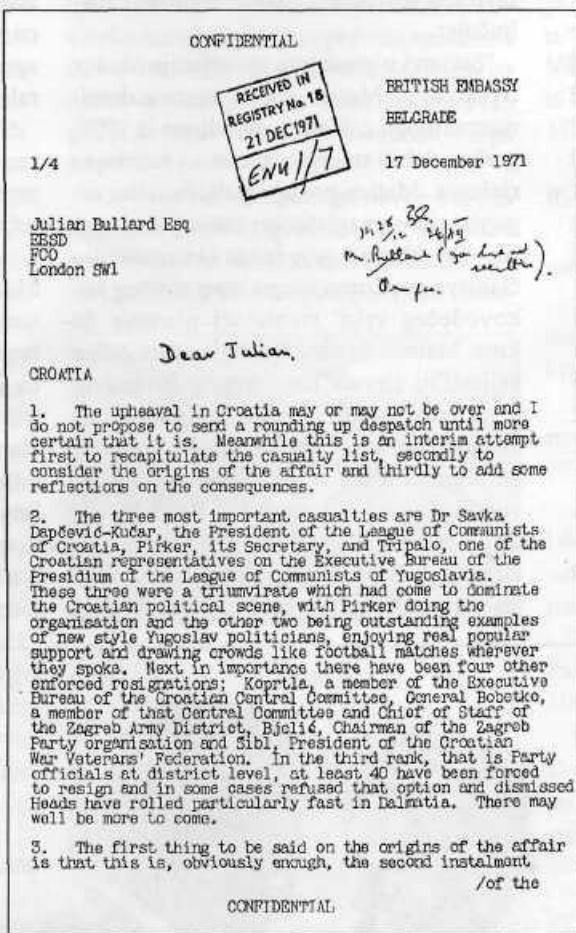
Pavletić Vlatko, 11/ **Pejović Danilo**, 12/ **Šegvić Neven**, 13/ **Šošić Dr. Hrvoje**, 14/ **Tuđman Dr. Franjo**, 15/ **Veselica Dr. Marko**, 16/ **Vukasović Ante**.

Prikupljanje dokaznog materijala za osobe u širem planu: 1/ **Babić Iko**, 2/ **Raćić Ante**, 3/ **Franeš Ivo**, 4/ **Gamulin Grga**, 5/ **Gaži Ivica**, 6/ **Jonke Dr. Ljudovit**, 7/ **Knežević Bruno**, 8/ **Markota Drago**, 10/ **Majić Slavko**, 11/ **Pavelić Krešo**, 12/ **Posavec Zlatko**, 13/ **Sarić Jure**, 14/ **Šegedin Petar**, 15/ **Šerterc Tvtko**, 16/ **Todorović Ante**, 17/ **Vaupotić Miroslav**, 18/ **Veselica Vlado**, 19/ **Vrkić Ivica**, 20/ **Vučić Petar**, 21/ **Vuksan Vinko**, 22/ **Zidić Igor**"

U policijskome planu akcije "M" specificirano je potom što sve valja poduzeti poradi "prikupljanja materijala" o (navodno već utvrđenoj) "kontrarevolucionarnoj djelatnosti" u Hrvatskoj - a određeno je i tko će to "prikupljanje materijala" organizirati (iz centra Službe državne sigurnosti te iz sekretarijata Službe javne sigurnosti u Zagrebu).

Druga pak faza akcije "M" obuhvaća pretragu poslovnih prostorija određenih institucija, pretragu stanova i privođenje određenih osoba". Podrobnije, planom te druge faze akcije "M" ustanovaljen je "stab za izvođenje akcije" (u tome "stabu" bili su **Lacković Zlatko**, iz centra SDS, te **Lojna Josip**, **Perić Vlado** i **Rajki Stjepan** iz sekretarijata SJS u Zagrebu). Nadalje, određene su "ekipe za izvođenje akcije" (a te ekipe "formiraju se od jednog radnika DS, dva civilna radnika JS, jednog uniformiranog radnika SJ"; "voda ekipe" je "radnik DS", a "u pojedinim slučajevima, zavisno o značaju, ekipa će biti proširena"). Za koordinaciju rada između ekipa određen je pak **Martinić Mijo** (iz Sektora za suzbijanje kriminaliteta SJS u Zagreb). Nadalje, "za izvođenje akcije" **Zlatko Lacković** odredio je "33 radnika iz Centra DS", a Josip Lojna odredio je "50 civilnih radnika JS, 33 uniformirana radnika JS, šest daktilografa, jednog koordinatora, kriminalističku tehničku ekipu za daktiloskopiranje i fotografiranje te ostala tehnička sredstva i radne prostorije."

U planu policijske akcije "M" navedeno je, poimence, koje će ekipe obaviti pretragu poslovnih prostorija, i to Matice hrvatske, *Hrvatskoga tjednika* i Nakladnoga

Britanci su bili zadovoljni zbog razbijanja hrvatskog proljeća

Eto, najprije je utvrđeno daje kazneni djelo "kontrarevolucionarnog napada na državno i društveno uređenje" počinjeno - i to su "utvrdila" parijska tijela SKJ i SKH - a tek potom otpočelo je policijsko "prikupljanje dokaza" o tome da je to kazneni djelo počinjeno te o tome tko ga jepočinio!

Pobjlije, prema policijskome planu "M": "Prikupljanje dokaznog materijala vrši se za slijedeće osobe u užem planu: 1/ **Budak Slobodan**, 2/ **Bušić Bruno**, 3/ **Dodan Dr. Sime**, 4/ **Glibota Ante**, 5/ **Gotovac Vlado**, 6/ **Ivičević-Bakulić Jozo**, 7/ **Juras Jure**, 8/ **Ladan Tomislav**, 9/ **Milas Ivan**, 10/

zavoda Matice hrvatske, *Hrvatskoga gospodarskog glasnika*, Društva ekonomista, Društva pravnika, Ekonomskoga instituta te časopisa *Encyclopedia moderna*. Nadalje, navedeno je, poimence, koja će ekipa pretražiti stan i privesti Marka Veselicu, Vladimira Veselicu (uz njegovo ime dopisano je: samo pretraga), Šimu Đodana, Brunu Bušiću, Vladu Gotovcu, Hrvoju Sošicu, Jozu Ivičeviću, Juru Jurasu (uz njegovo ime dopisano je: samo pretraga), Antu Glibotu, **Antu Bačiću** - te je još dopisano: dodati **Komaricu**. Navedeno je, poimence, koje će ekipa pretražiti stanove "osoba koje se ne privode" (osim ako se kod njih ne pronađe "eksploziv, letci, štambilji, materijal o špijunaži, korespondencija sa političkom emigracijom"); u toj su skupini: **Stjepan Babić, Zvonimir Baletić, Mirko Barišić, Željko Čudina** (uz njegovo ime dopisano je: ne izvid), **Ivan Dominković, Ivica Gaži, Grga Gamulin, Bruno Knežević, Ivan Lajtman, Ivan Milas, Vlatko Pavletić** (uz njegovo ime dopisano je: prebaciti u krivičnu prijavu), **Danilo Pejović, Neven Šegvić, Tvrto Šercar, Franjo Tuđman** (uz njegovo ime dopisano je: u prijavu), **Miroslav Vaupotić, Vice Vukov**.

Istraga

Naposljetku, sredstva javnog priopćavanja objavila su: "Predsjednik Okružnog suda u Zagrebu (...) u srijedu je na konferenciji za štampu službeno saopćio da se u istražnom zatvoru ovog suda nalazi 11 osoba, osnovano sumnjičivih da su počinili krivično djelo protiv naroda i države kontrarevolucionarnim napadom na državno i društveno uređenje, označeno i kažnjivo po Članu 100 Krivičnog zakona."

Nadalje: "Okružni javni tužitelj za grad Zagreb podnio je zahtjev za provođenje istrage protiv dra Marka Veselice, rođenog 1936. godine, Člana upravnog odbora Matice hrvatske; dra Franje Tuđmana, rođenog 1922., generala JNA u penziji i člana Upravnog odbora Matice hrvatske; dra Šime Đodana, rođenog 1927., gospodarskog tajnika Matice hrvatske; Ante-Brune Bušića, rođenog 1939., već ranije osuđivanog zbog krivičnog djela neprijateljske propagande; Vlade Gotovcu, rođenog 1930., člana upravnog odbora Matice hrvatske, te glavnog urednika 'Hrvatskog tjednika', glasila Matice hrvatske; dra Hrvoja Sošicu, rođenog

1920., člana Upravnog odbora Matice hrvatske, već osuđivanog radi krivičnog djela neprijateljske propagande; Jozu Ivičeviću-Bakuliću, rođenog 1930., glavnog tajnika Matice hrvatske i odgovornog urednika lista "Hrvatski tjednik"; Zvonka Komarice, rođenog 1920., penzionera, člana Upravnog odbora Matice hrvatske; Ante Glibote, rođenog 1945., tajnika uredništva glasila "Hrvatski gospodarski glasnik"; Ante Bačiću, rođenog 1926., već osuđivanog radi krivičnog djela udruživanja protiv naroda i države, člana Upravnog odbora Matice hrvatske, i Vlatka Pavletića, književnika, rođenog 1930., člana Upravnog odbora Matice hrvatske. Pritvo-

društvenog i državnog poretka kojeg je hrvatski narod stvorio u revoluciji. Njihov krajnji cilj bio je - kako je službeno saopćeno - da se Hrvatska nasilno ili drugim protuustavnim putem izdvoji iz federacije SFRJ."

Nadalje: "Da bi ostvarili navedena djela i ciljeve uhapšena grupa stvorila je kontrarevolucionarnu organizaciju, koristeći pri tom postojeće legalne društvene, kulturne, sportske pa čak i radne organizacije, a u prvom redu Maticu hrvatsku i studentsku organizaciju. U tim sredinama osumnjičeni su stvarali organizirana politička jezgra koja su agitaciono, organizirano i na drugi način djelovala u pravcu ostvarenja navedenih kontrarevolucionarnih ciljeva, posebno protiv interesa povijesne borbe hrvatskoga naroda, kako na području SRH i SFRJ, tako i u inozemstvu. Među ostalim, oni su se - kako se navodi - povezivali s raznim ustaškim i drugim organizacijama inozemstvu. Povezujući se i sinhronizirajući svoj neprijateljski antisocijalistički rad s emigracijom, koja je bila u stalnom kontaktu sa stranim obavještajnim službama i čiji je konačni cilj bio nasilno izdvajanje Hrvatske iz SFRJ i promjena njenog demokratskog samoupravnog socijalističkog sistema, grupa je pokušala oboriti vlast radnog naroda."

Nadalje: "U namjeri da započne s direktnim kontrarevolucionarnim napadom na postojeće društveno i državno uređenje SR Hrvatske, uhapšena grupa je u drugoj polovici 1971. godine organizirala i pokrenula opći štrajk studenata; nastojeći ga pretvoriti u generalni štrajk svih radnih ljudi u SR Hrvatskoj. Bilje to, kako se navodi, prva fazna nasilnog obaranja postojećeg društvenog i državnog uređenja SR Hrvatske. Generalnim štrajkom oni su nastojali potpuno paralizirati promet, gospodarsko djelovanje, kao i cijelokupno normalno funkcioniranje života u SR Hrvatskoj."

Nadalje: "Oni su - kako se precizira - počinili takvo krivično djelo upravljenje na to da se silom i drugim protuustavnim putem obori vlast radnoga naroda i promijeni federalno uređenje. Istražni sudac Okružnog suda u Zagrebu, nakon što se upoznao s materijalom koji mu je dostavljen uz zahtjev za otvaranje istrage, saslušao je prijavljene osobe, odredio pritvor i donio rješenje o provođenju istrage. Predsjednik Okružnog suda u Zagrebu (...) izjavio je na

23. SJEDNICA CK SAVEZA KOMUNISTA HRVATSKE

Milka Planinc predsjednik CK SK Hrvatske

• Za sekretara Izvršnog komiteta CK SKH izabran JOSIP VRHOVEC, a za novog člana Izvršnog komiteta CK SKH MILAN MIŠKOVIC

ZAGREB, 14. prosinca — Dvadeseteta sjednica Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske završila je u ponuditeljstvu postoji 25 zasada. U dvadesetoj izaspirovani zapisnik najvišeg partiskog vijećevodstva u Hrvatskoj trećelj u svoju poslu oduševljenost da ihane i prepisano izraslo stvarstvo dvojca Tita i održake Predsjednicite Saveza komunista Jugoslavije. Na koju sjednicu usrećenju su i slijedče za budući red.

Za novog predsjednika Centralnog komiteta SKH izabran je desetodoljni član CK SKH Milka Planinc. Planinc je jednoglasno za sekretara Izvršnog komiteta CK SKH izabran Josipa Vrhovca, dosadašnjeg člana CK SKH. Za člana Izvršnog komiteta CK SKH izabran je jednoglasno Milan Mišković.

strana 5 - 10.

renoju grupi pripisuje se osnovana sumnja da su silom i drugim protuustavnim metodama pokušali oboriti postojeći društveni sistem demokratskog samoupravnog socijalizma, koji se temelji na vlasti radnog naroda SR Hrvatske, i dasu nasilnim i drugim protuustavnim načinima pokušali razbiti postojeće federalno uređenje SFRJ. Oni su - kako se službeno navodi - tokom 1969., 1970., te 1971. godine vršili sistematsku i svestranu neprijateljsku propagandu u štampi, najavnim zborovima i na drugi način, čime su, polazeći od svog kontrarevolucionarnog, nacionalističko-separatističkog programa djelovali protiv

kraju konferencije za štampu da je Ante-Bruno Bušić uhapšen još prošlog mjeseca s grupom studentskih 'lidera' i daje, poslije hapšenja Veselice i grupe, protiv njega proširena istraga."

Vijest o tim uhićenjima objavljena je u jeku histerične kampanje protiv navodne kontrarevolucije Hrvatskoj. Primjerice, u broju u kojem je objavio vijest o uhićenjima (od 13. I. 1972.) "Vjesnik" je o tobožnjoj kontrarevoluciji u Hrvatskoj objavio još tridesetak napisa! Poput "Vjesnika" na hrvatske "kontrarevolucionare" huškala su sva sredstva javnog priopćavanja (osim glasila Katoličke crkve) - sve novine, sve televizijske, sve radiopostaje, i ta hajka razlijegala se Hrvatskom i Jugoslavijom mjesecima, iz dana u dan, bjesomučno.

Hrvatska nakon Karađorđeva

Tri bitna čimbenika hrvatske Sedamdeset prve - Matica hrvatska, pokret hrvatskih sveučilištaraca i reformisti u vodstvu SKH - različito su reagirali na udar na Hrvatsku iz Karađorđeva.

U svojim memoarima dr. Savka Dabčević Kučar navodi tri moguće reakcije na Karađorđevo: (1) Aktivan otpor ("povratkom u Hrvatsku izazvati opći prosvjed stanovništva, produžiti štrajkmladih i pozvati na opći štrajk"), (2) Pasivan otpor ("da sve reknemo otvoreno i prkosno odemo"), (3) Postupiti u skladu s partijskim uzancama (odstupiti "dogovorno, uz samokritiku").

U toj trilemi, reformisti u vodstvu SKH postupili su po partijskim uzancama: osudili su narodni "masovni pokret" u Hrvatskoj, pokojali su se zbog "nebudnosti" i "liberalizma", te su pristali surađivati u suzbijanju nacionalnog pokreta u Hrvatskoj.

Uprava Matice hrvatske odlučila se za pasivan otpor: odbacilje optužnicu iz Karađorđeva, stala jeiza dotadašnje svoje djelatnosti te nije pristala surađivati s novim vlastodršcima u Hrvatskoj, nego je podnijela kolektivnu ostavku. Pokret hrvatskih sveučilištaraca odlučio se pak na aktivni politički otpor - taj otpor bit će potom nasilno suzbijen.

Spomenutije, međutim, da se nakon Karađorđeva bio zbio i pokušaj oružana otpora. Naime, na tromedi Bosne, Hercegovine i Dalmacije u srpnju 1972. iz inozemstva bila se ubacila skupina hrvatskih političkih emigranata - ta gerilska tzv. Bugojanska grupa bit će potom postupno uništena (spomenutije, s time u vezi, daje i tu zlosretnu gerilsku skupinu optužnica pripisivala "kontrarevolucionarnoj grupi" u Matici hr-

vatskoj - na suđenju toj navodnoj kontrarevolucionarnoj središnjici, u jesen 1972.).

A o Matici hrvatskoj nakon Karađorđeva, nakon što Upravni odbor Matice hrvatske nije pristao na "unutrašnju diferencijaciju" i na pojedinačne ostavke, nego je podnio kolektivnu ostavku - komunističke vlasti daljnju su Matičinu djelatnost nasilno spriječile, a potom su proglašile da je Matica hrvatska prestala postojati. Gore od toga bilo bi, međutim, da je Matica hrvatska tad opstala. Nakon Karađorđeva Matiča hrvatska mogla je, naime, opstati samo pod uvjetom da se moralno upropasti. Ne bi li Maticu hrvatsku ipak kompromitirale, komunističke vlasti pokušavale su (u srpnju 1973.) Matičinu djelatnost obnoviti. No toj se inicijativi vlasti malo tko odazvao, te je pokušaj da se uspostavi kolaboracionistička Matica hrvatska propao. Matica hrvatska obnovljena je tek u rasulu komunističke Jugoslavije, i kao znamen te propasti.

Matica hrvatska - "središte kontrarevolucije"

Povjesno uvjetovanju reformisitkoj tradiciji sukladno, hrvatski nacionalni pokret Sedamdeset prve ponudio je svojversni dvostruki "povjesni kompromis" - i komunistima u Jugoslaviji i Jugoslaviji. Sedamdeset prve hrvatska je javnost bila voljna pristati na Jugoslaviju, za neko vrijeme barem - no pod uvjetom da se Jugoslavija postupno reformira u zajednicu suverenih nacionalnih država, konfederativnoga tipa. Pod tim uvjetom hrvatska je javnost bila voljna pristati i na to da komunisti ostanu na vlasti u Hrvatskoj.

U široj javnosti Matica hrvatska pročula se 1967., Deklaracijom o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika. Tom deklaracijom Matica hrvatska i ine relevantne hrvatske kulturne ustanove i udruge suprotstavile su se potiskivanju hrvatskoga i nadiranju srpskoga jezičnog standarda u Hrvatskoj. Komunističke vlasti Deklaraciju o hrvatskom jeziku proglašile su, međutim, deklaracijom hrvatskoga nacionalizma (u pejorativnom smislu) te su protiv Deklaracije pokrenule žestoku kampanju. Optužujući hrvatske kulturne ustanove i udruge, tad i potom, da su mesta nacionalističkoga okupljanja, komunističke vlasti pridonijele su tome da su te udruge i ustanove središta hrvatskoga nacionalnog pokreta doista i postale.

Korelativno, Matica hrvatska u 1971. godini imala je, osim središnjice u Zagrebu, već 55 ograna i 18 povjereništava diljem Hrvatske, a u osnivanju je bio još 31 ogranak; nadalje, inicijativa je bilo da se povjereništva Matice hrvatske osnuju po radnim organizacijama, no te inicijative središnjica Matice nije odobrila iz političkih obzira. Nadalje, inicijativa za osnivanje ograna Matice hrvatske bilo je i izvan Hrvatske - u Bosni i Hercegovini, u Vojvodini, a i u hrvatskoj dijaspori - no ni te inicijative središnjica Matice nije odobrila, također iz političkih obzira (umjesto ograna, na sugestiju središnjice Matice, u dijaspori osnivala su se društva prijatelja Matice hrvatske).

(nastavit će se)

DVIJE OBAVIJESTI

1. Dan hrvatskih političkih uznika 30. travnja

Već tradicionalni Dan hrvatskih političkih uznika slavimo u mjestima naših patrona Zrinskih ili Frankopana. Ove godine odlučili smo se za grad Ozalj, pa ovim putem pozivamo naše članove da se obrate svojini podružnicama i prijave svoje sudjelovanje, gdje će dobiti sve obavijesti o programu. Kao i do sada, i ovaj put ćemo imati priliku susresti svoje supatnike i provesti dan u druženju na svetu mjestu naših Frankopana i Zrinskih, jer je Ozalj do 1550. bio grad Frankopana a od te godine je u vlasništvu Zrinskih, te je bio središte političkog i kulturnog stvaralaštva sve dok habsburške vlasti nisu zatrle Zrinske i Frankopane.

Vaš HDPZ

2. Bleiburg 12. svibnja

Hrvatsko društvo političkih zatvorenika i ove godine ide organizirano na spomen najveće tragedije u hrvatskoj povijesti u Bleiburgu. Molimo sve zainteresirane da se obrate svojim podružnicama radi pravodobne organizacije puta i dobivanja detaljnih uputa. Napominjemo da mi idemo u organizaciji Hrvatskog sabora 12. svibnja 2002.

Vaš HDPZ

PRILOZI ZA BIOGRAFSKI LEKSIKON HRVATSKIH POLITIČKIH UZNIKA (III.) (Gradivo)

123. ANIĆ, Velimir (Petar) - rođ. 15. 08.1930. u Omišlju, kotar Rijeka. Politički djelovao u skupini u Rijeci. Osuđen presudom Vojnog suda Rijeka 1951. Suđen na 1 godinu i 3 mjeseca zatvora. Mehaničar. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Varešu. Na prisilnom radu u rudniku kao kopač rudače.

124. ANTONINA, Veljko (Marijan) - rođ. 11.09.1930. u Žmanu, kotar Zadar. Politički djelovao u skupini u Žmanu. Osuđen presudom Okružnog suda u Splitu K. 107/50 na 5 godina zatvora i gubitak građanskih prava. Zemljoradnik. U vrijeme uhićenja oženjen, otac 1 djeteta.

125. BAHORIĆ, Ignacij (Janko) - rođ. 12.04.1926. u, kotar Karlovac. Politički djelovao samostalno u Draganiću. Osuđen presudom Vojnog suda 1946. god. na 1 godinu i 6 mjeseci zatvora i konfiskacija imovine. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Lepoglavi.

126. BAHUN, Dragica - rođ. 16.07.1913. u Donjem Ladanju, kotar Ivanec. Osuđena presudom Okružnog suda Varaždin K.269/47 po članku 3. t. 4. i 5. na 3 godine zatvora. Domaćica. U vrijeme uhićenja udata i mati dvoje djece.

127. BAKULA, Jozo (Šimo) - rođ. 04.05.1923. u Kiseljaku. Politički djelovao samostalno u Čalokovcu. Osuđen presudom Okružnog suda Sarajevo K.180/49 po članku 3.t.14 na 2 godine zatvora. U vrijeme uhićenja oženjen, bez djece. Kaznu izdržavao u Sarajevu i Foči. Na prisilnom radu obavljao zidarske radove.

128. BAKULA, Marko (Stjepan) - rođ. 15.01.1927. u Čalikovcu, kotar Kiseljak. Politički djelovao u skupini u Čalikovcu. Osuđen presudom Okružnog suda u Sarajevu K - 215/49 na 1 godinu zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Sarajevu. Na prisilnom radu radio kao fizički radnik.

129. BALAJIĆ, Stjepan (Petar) - rođ. 15.07.1923. u Vrbanovcu, kotar Varaždin. Politički djelovao samostalno u vojsci "Knoj". Osuđen presudom Vojni sud IX. divizije KNOJ-a, odn. Vojni sud u Sarajevu 191/46 odn. 46/51 po članku 15. UV-a, odn. 9. ZKDPND na 2 godine zatvora. Poljoprivrednik. U vrijeme uhićenja oženjen i otac jednog djeteta. Na prisilnom radu radio u rudniku i poljske radove, te utovar vagona.

130. BAŠIĆ, Ivan (Božo) - rođ. 13.03.1916. u Perušiću. Politički djelovao u skupini. Osuđen presudom Okružnog narodnog suda Gospic 1945. na 15 godina zatvora i gubitak građanskih prava na 6 godina, te zabranu javnog istupanja. Radnik. U vrijeme uhićenja oženjen i otac jednog djeteta. Kaznu izdržavao u Staroj Gradiški. Na prisilnom radu radio kao fizički radnik. Bolesti kao posljedice zatvora: srčani bolesnik i gubitak osobne svijesti.

131. BELLIAN, Viktor (Josip) - rođ. 20.04.1911. u Đakovu. Politički djelovao u skupim u Đakovu. Osuđen presudom diviziskoga vojnog suda 132/45, po članku 3. točka 3 na 5 godina i 8 mjeseci i 17 dana zatvora i konfiskaciju imovine, te zabranujav ног istupanja. Obrtnik. U vrijeme uhićenja oženjen i otac troje djece. Kaznu izdržavao u Lepoglavi, Tučepima, Subotici - Zemunu. Na prisilnom radu radio kao radnik. Kao posljedice zatvora prisutne su reumatske bolesti.

132. BELOBRAJDIĆ, Srećko (Milan) - rođ. 11.10.1928. u Zagrebu. Politički djelovao u skupini u Zagrebu. Osuđen presudom Okružni sud za grad Zagreb K-287/47 po članku 4. t.2 Zakona

Priredio:

Jure KNEZOVIĆ

na o kriv. dj. protiv nar. i države na 1 godinu zatvora. Učenik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Mrzlim Vodicama, Gorski kotar. Na prisilnom radu radio kao drvosječa. Kao posljedica smrzavanja u zatvoru ostalo je oticanje nogu.

133. BENDRA, Ilija (Mato) - rođ. 20.08.1931. u Dobretićima, kotar Jajce. Politički djelovao samostalno u Skender Vakufu. Osuđen presudom Okružnog suda u Banjaluci po članku 133. st. 2 na 1 godinu i 4 mjeseca zatvora, trajno oduzeta putovnica i pravo na posao kao građevinski majstor. U vrijeme uhićenja oženjen, bez djece. Kaznu izdržavao u Zenici. Na prisilnom radu radio u Željezari Zenica u ljevaonici. Zbog fizičkog zlostavljanja tijekom istražnog postupka i uvjeta za pol. uznike u KPD Zenica, nastupila prerana smrt.

134. BERHAUS, Ana (Pavle-Pavo) - rođ. 01.01.1902. u Rači. Politički djelovala u skupini u Bjelovaru. Osuđena presudom Vojnog suda Bjelovar 40/46 na 10 godina zatvora. Kućanica. U vrijeme uhićenja udata i mati dvoje djece. Kaznu izdržavala u Požegi. Na prisilnom radu radila na građevini kao nosačica građevinskog materijala, cigle, cementa i betona.

135. BEŠIĆ, Roža (Josip) - rođ. 11.04.1924. u Perušiću. Politički djelovala skupini u Gospicu. Osuđena presudom Vojn. suda XI. Korpusne oblasti JA 40/45 na 5 godina zatvora i gubitak građanske časti na tri godine. Učenica. U vrijeme uhićenja neodata. Kaznu izdržavala u Požegi i St. gradiški. Radila teške fizičke poslove. Bolesti kao posljedica zatvora: reuma, operacija koljena, nemir, živčane tegobe.

136. BILOŠ, Ivan (Ante) - rođ. 02.01.1923. u Poljicima, kotar Imotski. Politički djelovao u skupini u Poljicama. Osuđen presudom Okružnog suda Split 1947. po članku 3 stav. 14 na 1 godinu i 3 mjeseca zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Slunju, Ogulinu, Bistrac Bregani gdje je na prisilnom radu radio u pčelinjaku Bistrac i kao zidar na zgradama za UDB-u.

137. BLAŽEVIĆ, Josip (Ivan) - rođ. 14.02.1920. u Ozlju. Bio domobran. Osuđen presudom Vojnog suda u Ogulinu 1945. na 10 godina zatvora. U vrijeme uhićenja oženjen. Kaznu izdržavao u Lepoglavi.

138. BOGDAN, Janica (Stjepan) rođ. - 23.07.1928. u Sudovcu. Politički djelovala samostalno u Paki. Osuđena presudom Suda u Varaždinu 1948. na 4 godine zatvora. Kućanica. U vrijeme uhićenja udata i mati jednog djeteta. Kaznu izdržavala u Kamenolomu. Na prisilnom radu obavljala teške fizičke poslove prebacivanja kamenja.

139. BORKO, Franjo (Anton) - rođ. 08.08.1925. u Gornjem Hraščanu, kotar Čakovec. Politički djelovao u skupini u Gornjem Hraščanu. Osuđen presudom Div. vojnog suda Varaždin 722/47 po članku 2. ZKPN na 3 godine zatvora. Radnik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Lepoglavi a na prisilnom radu u Gorskem kotaru, Mrzle Vodice kao drvosječa. Bolesti kao posljedica zatvora: oštećenje kralješnice, desna noga nepokretna.

140. BOSCHI, Srđan (Vladimir) - rođ. 17.02.1927. u Splitu. Politički djelovao u skupini na otoku Hvaru. Osuđen presudom Okružnog suda Split K-2/48 od 15.01.1948. po članku 9. st.1 na 6 mjeseci zatvora i zabranu školovanja na 3 godine. Učenik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u UDB-inom is-

tražnom i u sudskom zatvoru u Splitu. Nakon izdržane kazne stekao zvanje dr. medicine i prof. na medicinskom fakultetu.

141. BOŠNJAK, Andrija (Stjepan) - rođ. 12.08.1915. u Crncu, kotar Orahovica. Politički djelovao u skupini u Vukovaru. Osuđen presudom Div. vojnog suda Sl. Požega 355-380/46 po članku 9-11 st. 2. na 2 godine zatvora i gubitak građanskih prava na 2 godine. Radnik. U vrijeme uhićenja oženjen, bez djece. Na prisilnom radu radio po raznim gradilištima. Radio kao zidar. Kao posljedica teških uvjeta u Tvrđi astma, te bolesna noge.

142. BOŠNJAK, Mirko (Luka) - rođ. 09.08.1925. u Klokočevcima, kotar Našice. Politički djelovao u skupini u vojsci. Osuđen presudom Div. vojnog suda Bjelovar 777/47 po članku 3. na 12 godina zatvora i gubitak građanskih prava na 2 godine te konfiskaciju imovine (cjelokupne zemlje). Zemljoradnik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u St. Gradiški i Lepoglavi. Na prisilnom radu radio u Novom Beogradu teške fizičke poslove. Umro od infarkta.

143. BOŽIČEVIĆ, Ivan (Mijat) - rođ. 16.05.1927. u Oštarijama, kotar Ogulin. Osuđen presudom Vojnog suda VIII. divizije Karlovac 1945. na 1 godinu zatvora. Radnik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u St. Gradiški. Na prisilnom radu radio fizičke poslove.

144. BOŽIĆ, Matilda (Jandro) - rođ. 12.03.1924. u Miklavcu. Politički djelovala u skupini u Bjelovaru. Osuđena presudom Komande Bjelovarskog vojnog suda 40/46 na 1 godinu zatvora. Kućna pomoćnica. U vrijeme uhićenja neodata. Na izdržavanju kazna bila na prisilnom radu i obavljala građevinske radove.

145. BOŽIĆ, Zvonimir (Petar) - rođ. 03.01.1931. u Požegi. Politički djelovao u skupini. Osuđen presudom Vojnog suda Osijek 1946. godine na 1 godinu zatvora. Naučnik metalne struke. U vrijeme uhićenja neoženjen. Bolesti kao posljedice zatvora: diabetes i vodena podrebrica.

146. BRADVICA, Ante (Stojan) - rođ. 02.01.1932. u Ljubuškom. Politički djelovao samostalno u Ljubuškom. Osuđen presudom Okružnog sud Mostar K. 142/73 od 24.12.1974. po članku 118 st. 1 na 4 god. 6 mjes. zatvora. Poljopriv. tehničar. U vrijeme uhićenja oženjen i otac jednog djeteta. Kaznu izdržavao u Zenici. Bolesti kao posljedice zatvora: proš. srce, plućni bolesnik.

147. BRAJDIĆ, Ana (Antun) - rođ. 07.05.1928. u Rogozu, kotar Garešnica. Politički djelovala samostalno u Bjelovaru. Osuđena presudom Divizijskog vojnog suda Bjelovar po članku 3. točka 14 na 2 god. 11 mjes. 16 d. zatvora. Kućanica. U vrijeme uhićenja neodata. Kaznu izdržavala u Lepoglavi, a na prisilnom radu radila na Lonjskom polju, autocesti i kopala kanale.

148. BRAJDIĆ, Stjepan (Antun) - rođ. 12.12.1926. u Sesv. Selu, kotar Zagreb. Politički djelovao u skupini. Osuđen presudom Vojni sud komande grada Zagreba 2059/45 po članku 3 na 10 god. zatvora i gubitak građanskih prava 5 god., te konfiskaciju imovine. Pitomac ustaške časničke škole. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Lepoglavi, St. Gradiški i Srijemskoj Mitrovici. Na prisilnom radu radio u Ciglani St. Gradiška, Autoput Novska/Okučani ostalo u KPD-omovima gdje je obavljao zemljene radove, tesarske, stolarske i grafičke radove. Bolesti kao posljedica zatvora: TBC pluća, smanjena funkcija jetre, reuma, angina pectoris.

149. BRAJKO, Ilija (Ivan) - rođ. 1922. u Šujici, kotar Livno. Politički djelovao u skupini u Šujici. Osuđen presudom Vrhovni sud Sarajevo 519 ili 619/50 (nečitko) na 5 godina zatvora i gubitak građanskih prava na 3 god. Pekar. U vrijeme uhićenja oženjen, otac jednog djeteta. Kaznu izdržavao u Foči i dr.

150. BRAJKO, Nikola (Ivan) - rođ. 1925. u Šujici, kotar Livno. Politički djelovao u skupini u općini Šujica. Osuđen presudom Vrhovni sud Sarajevo 519 ili 619/50 (nečitko) na 5 godina zatvora i gubitak građanskih prava na 3 god. Kovač. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Zenici, a na prisilnom radu bio na raznim radilištima po Bosni i Hercegovini.

151. BRAJKO, Stipe (Ante) - rođ. 08.03.1926. u Šujici, kotar Livno. Politički djelovao samostalno i u skupini u Šujici i okolnim mjestima. Osuđen na 6 god zatvora. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Zenici. Na prisilnom radu radio u rudnicima u Zenici i Varešu. Bolesti kao posljedica zatvorskih uvjeta: Unutarnje bolesti i očne.

152. BREGOVIĆ, Alojzija (Josip) - rođ. 05.06.1908. u Vratnu, kotar Varaždin. Politički djelovala u skupini u Vratnu. Osuđena presudom Okružni sud Varaždin K-269/47 na 3 god. zatvora i konfiskaciju imovine. Domaćica. U vrijeme uhićenja audata i mati troje djece. Kaznu izdržavala u Požegi. Na prisilnom radu radila kao čistačica u hotelu u Novom Vinodolskom.

153. BREGOVIĆ, Antun (Franjo) - rođ. 17.01.1930. u Gornjem Vratnu, kotar Varaždin. Politički djelovao u skupini u Vratnu. Osuđen presudom Kotarskog suda u Varaždinu K 269/47 na 2 god. zatvora i konfiskaciju imovine. Poljoprivrednik. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u St. Gradiški. Na prisilnom radu radio u Gorskom Kotaru kao šumski radnik.

154. BREGOVIĆ, Franjo (Mijo) - rođ. 1903. u Vratnu, kotar Varaždin. Politički djelovao u skupini u Vratnu. Osuđen presudom Okružnog sud Varaždin K 269/47 na 6 god. zatvora i konfiskaciju imovine. Poljoprivrednik. U vrijeme uhićenja oženjen i otac troje djece. Kaznu izdržavao u St. Gradiški. Na prisilnom radu radio u Sisku na pilani. Bolest kao posljedica zatvora: invalid.

155. BREGOVIĆ, Mijo (Ivan) - rođ. 1872. u Radovcu, kotar Varaždin. Politički djelovao u skupini u Vratnu. Osuđen presudom Okružnog sud Varaždin na 2 god. zatvora i konfiskaciju imovine. Poljoprivrednik. U vrijeme uhićenja oženjen i otac jednog djeteta. Kaznu izdržavao u St. Gradiški.

156. BREITENBAH, Josip (Jakob) - rođ. 05.07.1921. u Dalju, kotar Vukovar. Politički djelovao u skupini. Osuđen presudom Div. vojni sud Sl. Požega 606/46 na 10 godina zatvora i gubitak građ. prava na 10 godina. Vozac. U vrijeme uhićenja oženjen bez djece. Kaznu izdržavao u KPD Lepoglavi. Na prisilnom radu bio u Nov. Ispr. Zemun-Centr. zatvor Beograd. Obavljao građevinsko-instalacijske radove.

157. BRENER, Ivan (Dragutin) - rođ. 20.10.1927. u Valpovu, kotar Osijek. Politički djelovao samostalno u Belišću i okolicu. Osuđen presudom Vojn. suda Vojn. oblasti Slavonije, J.A. sudska veće Osijek 684/45 na 15 god. zatvora i gubitak građanskih prava na 10 god. Učenik, gimnazijalac (vojnik 2. bojne). U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u Leppoglavi, a na prisilnom radu radio u odjeljenju stolarija, ličilačke radove, bojanje pokućstva. Bolesti kao posljedica zatvora: neuroza, ang. pectoris, krvarenje iz pluća.

158. BREZOVNJAČKI, Silvije (Anđelko) - rođ. 20.07.1926. u Kam. Podgorju, kotar Ivanec. Politički djelovao u skupini u Zagrebu RH. Osuđen presudom Okružnog sud Zagreb K 209-51-8-1951. po članku 3. t.8, 9 i 13 KZ na 7 god. zatvora i gubitak građanskih prava. Student teologije. U vrijeme uhićenja neoženjen. Kaznu izdržavao u KPD Lepoglavi. Na prisilnom radu obavljao teške fizičke poslove utovar i istovar materijala. Bolest kao posljedica zatvora: teška reuma, upale pluća.

(nastavit će se)

PREDĆIRILOMETODSKO PODRIJETLO GLAGOLJICE I GLAGOLJSKOGA BOGOSLUŽJA (14.) POKRŠTENJE HRVATA I GLAGOLJICA

Obstoji jedno od težih pitanja, priznaje Pantelić, a "toje, radi li se o hrvatskom kralju iz (sjeverne) Bijele Hrvatske". Na temelju izvještaja o Slavenima židovskoga trgovca robljem Ibrahima Ib Jaquba iz god. 973., koji odkriva, da se kod svih onih slavensko - abodritskih kraljeva, kako su ih nazivali Franci, "radi o hrvatskim kraljevima", Pantelić zaključuje: "To znaci da su svi oni kraljevi od kralja Visana ili kako ga se do sada nazivalo Višeslava pa do Draška, Slavomira, Sedraga, Gostimila, Dobromisla, Tugomira, Dobromira, braće kraljeva Nakona i Stojnjeva, Mistivoja, Mitislava, Višedraga, Pribinjeva, Gotšalka, Budivoja, Henrika, Niklota, Pribislava, Lju-

Piše:

Mato MARČINKO

bomira i Vratislava zapravo hrvatski kraljevi u Bijeloj Hrvatskoj polapskih Slavena."

Kralj Visan, piše Pantelić, nije ostao u jadranskoj Bijeloj Hrvatskoj, nego se je vratio natrag u sjevernu (karpatsku) Bijelu Hrvatsku. Godine 975. kao vazal Karla Velikoga ratovao je protiv Sasa i poginuo na prijelazu preko rijeke Labe. Visan je imao svoju prijestolnicu u današnjemu mjestu Mecklenburg između Šverinskoga

jezera i Baltičkoga mora na iztočnoj strani rijeke Labe. Smrću je Visanovom "posljednje doseđenje Hrvata završeno, a od tog vremena počinje i politička vlast u Hrvatskoj". Visan je u Bjeloj Hrvatskoj naslijedio kralj Draško (795.-810.), "dok je od 795. u zapadnoj panonskoj Hrvatskoj vladao najverovatnije Vojnomir, koji se još borio protiv Avara, jer ga je furlanski markgrof Erik poslao u Panoniju".

"Kureti, odnosno Hrvati", kako piše Pantelić, spominju se "u zaljevima Kurijski Haff i Kurijska Nerija sve do Finskoga zaljeva". Sjeverni Hrvati su "bili dio velikog naroda Vilki". Vilke, koje Helmond naziava Ljutici, Einhard u VIII. st. spominje u Germaniji. "Od 789. ovi Vilci podpadaju pod Hrvate, s posljednjim njihovim kraljem Dragovitom, koji dolazi s Visanom u današnju Hrvatsku."

Ime Hrvat Pantelić izvodi iz imena božice **Hrvade** (u anglosaksonskom jeziku nazyala se **Hredha**, što potvrđuje jedna pisana izprava iz VII./VIII. st.). Tu božicu su štovali pripadnici naroda, koji se u izpravama onoga doba nazivaju: Abodriti, Rethari, Tolensi, Vilci, Kizini, Circipani, Doxani, Liubuzzi, Wilimi, Stoderani, Drevljani, Reregi, **Horithi**, **Chruadi**, **Kureti**. Po Panteliću, svi su oni Hrvati i jedan su narod.

Hrvati su se, piše Pantelić, u Dalmaciju doselili u 600. god. po Kristu, a u Panoniju god. 610. Za starohrvatske crkvice Pantelić kaže, da su "živa slika građenja crkvičica prema irskom stilu".

Predpostavku, da su Hrvati u Dalmaciju došli s Francima, zastupala je i Nada Klaić. O toj njezinoj predpostavki, koja u povijestnoj znanosti nije prihvaćena, pisao sam pod pseudonimom Tomislav Heres) u Hrvatskom mjesečnom glasilu "TOMISLAV" (III./1994. br. 26., 27. i 28., str. 18.). U istom glasilu pisao sam i o Kuretimu s Baltičkoga mora ("TOMISLAV" IV./1995. br. 39., str. 26.).

O Višeslavovojoj krstionici Stjepan Pantelić piše i u svojoj knjizi **Hrvatska krstionica** (naklada "Laus" iz Splita i "Croatia antiqua" iz Mainza). Ovu krstionicu Pantelić naziva **Hrvatska krstionica** i kaže, da se nalazila u baptisteriju (crkvenoj zgradi u kojoj se obavljao obred krštenja) stolne crkve u Ninu, odakle je godine 1746. ukradena i odnesena u Veneciju te smještena u tamošnji Gradske muzej. Tekje godine 1942. vraćena Hrvatskoj. Krstionica je bila posvećena sv. Ivanu Krstitelju, a u njezinu nadpisu, koji Pantelić izpravlja u odnosu na dosadašnje čitanje, treba umjesto **Višeslav** čitati **Visan**. Pantelić tvrdi, da je Krstionicu dao izraditi svećenik Ivan. On pobija mišljenje Ive Goldsteina, koji sumnja u hrvatsko podrijetlo Krstionice.

O Pantelićevoj knjizi **Hrvatska krstionica** Dr. sc. Agneza Szabo piše:

"I Pantelićeva mišljenja i istraživanja treba znanstveno provjeravati i dokazivati. To se odnosi i na pitanja u svezi s pokrštenjem Hrvata iz Mainza i Salzburga, iz Akvileje i Passaua u doba sv. apostola Ćirila i Metodija (867. - 885.). - Ova tvrdnja vri-

UZKRSNOJUTRO, Hrvatskoglagoljskimisal
Hrvoja VukčićaHrvatinića (god. 1404.)

jedi i za poteškoće u svezi s podrijetlom **Bi-jelih Hrvata** u Polablj, a i za seobe Hrvata sjuga na sjever i obrnuto" ("Naša ognjišta", XXX./2000. br. 5./269., str. 23.).

Sve u svemu, Pantelić nije uspio dokazati, da su Višeslav i Visan jedna te ista osoba. Hrvatski vladar Višeslav, koji se spominje na Krstionici, imao je prijestolnicu u Ninu. Za njegova vladanja u Ninu je župan Go-deslav oko godine 800. ili nešto prije sagra-

dio crkvu Sv. Križa u starohrvatskomu slo-gu. U isto doba u Ninu je izgrađena i posebna Krstionica, u kojoj je bila smještena ka-menica za krštenje s nadpisom kralja Više-slava.

Najstariji povijestno zajamčeni hrvatski benediktinski samostan podigao je hrvatski vladar Trpimir (845. - 863.) na položaju Rižinica, između Klisa i Solina. Na Trpi-miroviju dvoru od god. 846. - 848. našao

sklonište glasoviti benediktinac Saksonac Gottschalk, paje možda on potaknuo Trpi-mira, da odgoj hrvatskih svećenika i uobće školstvo povjeri izključivo benediktinci-ma, kojima je vjerojatno već hrvatski kralj Višeslav oko god. 800. podigao samostan u Ninu. Hrvatski su vladari - počevši najkas-nije od Višeslava u VIII. st. pa sve do kralja Stjepana II. koncem XI. st. - ili osnivali nove ili bogato darivali već obstojeće sa-mostane i druge zaklade. Za vladarima ni-su zaostajali ni banovi, župani, dvorjanici i drugi velikaši, a ni autonomni južnohrvat-ski gradovi niti imućni građani.

Iz vladarskih povelja IX. st. od benedik-tinaca su nam poznati ninski opat Teodo-bert u doba vladara Branimira (879. - 892.) i samostanski predstojnik Žitalj iz pratnje vladara Muncimira (892. - 910.). Teodobert je vjerojatno bio nadstojnik lat-iniskih škola, a Žitalj glagoljaških. Hrvati su od doselidbe imali dvije vrste škola - hrvatske i latinske - i dva jezika u službe-noj uporabi - hrvatski i latinski. Benedik-tinac je vjerojatno bio i onaj svećenik Ivan (Johannes religiosus presbyter), koji se je nalazio u pratnji vladara Domagoja (864. - 876.). Iz sredine IX. st. u Istri su poznati sa-mostan sv. Andrije na otočiću Sera i opat toga samostana i oko god. 860. benedik-tinska crkva sv. Marije de Cereto kod Pule.

Računa se, da su do kraja XII. st. hrvatski benediktinci imali tridesetak samostana. Skoro svaki od tih samostana imao je i ško-lu. Sigurno je, da je veliki broj benedik-tinskih samostana pripadao glagoljašima. U samostanskim školama, po uzoru starih grčkih škola, učilo se sedam slobodnih na-uča (gramatika, retorika, dialektika, arithmetika, geometrija, astronomija i glazba). Samostanske škole odgajale su u prvom redu redovničku mladež, ali i svjetovnjake iz plemičkih redova. Priličan broj benedik-tinskih samostana od najdavnijih je vre-mena u bogoslužju rabio starohrvatski je-zik. Iz doba hrvatskih narodnih vladara najpoznatiji su nam benediktinski glagoljaški samostani na otoku Krku (Omi-šalj, Krk, Košljun, Bašćanska Draga), u Bi-oogradu, na otocima Pašmanu i Žirju, u Ninu, Riznice pod Klisom, u Povijima na otoku Braču; u unutrašnjosti Hrvatske poznati su starohrvatski glagoljaški samostani u Otočcu i u predjelu Rudina u zapadnomu dijelu Požežke kotline.

(nastavlja se)

Krstionica kneza Višeslava

Oko g. 800. dodoše Hrvati u su-kob i dodir s moćnom državom cara Karla Velikoga, koji je narode na pe-riferiji franačke države privodio sna-gom mača svojem carstvu i kršćanskoj uljudbi. Iz Nina, prvog političkog i crkvenog središta primorske hrvat-ske kneževine, potjeće mramorna krsti-onica, koje nadpis spominje hrvatskog kneza Višeslava, prvoga po imenu po-znatog vladara. *au-w-‡-au-w-‡*

KAZALO ČASOPISA "POLITIČKI ZATVORENIK" ZA GODIŠTE XI/2001

Priredila: Zorka ZANE

KAZALO AUTORA

označuje se prva stranica i u zagradi broj časopisa

Alilović, Ivan 53(114), 57(117)

Babić, Mate 4(112/113)

Bacani, Antun 24(110)

Bakšić, Mirsad 16(106), 40(107), 11(108), 11(110), 14(111), 12(112/113), 15(116)

Barišić, nadbiskup Marin 7(110)

Bišćan, Drago 11(109)

Bilić, Jure 35(115)

Bogović, biskup Mile 2(117)

Bolković, Gašpar 42(116), 43(117)

Bonus, Ivan 38(106), 45(108)

Borovčak, Damir 7(106)

Bošnjak, Marijan 2(108)

Bratulić, Josip 4(111), 9(112/113)

Brdar, Ljubomir 10(112/113), 44(114), 4(115), 24(116), 7(117)

Crnjenko, Branimir 9(110)

Crnogorac, Želimir 29(106), 37(114)

Čamba, Slavko 12(106), 14(106), 43(108), 43(110), 44(111), 21(112/113), 5(114), 16(115), 33(115), 5(116), 46(117)

Čelan, Joško 5(114)

Čižek, Vjenceslav 41(106)

Čulig, Zdravko 26(110)

Delbianco, Luciano 5(111)

Dolenec, Stjepan 36(106)

Dujmović, Ivan 10(110), 11(111)

Dulić, Marija 15(115)

Duraković, Zijad 13(108), 41(109)

Fertilio, Luka 2(108)

Flajšman, Franjo 9((106)

Franić, Augustin 39(107), 51(110), 21(111), 35(114), 41(117)

Franić, Drago 22(107), 7(110)

Frajić, Slavica 53(107), 7(110), 22(110), 23(110), 22(116)

Gabelica, Ivan 3(117), 47(117)

Gaj, Marija 15(116)

Geoheli, Višnja 42(107)

Gjidara, Marc 6(114)

Gotovac, Vlado 53(106), 47(116)

Heres, Tomislav 18(106)

Jelčić, Dubravko, 5(114)

Jonjić, Tomislav 1(106), 12(106), 47(106), 18(107), 10(107), 50(107), 1(108), 4(108), 46(108), 1(109), 43(109), 1(110), 5(110), 47(110), 1(111), 35(111), 1(112/113), 49(112/113), 59(112/113), 1(114), 7(114), 51(114), 1(115), 44(115), 1(116), 1(117), 11(117)

Jurčević, Josip 25(106), 27(107), 25(108), 19(109), 27(110), 23(111), 31(112/113), 17(114), 23(115), 25(116), 50(117)

Kale, Ankica 8(108), 44(109), 15(111), 4(114), 8(115), 16(115), 14(116)

Katičić, Natko 31(109)

Kereković, Marijan 39(116)

Knezović, Jure 8(107), 18(108), 12(109), 13(110), 17(111), 20(112/113), 31(114), 9(115), 17(115), I, 23(116), 11(116), 21(116), I(117), 13(117), 15(117), 38(117)

Kordić, Dario 23(106)

Kostanjevac, Marija 40(108), 37(112/113), 34(115)

Kraljević, Egon 31(111), 13(114), 3(116)

Krasnec, B.T. 14(108)

Latković, Radovan 33(111)

Lazzari, Srećko 23(106), 42(108), 33(109), 53(110), 18(115)

Loch, Antun 24(108)

Lovrić, Zdravko 20(111)

M.N. 7(114), 3(115), 2(116)

Majić, p. Dragan 36(107)

Mahović, Josip 45(107)

Marčinko, Matko 2(106), 3(107), 6(107), 25(107), 6(108), 15(108), 3(109), 15(109), 2(110), 31(110), 2(111), 27(111), 7(112/113), 26(112/113), 8(114), 38(114), 5(115), 6(116), 29(116), 8(117), 54(117)

Mihovilović, Mario 34(110)

Mijatović, Andelko 48(106), 20(110)

Mikac, Marija 6(107)

Mogorović, Ninoslav 9(110)

Mulanović, Nikola 3(112/113)

Novosel, Ranka 35(106), 44(107), 41(108), 46(110), 43(111), 27(112/113)

P.Z. 42(117)

Pećarić, Tomislav 22(106), 35(107), 33(109), 38(110), 38(111), 7(114), 29(115), 18(116)

Pejnović, Grga 13(106), 36(110)

Pelikan, Dragutin 6(106), 22(106), 35(107)

Pereković, Kaja I(106), I(107), 48(107), 52(107) I(108), I(109), 9(109), 14(109), 44(109), I(110), I(111), 9(111), 30(111)

38(112/113), 23(114), 47(114), 52(114), 53(114), 30(115), 14(116), 15(116), 49(116), 39(117)

Perić, biskup Ratko 7(109)

Piljuh, Blaž 15(106), 10(110), 8(111), 15(114), 43(115), 19(116)

Politeo, Ivo 44(106), 31(107), 29(108)

Radić, Ivana 13(111), 44(112/113), 12(114), 34(115)

Radočaj, Oto 39(107)

Ramljak, Frano 3(112/113)

Richtmann, Miroslav T. 12(115)

Rošić, fra Nikola Mate 12(111), Rudec, Ivan 49(106), 24(112/113), 37(117)

Salihbegović, A. 14(108)

Saračević, Tefko 35(116)

Sever, Višnja 15(106), 17(107), 37(112/113), 18(116)

Sharma Soumitra 11(112/113)

Smoljo, Ante 41(110)

Stanković, Marica 39(106), 47(107)

Starčević, Ljudevit 37(110), 37(111), 43(112/113)

Suton, Josip Jozo 32(106), 33(107)

Svetec, Vlado 398109)

Šargač, Branka 38(109)

Šarić, Ante 24(106)

Šarić, Jozo 46(107), 38(108), 34(109), 39(110), 39(111),

40(112/113), 45(114), 27(115)

Šimundić, Ivan 10(109)

Škegrov, Borislav 6(112/113)

Škrinjar, Darko 26(112/113)

Štefan Ljubica 35(108), 44(110), 15(112/113)

Tadić, Mate 47(112/113), 41(114)

Talan, Franjo 30(106)

Tomić, Mijat 7(106), 7(107), 9(108)

Topalović, Vjenceslav 21(106)

Tuđman, Franjo 54(112/113), 48(114), 38(115), 41(115)

Tuškan, Ivica 24(107)

Ujević, Petar S. 21(106)

Vicić, Vlade 41(111), 45(112/113)

Vražić, Vladimir 19(111)

Vučemil, Andrija 22(114), 50(114), 33(116), 2(117)

Vukić, Ivan 31(106), 48(108), 53(110), 57(117)

Z.P. 2(115)

Znaor, Ante 23(108)

Zorić, Bruno 29(106), 24(107), 24(108), 10(109), 33(109), 25(110), 26(110), 44(111), 37(114)

Zorić, Tomislav 42(109)

Žeravica, Emil, Kazimir 8(110)

Yošamja, Mitjeel 20(112/113)

Yošamya, Zyelimeer 20(112/113)

PREDMETNO KAZALO

označuje se stranica od do i u zagradi broj časopisa

AFORIZMI

Lazzari, Srećko. Aforizmi. 42(108)

Lazzari, Srećko. Aforizmi. 33(109)

Lazzari, Srećko. Aforizmi. 53(110)

Lazzari, Srećko. Aforizmi. 18(115)

BIBLIOGRAFIJA

Zane, Zorka. Kazalo časopisa

"Politički zatvorenik za godište X/2000. : Brojevi 94-105.

21-28(109)

BLEIBURG

Bakšić, Mirsad. Bleiburgške

reminiscencije. 14-16(111)

Borovčak, Damir. Bleiburgška tragedija traje još i danas. 8(106)

Pereković, Kaja. Hrvatskim

mučenicima. 9-11(111)

Rošić, fra Nikola Mate. Propovijed : (Bleiburg, 13.svibnja 2001)

12-13(111)

DOKUMENTI I POPISI

Bilić, Jure. Opis poginulih za pokolja u "Docu Donjem" 26. ožujka 1944. 35-37(115)

Franić, Drago. Uništenje vojničkih

groblja u Požegi. 22-23(107)

Izjava komisije Iustitia et pax. 11-12(114)

Jonjić, Tomislav. Narodni odbor Split (1945): popis likvidiranih a neproglasenih "narodnih neprijatelja." 10-17(107)

Mihovilović, Mario. Zapis iz mrtvog doma: Partizanski zločini na otoku Braču. 34-35(110)

Okružno javno tužilaštvo u Splitu.

Informacija o stanju i kretanju vjerske izdavačke djelatnosti od 1968. do 1977. godine, Split, travanj 1978., 18-21(107)

Pejnović, Grga. Sedam gospičkih smrtnih osuda. 36(110)

Pelikan, Dragutin. Stradanja Hrvata u Virovitičko-podravskoj županiji (IX). Ukupan broj do sada pronađenih žrtava II. svjetskog rata na području Virovitičko-podravske županije. 22(106)

Smoljo, Ante. Žitelji Otoka kod Sinja, pobijeni 28. ožujka 1944. 41-42(110)

Suton, Josip Jozo. Mjesta stradanja hrvatskih žrtava treba obilježiti. 32-34(106)

Suton, Josip Jozo. Mjesta stradanja hrvatskih žrtava treba obilježiti. 33-35(107)

Topalović, Vjenceslav. Srednja Bosna u doba Nezavisne Države Hrvatske(XL.) Popis poginulih - strijeljanih Hrvata nekih dijelova srednje Bosne u Drugome svjetskom ratu (1941.-1945.) 20-21(106)

Tuškan, Ivica. Masovno grobište Hrvata na Petrovoj gori. 24(107)

GOVORI

Gotovac, Vlado. Govor majkama. 53(106)

Gotovac, Vlado. Oprezan čovjek - to nije nikakav čovjek. : Završna riječ Vlade Gotovca u obrani na sudskom procesu pred velikim vijećem Okružnog suda u Zagrebu od 2. do 4.lipnja 1981.

Jonjić, Tomislav. Marko Hranilović, državljanin zarobljeni Hrvatske! (Obrambeni govor M.Hranilovića.) 35-36(111)

Jonjić, Tomislav. Dr. Ante Pavelić za slobodnu Makedoniju. 49-53(112/113)

Katičić, Natko. Obrazbeni govor dra.

Natka Katičića u procesu

nadbiskupu Stepincu. 31-32(109)

Perić, biskup Ratko. Hrvatski je narod prepolovljen i pribijen na stup

srama u Haagu.: (Govor biskupa mostarskoga dr. Ratka Perića na Hrvatskom saboru u Mostaru, 3. ožujka 2001.) 7-9(109)

Politeo, Ivo. Obrambeni govor dr. Ive Politea u procesu nadbiskupu Stepincu. 44-46(106)

Politeo, Ivo. Obrambeni govor dr. Ive Politea u procesu nadbiskupu Stepincu (3.) 31-32(107)

Politeo, Ivo. Obrambeni govor dr. Ive Politea u procesu nadbiskupu Stepincu (4.) 29-34(108)

Tuđman, Franjo. Odgovor na optužbu na glavnoj raspravi u Okružnom sudu, Zagreb 17.-20.02.1981. 54-58(112/113)

Tuđman, Franjo. (II.): Odgovor na optužbu na glavnoj raspravi u Okružnom sudu, Zagreb 17.-20.02.1981. 48-50(114)

Tuđman, Franjo. (III.): Odgovor na optužbu na glavnoj raspravi u Okružnom sudu, Zagreb 17.-29.02.1981. 38-40(115)

Tuđman, Franjo. Završna riječ dra Fanje Tuđmana na kraju sudskog procesa 19. veljače 1981. 41-43(115)

GROBIŠTA

Knežović, Jure. Na spomen mariborskim mučenicima. 20-21(116)

Suton, Josip Jozo. Mjesta stradanja hrvatskih žrtava treba obilježiti. 32-34(106)

Suton, Josip Jozo. Mjesta stradanja hrvatskih žrtava treba obilježiti. 33-35(107)

Talan, Franjo. Zadnjina adresa: "Dravska šuma" Varaždin. Traže se podatci o stradalima, ubijenima i nestalima na varaždinskom području. 30-31(106)

Tuškan, Ivica. Masovno grobište Hrvata na Petrovoj gori. 24(107)

Vukić, Ivan. Gospić: pobijeni 1945. - pokopani 2000. 31(106)

Yošamja, Mitjeel, Yošamya, Zvelimeer. Zavjera šutnje o Kvarnerskoj jazovici.: Ujami "Kričavno" na otoku Krku 1945.-48. poklani otočani i Ličani. 20-21(112/113)

HRVATSKE REVOLUCIONARNE SKUPINE

Bolković, Gašpar. Čelija 19 - sjećanje na "TOHM"

Bolković, Gašpar. Čelija 19 – sjećanje na "TOHM" (2.) 43-45(117)

Kereković, Marijan. Sjećanja na TOHM, lipanj-kolovož 1945. 39-41(116) 42-44(116)

Saračević, Tefko. Tajna organizacija hrvatske mladeži (TOHM); Jedan od prvih organiziranih otpora komunističkom režimu 1945. 35-38(116)

U ime naroda! 45-46(116)

HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA

Crnogorac, Želimir. Priopćenja HDPZ-a Hercegovina. 29(106)

Crnogorac, Želimir. Priopćenje za javnost HDPZ - podružnica Hercegovina. 37(114)

Čulig, Zdravko. Godišnja izborna skupština ogranka Samobor - Sveta Nedelja. 26(110)

Frajić, Slavica. Šesta izborna skupština Bjelovarske podružnice. 22-23(116)

Franić, Augustin. Dan hrvatskih političkih uznika u Dubrovniku. 21-22(111)

Franić, Augustin. Povodom odslaska naše predsjednice. 35-36(114)

Izvršni odbor HDPZ-a. Priopćenje za javnost. 10(108)

Jonjić, Tomislav. Kako je to, pet godina uredivati Politički zatvorenik? 11-12(117)

Knežović, Jure. Poništena registracija "Hrvatskog društva političkih zatvorenika - žrtava komunizma"! 8-9(107)

Knežović, Jure. Isplate i dalje kod Hrvatske Poštanske Banke. 12-14(109)

Knežović, Jure. Četvrtva izborna skupština Zagrebačke podružnice. 18-23(108)

Knežović, Jure. Treba li dotući političke zatvorenike? 22-23(112/113)

Knežović, Jure. Hrvatski politički zatvorenici osjećaju se potezima Hrvatske vlade diskriminirani. 31-33(114)

Knežović, Jure. Izmjene Statuta Hrvatskog društva političkih zatvorenika. 17-18(115)

Knežović, Jure. Ponovno u borbu za prava političkih zatvorenika! 13-14(117)

Knežović, Jure. Dan jugoslavenske republike obilježen kresanjem prava hrvatskih političkih uznika! 15-36(117)

Lović, Zdravko. Dan HDPZ-a u Rijeci. 20(111)

Luljić Ferdinand ispričao se Kajiji Perešović i Juri Knežoviću. 42(117)

Mikac, Marija. Novi politički uznici u Istri. 6(107)

Perešović, Kaja. Izvješće o šestogodišnjem radu: (Kronološki tijek događanja od 18.11.1995. do 15.09.2001.) 23-30(114)

Perešović, Kaja. Otvoreno pismo gosp. Francu Permeu, predsjedniku Slovenskog društva za obilježavanje zamolčanih grobova. 39-40(117)

Rudec, Ivan. Kronika rada Podružnice Brodsko-posavske županije. 24-25(112/113)

Šesta izborna Skupština HDPZ Podružnice Osijek. 25(112/113)

VI. sabor Hrvatskog društva političkih zatvorenika : Priopćenje zajavnost. 34(114)

Vučemil, Andrija. VI. izborni sabor HDPZ-a. 22(114)

Vražić, Vladimir. Četvrta izborna skupština Podružnice Sisačko-moslavačke županije. 19(111)

Zorić, Bruno. Novogodišnji domjenak u Zadru. 29(106)

Zorić, Bruno. Sastanak Podružnice HDPZ Zadar. 33(109)

Zorić, Bruno. Pomoć kninskim Hrvatima. 26(110)

Zorić, Bruno. Priopćenje za javnost HDPZ - podružnice Zadar. 37(114)

LOGORI

Franić, Augustin. Pjesma Lepoglavi. 39(107)

Majić, p.Dragan, D. Hrvatski mučenici u KPD Lepoglava : Slovo na predstavljanju knjige dr.Augustina Franića. 36-38(107)

MEĐUNARODNO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA

Knežović, Jure. Međunarodni skup u Kijevu. 17-18(111)

OBLJETNICE

Bakšić, Mirsad. Bleiburške reminiscencije. 14-16(111)

Brdar, Ljubomir. Obljetnice i interpretatori. 4(115)

Fertilio, Luka. 10. travnja 1981. 2(109)

Frajić, Slavica. Hrvatski veliki tijedan. 23(110)

Knežović, Jure. Desetotravanjska akademija. : Prigodom 60. obljetnice proglašenja Nezavisne Države Hrvatske. 10. travnja 1941. - 10. travnja 2001. 15-19(110)

Mijatović, Andelko. Utjecaj NDH na dalju borbu za hrvatsku nezavisnost. 20-22(110)

Pereković, Kaja. Hrvatskim mučenicima 9-11(111)

Pereković, Kaja. Po šumama i gorama naše zemlje ponosne: tko je pobjio te ljudi? 38-39(112/113)

Rozići, fra Nikola Mate. Propovijed : (Bleiburg, 13.svibnja 2001) 12-13(111)

OSMRTNICE

Anić Dragutin 50(116)

Audić Zdenko 49(106)

Bago Božo 49(108)

Bago Vinko 50(108)

Bajlo Eugen 46(109)

Bajtai Antun 58(117)

Balentović Ivo 54(114)

Barbarić (Pero) Vinko

Barberić Ivan 58(117)

Barčanec Helena 54(114)

Bebek Antun 54(110)

Begić Magdalena 54(110)

Bijele Miljenko 46(111)

Bjelokosić msgr. Ivo 54(110)

Blaće Albina 50(116)

Blečić Sergio 54(110)

Boban (Pipe) Stjepan 54(114)

Bosak Stjepan 58(117)

Brčić Marija 58(117)

Bricej Alojzije 54(110)

Brkljačić rođ. Bauer Jolanda 50(116)

Brust Krunoslav 58(117)

Buškulić Jandrija 50(106)

Bušljeta Ivan 57(117)

Car Ivan 54(114)

Cvetko Ivan 58(117)

Čačija (Mile) Nikola 54(114)

Čiđić Juraj 46(115)

Didolić Vladimir 58(117)

Dilberović Ivan 54(114)

Dragaš rođ. Kutleša Dobrila

Dragičević (Franjo) Jozo 49(108)

Dragičević Ivan 58(117)

Dragim Ljubica 54(110)

Dugandžić (Mate) Frano 54(107)

Dukarić Josip 54(114)

Dumanđić Ljubko 50(108)

Dunatov Ante 54(107)

Dunić Jelica 58(117)

Džaja M. Teofanija-Marija 50(106)

Eterović Mirko 54(107)

Ferić Emilia 54(114)

Ferić Josip 58(117)

Gabaj Viktorija 54(107)

Galian Ivan 46(109)

Golemac (Blaž) Ruža 46(111)

Golić Ružica 58(117)

Gračanin Ivan 50(106)

Grbić Ivo 50(106)

Gregurić Blaž 54(107)

Grubiša Ivan 46(115)

Grubišić Ruža 57(117)

Gržina Josip 54(110)

Habek Marijan 50(106)

Haidner rođ. Katačić Katarina 54(114)

Halužan Dragutin 54(114)

Herman Zvonimir 57(117)

Hogge Terezija 58(117)

Hopfinger Zvonimir 46(111)

Horvat Viktor 54(114)

Iličić (Jakov) Slavo 54(107)

Ivoković Antun 58(117)

Jambrek Stevo 54(114)

Kaić Vera 46(111)

Klobas Valerio 46(115)

Kolobara (Franjo) Stojka 54(107)

Kolobaric (Mate) Ilija 49(108)

Kovačević Antun 58(117)

Krajačić Ivan 50(106)

Kralj Slavko 49(108)

Kranjec Franjo 49(106)

Kreković Zvonimir 50(106)

Kronja Mate 54(107)

Kruljac rođ. Bulić Marija 49(108)

Krušić Martin 54(107)

Labus Miroslav 50(116)

Lasić (Petar) Stanko 49(108)

Lasić (Petra) Stanko 54(107)

Lazar Ladislav 54(107)

Liber Pavao 49(108)

Lončar Mihovil 54(110)

Maltarić Drago 50(106)

Mandić (Nikola) Vinko 54(107)

Marić (Luka) Ruža 49(108)

Marić Marko 50(116)

Matijević (Pere) Žarko 46(111)

Matković Stipo 49(106)

Mažar Anka 50(116)

Mikić Ivan 46(111)

Miličević rođ. Čović Ivanka 54(114)

Mršo preč. Ivan, kanonik 50(106)

Novak Jela 50(106)

Njegovan Miroslav 54(110)

Oraić Stjepan 49(106)

Orešković Josip 50(106)

Pajeska Ana 58(117)

Pakasini Marija 62(112/113)

Pandža (Ivana) Ruža 46(111)

Pavlović (Ive) Anto

Pavlović Milan 58(117)

Peško Dragica 49(108)

Petani Ante 62(112/113)

Piškur Vladimir 46(115)
 Pivar Milan 54(114)
 Pongrac Josip 54(114)
 Popović Željko 54(114)
 Poreduš Vladimir 49(106)
 Posavac Đuro 49(106)
 Pudić Anka 50(106)
 Radić Zvonimir 54(110)
 Radoš Ana 50(108)
 Ramučak Nikola 50(108)
 Rašić Martin 50(108)
 Robek Marijan 62(112/113)
 Rubil Vladimir 58(117)
 Rukavina Stipe 57(117)
 Safret Bruno 62(112/113)
 Sečen Ana 50(106)
 Sesar-Mikuljaša (Ante) Iva 46(1 11)
 Spajić Ivan 50(108)
 Starc Ružica 50(108)
 Strelar Stjepan 58(117)
 Sučec Emilijan 46(115)
 Šantić Andelka 46(111)
 Šegrec Ana 62(112/113)
 Šlopan Vladimir 46(109)
 Šmit Katica 50(108)
 Špišlar Stjepan 62(112/113)
 Šućur Ante 58(117)
 Tanšek rod. Čikan Zlatka 54(110)
 Terek Ivan 62(112/113)
 Tomeković Jana 54(114)
 Topalović Marta 58(117)
 Topalovec Dragutin 46(109)
 Trećić Juraj 49(108)
 Uljatovski Ivan 54(114)
 Urukalović Anka 50(106)
 Valentić Stjepan 50(108)
 Vasilij (Marijan) Dragica 46(111)
 Vasilij Mato 58(117)
 Vidaković Zvonko 58(117)
 Vilić Stjepan 50(108)
 Vlaho Marko 58(117)
 Vlahović Ivan 50(106)
 Vrabac Stjepan 46(111)
 Vrabec Slavko 54(114)
 Vrgoč Miroslav 58(117)
 Vratar Nenad-Josip 50(108)
 Wittner rod. Kolacio Nada 54(114)
 Zore Katarina 50(108)
 Zovko (Martin) Stanko 49(108)
 Zubac Mica 50(116)
 Zurak Mijat 46(109)

OSVRTI I PRIKAZI

Bakšić, Mirsad. Uloga i mjesto Hrvata u islamske vjere (VIII.) 16-17(106)
 Bakšić, Mirsad. Uloga i mjesto Hrvata u islamske vjere (IX.) 40-41(107)
 Čamba, Slavko. Na tom mlađem letu. 12(106)
 Dulić, Marija. Nešto o nama na sjeveru Bačke. 15-16(115)
 Fertilio, Luka. 10. travnja 1981. 2(109)
 Gabelica, Ivan. Primjedbe na knjigu "Bruno Bušić - branitelj hrvatskog identiteta. 47-49(117)
 Jonjić, Tomislav. Eugen Kvaternik terorist ?? 12(106)
 Jonjić, Tomislav. U Jugoslaviji vlada neprispodobivo poostreni fašistički kurs! : (Crna knjiga o grozovitostima komunističke vladavine u Hrvatskoj, Zagreb, 1999.) 50-51(107)
 Jonjić, Tomislav. Urota nečastivoga : (Fra Julijan Ramljak. Nečastiva urota II., v.l.naklada, Drniš 2000.) 51(107)
 Jonjić, Tomislav. Nova knjiga o stradanjima crkve u Hrvata. : (Dr. Ivan Damiš: Franjevci Hrvatske franjevačke provincije sv. Cirila i metoda, žrtve drugog svjetskog rata, poraća i jugokomunizma. prilog viktimologiji Drugog svjetskog rata,

ZATVORENIK

izd. HKD sv. Jeronima, Zagreb, 2000.) 46-48(108)
 Jonjić, Tomislav. Čižekova borba za istinu i slobodu. 43(109)
 Jonjić, Tomislav. Bežanija Srba pod prezidentom Martićem. 47-50(110)
 Jonjić, Tomislav. Jugoslavenski komunistički progoni biskupa, svećenika i redovnika. 59-61(112/113)
 Jonjić, Tomislav. Uspomene Radovana Latkovića. 51(114)
 Jonjić, Tomislav. Ivan Mužić : Masonstvo u Hrvata. 44-45(115)
 Knežović, Jure. Komunisti i nacionalosocijalisti (fašisti) - isti? 9-11(115)
 Knežović, Jure. Listopadske demonstracije na Trgu bana Jelačića. 10-13(116)
 M.N. Bit će mesa klat čemo Hrvate... (ili: novi doživljaji čika Stepe). 3(114)
 M.N. Napokon fuck off FAK-ovcima. 7(114)
 M.N. U pomoć, druže Brežnjev. 3(115)
 M.N. Predsjednici prema povijesti. 2(115)
 Pejnović, Grga. Božić u hrvatskoj književnosti. 13-14(106)
 Pereković, Kaja. Godine teške i bolne. 48-49(107)
 Pereković, Kaja. Zahuktalo nasilje u Bosni i Hercegovini. 9(109)
 Pereković, Kaja. S Markova se trga Knin ne vidi. 14(109)
 Pereković, Kaja. Ivana Pavičić: "Sjećanje na mladost". 44(109)
 Pereković, Kaja. "Antifašisti" vele, da nisu ubijali. 14(116)
 Pereković, Kaja. "Fašisti su nas tukli na stupovima srama". 15(116)
 S.P. Leskovačka mučkalica ministra Lučina. 28(114)
 Šarić, Ante. Zadarska podružnica Hrvatskog društva političkih zatvorenika - Žrtava komunizma, održala je Godišnju skupštinu.: Jadna nam majka koga smo izabrali za predsjednika. 24(106)
 T.J. Trećesijeanski kategorički imperativ. 4(114)
 T.J. Jeftin policijski izgovor? 7(114)
 T.Z. Jesu li državljanji regije apatridi? 3(114)
 Z.P. Naprijed u nove pljačke. 2(115)
 Zorić, Tomislav. Bruno Zorić: "Svetlo i sjene". : (Zadar, 2001., Hrvatsko društvo špolitičkih zatvorenika, Podružnica zadar). 42(109)

PISMA
 Gaj, Marija. Neke netočnosti u svezi sa sudbinom hrvatskih sveučilištarki. 15(116)
 Kordić, Dario. Čestitka iz Den Haaga. 23(106)
 Loch, Antun. Zašto je zapravo suđen Josip Vulić. 24(108)
 Otvoreno pismo Hrvatskoj javnosti Udruge Hrvata u Istri : Istraje i danas metafora hrvatskih stradanja. 8-9(110)
 Škrinjar, Darko. Ponovno antisemitizam u Hrvatskoj – zarje ovo moguće? 26(112/113)

PJESENKE
 Čamba, Slavko. Stara godina. 14(106)
 Čamba, Slavko. Nova godina. 14(106)
 Čamba, Slavko. Zemla moja. 38(109)
 Čamba, Slavko. Kniga. 21(112/113)
 Čamba, Slavko. Domovino. 5(114)

Čamba, Slavko. Tudina. 16(115)
 Dujmović, Ivan. Uskrsnuće. 10(110)
 Dujmović, Ivan. Tko zna. 11(111)
 Duraković, Zijad. u sjeni. 13(108)
 Duraković, Zijad. 41(109)
 Duraković, Zijad. Pritisak mraka. 43(111)
 Frajtić, Slavica. Pohvala uljubbi na pragu trećeg tisućljeća. 7(110)
 Frajtić, Slavica. Hrvatska Mati dolorosa. 22(110)
 Kale, Ankica. Svjeća za napušteni brod. (Dr. Franji Tuđmanu). 8(108)
 Kale, Ankica. Karte su podijeljene prije. 44(109)
 Kale, Ankica. Oda kamenu. 15(111)
 Kale, Ankica. Poslušaj nočas. 4(114)
 Kale, Ankica. Hvala. 8(115)
 Kale, Ankica. Hrvatska moja. 16(115)
 Kale, Ankica. Do viđenja. 14(116)
 Marčinko, Mato. U osvit trećeg tisućljeća. 6(107)
 Pećarina, Tomislav. Krik. 228(106)
 Pećarina, Tomislav. Tudinac. 35(107)
 Pećarina, Tomislav. Krik. 33(109)
 Pećarina, Tomislav. Obnavljanje. 38(110)
 Pećarina, Tomislav. Putovanje. 38(111)
 Pećarina, Tomislav. Izgubljene pjesme. 6(114)
 Pećarina, Tomislav. Snaga. 29(115)
 Pećarina, Tomislav. Putovanje. 16(116)
 Piljuh, Blaž. Bit će kasno. 43(115)
 Radić, Ivana. Poljane smrti. 13(111)
 Radić, Ivana. Poslije oluje. 12(114)
 Radić, Ivana. Pokošeno cvijeće. 34(115)
 Radočaj, Otto. Lepoglavi. 39(107)
 Sever, Višnja. Zima. 15(106)
 Sever, Višnja. Digni pogled. 17(107)
 Sever, Višnja. Supatnicama iz KPD-a Požega. 37(112/113)
 Sever, Višnja. Vraćam se uvijek. 18(116)
 Ujević, Petar. S. brancin bar. 21(106)
 Vučemil, Andrija. Fuga Vukovariana. 33(116)
 Zorić, Bruno. Zaboravljeni. 24(107)
 Zorić, Bruno. Dragovoljac iz domovinskog rata. 24(108)
 Zorić, Bruno. Moj grad u svjetlu spašava. 10(109)
 Zorić, Bruno. Piju tuđu krv. 25(110)
 Zorić, Bruno. Treba zakoraknuti u nova budenja. 44(111)
 Zuzor, Ante. Zavjet Hrvatskoj. 23(108)

POVIJESNE TEME
 Flajšman, Franjo. O genezi srpske teorije o genocidnosti Hrvata. 9-11(106)
 Heres, Tomislav. Hrvatski kralj Zvonimir i papa Grgur VII. (25.)
 Jurčević, Josip. Represivnost jugoslavenskog sustava u Hrvatskoj 1945. (VI.) Najteži oblici represije. 25-28(106)
 Jurčević, Josip. Represivnost jugoslavenskog sustava u Hrvatskoj 1945. (VII.) Najteži oblici represije. 27-30(107)
 Jurčević, Josip. Represivnost jugoslavenskog sustava u Hrvatskoj 1945. (VIII.) Najteži oblici represije. 25-28(108)
 Jurčević, Josip. Represivnost jugoslavenskog sustava u Hrvatskoj 1945. (IX.) 19-20, 29-30(109)
 Jurčević, Josip. Represivnost jugoslavenskog sustava u Hrvatskoj 1945.(X.) 27-30(110)
 Jurčević, Josip. Represivnost jugoslavenskog sustava u Hrvatskoj 1945.(XI.) 23-26(111)

PRENOSIMO
 Babić, Mate. Hrvatska Vlada mora osnovati državnu banku! (Nacional, br.288,22.svibnja 2001.) 4-5(112/113)
 Barišić, mons. Marin. Tko može baciti kamen na Mirka Norca i mnoge druge? (Slobodna Dalmacija, Uskrs, 2001.) 7(110)
 Bratulić, Josip. Ono što nije uspjelo iredenti ni fašizmu, propagira se danas kao europski trend(Matica,god.LI/2001,br.5,Zagreb,svibanj). 4(111)
 Bratulić, Josip. U Trstu je zabranjeno staviti ploču s natpisom "Matica Hrvatska"!(Matica,god.LI/2001,br.5 ,Zagreb,svibanj 2001.) 9(112/113)
 Delbianco Luciano: IDS antagonizira Istru i Zagreb.(Globus,br.547,Zagreb,1.lipnja 2001.) 5(111)
 Gjidara, Marc. Službena Francuska ne prihvata Hrvatsku, Ukrajinu i Slovačku! (Vjesnik, 7.srpnja 2001.) 6(114)
 Krasnec, B.T., Salihbegović, A. Češka; Ured za istraživanje i dokumentaciju zlodjela komunizma (UDV) razotkriva novi oblik zlostavljanja : Komunisti su oduzeli šesto djece protivnicima i dali ih na

- usvajanje. (Jutarnji list, 13.2.2001.) 14(108)
- Mulanović, Nikola. "Bilo kako bilo ubit ih se mora...!" (Hrvatsko slovo, br.218/VII od 25.svibnja 2001.) 3(112/113)
- Njegovanjem svoje kulture, Hrvatska pridonosi bogatstvu svijeta! : (Iz razgovora s Jackom Langom, francuskim ministrom izobrazbe.) 5(114)
- Pužajuće jugoslavenstvo. (Slobodna Dalmacija, 27. siječnja 2001.) 2(107)
- Sharma, Soumitra. Globalizacija će nužno propasti. (Nacional, br.292, 19.lipnja 2001) 11(112/113)
- Škegrov, Borislav. Privatizacija PBZ-a najbolji posao Hrvatske države. (Nacional, br.290, 5.lipnja 2001.)
- PRIČE**
- Geoheli, Višnja. Priča. 42(107)
- Piljuh, Blaž. Pisma iz Istre. 15(106)
- Piljuh, Blaž. Pisma iz Istre. 10(110)
- Piljuh, Blaž. Pisma iz Istre. 8(111)
- Piljuh, Blaž. Pisma iz Istre.. 15-16(114)
- Piljuh, Blaž. Pisma iz Istre. 19(116)
- PROSUDBE I RAŠČLAMBE**
- Bakšić, Miroslav. Dubrovačke zimske igre. 11-13(108)
- Bakšić, Miroslav. Prošlost - sadašnjost - budućnost. 11-12(110)
- Bakšić, Miroslav. Zločin kao sredstvo ostvarenja velike Srbije. 12-14(112/113)
- Bakšić, Miroslav. Prošlost-sadašnjost-budućnost. 16-18(116)
- Bišćan, Drago. Slovensko-hrvatsko (ne)prijateljstvo. : (Čemu služi slovenski imperializam u ratnim i poratnim žrtvama?). 11(109)
- Bošnjak, Marijan. Dvostruka mjerila svjetske politike. 2-3(108)
- Brdar, Josip. Budenje Hrvata. 10(112/113)
- Gabelica, Ivan. Internacionalisti i kozmopoliti rasprodaju Hrvatsku. 5-6(117)
- Jonjić, Tomislav. Ratni zločin i politički interesi. 4-5(108)
- M.N. Jad "javne televizije". 2(107)
- Jonjić, Tomislav. Strategija rastakanja Hrvatske. 5-6(110)
- Kraljević, Egon. Četnici u Zagrebu. 31(111)
- Kraljević, Egon. Tehnologija medijske neslobode. 13-14(114)
- Kraljević, Egon. Patuljci iz Brozova šinjela. : (Smisao neojugoslavenskoga povijesnog revizionizma). 3-5(116)
- Latković, Radovan. Spomenik Branki Radulović. 33(111)
- Marčinko, Mato. Hrvatska u pandžama globalizacije(2). 2-5(106)
- Marčinko, Mato. Hrvatska u pandžama globalizacije (3). 3-5(107)
- Marčinko, Mato. Hrvatska kultura i globalizam. 6-8(108)
- Marčinko, Mato. Hrvatska bi mogla postati samo zemljopisni pojam. 3-6(109)
- Marčinko, Mato. Hrvatska bi mogla postati samo zemljopisni pojam (2). 2-4(110)
- Marčinko, Mato. Globalizacijsko razvršćivanje Istre. 3-7, 45(111)
- Marčinko, Mato. Globalizacijsko razvršćivanje Istre. 7-10(2) (112/113)
- Marčinko, Mato. Novi hrvatski Bleiburg začet u Cafe den Haag. 8-10(114)
- Marčinko, Mato. Novi hrvatski Bleiburg začet u Cafe den Haag (2.). 5-8(115)
- Marčinko, Mato. Novi hrvatski Bleiburg začet u Cafe den Haag(3.) 6-9 (116)
- Marčinko, Mato. Novi hrvatski Bleiburg začet u Cafe den Haag(4.) 8-10(117)
- Pelikan, Dragutin. U povodu "Zagrebačkog summitta". 6(106)
- Pereković, Kaja. Ponovno verbalni delikt – zarje ovo moguće? 30(111)
- Ramljak, Frano. Pokušaj pravosudne diverzije. 3(112/113)
- Šimundić, Ivan. Politika kao rizik. 10(109)
- Štefan, Ljubica. Prilog povijesti suradnje kokardi i petokrake. 15-19(112/113)
- Tomić, Mijat. Hrvati će u Europu u lisičinama. 7(106)
- Tomić, Mijat. Hrvatskaje, dakako na pravom putu. 7(107)
- Tomić, Mijat. Povijest i narodno sjećanje bit će pravednije od Haaškog suda. 9-10(108)
- Yošamija, Mitjeel, Yošamya, Zvečimeer. Zavjera sutnje o Kvarnerskoj jazovnik. : Ujami "Kričavno" na otoku Krku 1945.-48. poklani otočani i Ličani. 20-21(112/113)
- RAZGOVORI**
- Vučemil, Andrija. Mrijeti ti češ, kad počneš u ideale svoje sumnijati : Razgovor s dr. Milom Bogovićem, biskupom gospicko-senjskim. 2-4(117)
- SJEĆANJAI SVJEDOČENJA**
- Bacani Antun. Bjelovarski travanj 1941. – prvežrte. 24-25(110)
- Bonus, Ivan. Poštar. 38(106)
- Bonus, Ivan. Brjačnica. 45(108)
- Brdar, Josip. Svjedoci govore: što se zapravo dogodilo u Drvarićevoj šumi 1945. 44(114)
- Čamba, Slavko. Žrtve tuđine. 43-44(108)
- Čamba, Slavko. Agrarna reforma. 43(110)
- Čamba, Slavko. Tužba. 44(111)
- Čamba, Slavko. Moja sjećanja. 33(115)
- Čižek, Vjenceslav. Moje tamnovanje (II.) 41-43(106)
- Dolenc, Stjepan. uspomene Štefa Dolenca (X.) U Staroj Gradiški. 36-38(106)
- Kostanjevac, Marija. Moje izgubljeno. djetinjstvo. 40(108)
- Kostanjevac, Marija. Moja sjećanja na svibanj 1945. 37(112/113)
- Kostanjevac, Marija. Zadruga. 34(115)
- Mahovlić, Josip. Zločin nad obitelji Mahovlić iz Žumberka. 45(107)
- Novosel, Ranka. Nova godina 1946, 35(106)
- Novosel, Ranka. Poštanske markice. 44-45(107)
- Novosel, Ranka. Vikend u kaznionici. 41-42(108)
- Novosel, Ranka. Svjetloplava "koperdeka". 46(110)
- Novosel, Ranka. Dimnjaci. 43(111)
- Novosel, Ranka. Sjećanje na Ivu Kozarčanina (14.10.1911.-4.2.1941.) 27(112/113)
- Pereković, Kaja. Hrvatske sveučilištarke na putu kroz pakao(I.) 35-36(112/113)
- Pereković, Kaja. Hrvatske sveučilištarke na putu kroz pakao(II.) 47(114)
- Pereković, Kaja. Hrvatske sveučilištarke na putu kroz pakao(III.) 30-32
- Stanković, Marica. Iz uspomene prof. Marice Stanković(III.): Sobica broj 5. 39-40(106)
- Stanković, Marica. Iz uspomene prof. Marice Stanković(IV.): Prvi puta medu gubavima. 47(107)
- Starčević, Ljudevit. Uspomene Ljudevita Starčevića (I.): Slavonija 1941.: presizanje njemačke manjine. 37-38(110)
- Starčević, Ljudevit. Uspomene Ljudevita Starčevića (II.): Zbivanja u ratnom Borovu. 37-38(111)
- Uspomene Ljudevita Starčevića(III.): "Partizani ne tuku, zar ne!" 43-44(112/113)
- Svetec, Vlado. Sjećanja na križni put. 39-41(109)
- Šargač, Branka. Moja dionica križnog puta. 38(109)
- Šarić, Jozo. Uspomene Jozu Šarića(I.): Uskoplje u drugome svjetskom ratu i uoči njega. 46(107)
- Šarić, Jozo. Uspomene Jozu Šarića(II.): Ratni doživljaji. 38-39(108)
- Šarić, Jozo. Uspomene Jozu Šarića (III.): Predaja - dani patnje i stradanja. 34-37(109)
- Šarić, Jozo. Uspomene Jozu Šarića(IV.): Od Siska do Pakraca. 39-40(110)
- Šarić, Jozo. Uspomene Jozu Šarića(V.): Put u neizvjesnost. 39-40(111)
- Šarić, Jozo. Uspomene Jozu Šarića(VI.): Krvavi zidovi zeničke kaznionice. 40-42(112/113)
- Šarić, Jozo. Uspomene Jozu Šarića(VII.): Medu etnicima s petokrakom. 45-46(114)
- Šarić, Jozo. uspomene Jozu Šarića(VIII.): Od novog zatvora do logora u domovinskom ratu. 27-29(115)
- Štefan, Ljubica. Uz 8.svibnja - rodendan blaženog Alojzija Stepinca. 44-45(110)
- Štefan, Ljubica. "Padaj kišo, krv operi, kud prolaze proleteri!" : (Kamenići za mozaik hrvatskih olovnih godina.) 35-37(108)
- Tadić, Mate. Sudionik Bleiburškog križnog puta i ljubitelj znanja – Ivanko Zvonar : (životna ispunijest). 47-48(112/113)
- Tadić, Mate. Namješteni politički procesi u Duvanjskoj općini. 41-43(114)
- Vikić, Vlade. Zagrebačke demonstracije 1951. (I.) 41-42(111)
- Vikić, Vlade. Zagrebačke demonstracije 1951.(II.) 45-46(112/113)
- U SPOMEN**
- Aličović, Ivan. U spomen bojniku Mili Blaževiću. (1922.-1945.)
- Aličović, Ivan. U spomen s.Berislavi Marić. 57(117)
- Frajić, Slavica. U spomen Đuri Posavcu. 53(107)
- Franić, Augustin. Oproštaj s msgr. Ivom Bjelokosićem. 5152(110)
- Franić, Augustin. Komemoracijana Daksi. 41(117)
- Jonjić, Tomislav. Domovina će pamiti : povodom smrti Vlade Gotovca. 47(106)
- Knezović, Jure. Na spomen mariborskim mučenicima. 20-21(116)
- Knezović, Jure. Neka im Bog udijeli mjesto koje žrtvama pripada! 38(117)
- Mijatović, Andelko. Sjećanje na Slavka Lončara. 48(106)
- Pereković, Kaja. Evo me, Gospodine!: (Misli nad odrom sestre Teofanije, Ane Radoš i Ladislava Lazara.) 52-53(107)
- Pereković, Kaja. Sjećanje na Veru Stanić. 52(114)
- Pereković, Kaja. In memoriam Zvonimiru Dusperu. 53(114)
- Pereković, Kaja. Jolanda Brkljačić rođ. Bauer. In memoriam. 49(116)
- Pereković, Kaja. Sjećanje na Veru Augustin. 49(116)
- Rudec, Ivan. In memoriam Ana Radoš 1925-2001. 49(106)
- Rudec, Ivan. Bili smo u Vukovaru 18.studenoga 2001. 37(117)
- Ugasila se još jedna hrvatska obitelj : (U spomen Andelki Šantić). 62(112/113)
- Vučemil, Andrija. Napustio nas je još jedan vitez slavonske ravnice. : In memoriam Ivi Balentoviću. 50(114)
- Vukić, Ivan. U spomen Nikoli Sankoviću. 48(108)
- Vukić, Ivan. U spomen Mariji - Mari Živković. 53(110)
- Vukić, Ivan. U spomen preminulim članovima HDZP Podružnice Gospić (Ruža Grubišić, Zvonimir Herman, Ivan Bušljeta, Stipe Rukavina. 57(117)
- UVODNICI**
- Jonjić, Tomislav. Haag za unutarnju uporabu. 1(106)
- Jonjić, Tomislav. Cui prodest ? 1(107)
- Jonjić, Tomislav. Croatia rediviva ! (Hommage gradu Splitu). 1(108)
- Jonjić, Tomislav. Znanost i dogma. 1(109)
- Jonjić, Tomislav. Uljezi i lupeži. 1(110)
- Jonjić, Tomislav. Čiji je grad na Trsatu ? 1(111)
- Jonjić, Tomislav. Suksecijska katastrofa. 1(112/113)
- Jonjić, Tomislav. Svi smo odgovorni. 1(114)
- Jonjić, Tomislav. Zašto im je potrebno suditi ? 1(115)
- Jonjić, Tomislav. Država i sloboda. 1(117)
- Knezović, Jure. S pogledom naprijed I(115)
- Knezović, Jure. Servilnost i tajnovitost obmane I, 23(116)
- Knezović, Jure. Preko granice podnošljivosti. I(117)
- Pereković, Kaja. Prasak, bljesak pa muk. I(106)
- Pereković, Kaja. Hrvatska kao zločinačka organizacija. I(107)
- Preković, Kaja. Golgota. I(108)
- Pereković, Kaja. Usksrsnuo je. I(109)
- Pereković, Kaja. Tko opet nosi Titov štafetu. I(110)
- Pereković, Kaja. Spasovo ili uzlaz u mir. I(111)
- Pereković, Kaja. Odlazim uzdignute glave. I, 14(114)

KARDELJ: NIJE UBIJENO 45.000, NEGO 100.000 DOMOBRANA!

Napredstavljanju knjige "Hrvatski holokaust" u Karlovcu postavilo se pitanje žrtve, zločina i odgovornosti počinitelja zločina. Na to se karlovački boljševik koji je u presudnom vremenu bio "šefopunomoćstva OZN-e za Okrug Karlovac", **Joža Boljkovac**, 19. ožujka 2002. oglasio u "Karlovackom listu" iznoseći, po boljševičkoj maniri, kao opravdanje za počinjene zločine nad nedužnim hrvatskim stanovništвом karlovačkoga kraja 1945., tvrdnje u stilu svojih ideoloških srbskih prijatelja, **Bulajića** i družine, fantomsku brojku od 33.000 pobijenih ljudi u karlovačkom kraju u godini 1941. i 1942.

"Petraka na svaki način likvidirati...!"

Podmećući čitateljima da su njihovi boljševički sudovi bili neovisni i da se u procesu protiv **Petraka** nije mogao pojavitit nitko osim svjedoka, sudske vijeća ili tadašnjega javnog tužitelja, navodi: "Kakav bi to sud bio kada bi jedan Boljkovac ili bilo koji drugi izvan sudske organa naredili likvidaciju?". Baš je tu tanka crvena nit boljševičke istine. Naime, iz vidljive prelike jasno se razabire da je Joža Boljkovac, kao šefopunomoćstva OZN-e naredio "Mi predlažemo da se Petraka na svaki način likvidira pošto isti je poznat kao stari bandit, a proučite dobro njegove molbe i optužbe koje je slao za partizane i njihove suradnike kojih nismo svih niti naveli u obrazloženju.- ODJELENJE ZAŠTITE NARODA Za Okrug Karlovac, broj Ka 1104, dne 2. XII. 1944. ŠefOpunomoćstva: Joža Boljkovac".

Postoje dokumenti iz kojih je vidljivo da su sudovi pitali OZN-u kako će postupiti s dotičnim uhićenicima, pa i kada ne bi imali žalosno iskustvo s boljševičkim sudovima, moglo bi se utvrditi da su izjave bivšeg šefa OZN-e obična neistina i pokušaj zamagljivanja povjesnih činjenica. Zamislite, hrabrosti čovjeka koji se spremi pisati svoje memoare, kad izjavljuje: "... djela koja je činio Ivica Petrak spadala su u nadležnost OZN-e ili Vojne policije, u kojima ja nisam radio." Na stranu činjenica da oni nisu imali vojnu policiju, ali tvrdnja da on nije radio u OZN-i drska je laž, koja njegeve eventualne memoare već sada diskvalificira, jer kada bi ih i napisao, tekla bi iz njih krv nevinih žrtava izdajničkog jugoboljševičkog zločinačkog stroja.

Piše:

Jure KNEZOVIĆ

Opisujući žrtvu za kojuje sam dao analog za likvidaciju, bez imalo grižnje savjeti ponavlja laži pod kojima je osuđen, mučen i likvidiran čovjek koji je za vrijeme monarhoštačke Jugoslavije bio simpatizer Ustaškog pokreta, član HSS, a kadje proglašena Nezavisna Država Hrvatska od samoga početka prigrlio juje kao i ostali pošteni Hrvati, ne tražeći novog gospodara, nego se protiveći i talijanskim okupatorima, koji su se kočoperili po njegovoj Dugoj Resi. Njegova je nesreća bila da je bio imućan trgovac i imao stanbenog prostora za iznajmljivanje, pa se kod njega, na preporuku **Mane Bilovića** uselio nepoznat Čovjek, liječnik **dr. Kirinčić**, koji je bio kamuflirani partizanski agent, a kojegaje po-kogni Petrak prozreo i pokušao mu otkažati stanovanje. Taj isti partizanski agent Kirinčić pucao je noći iz kuće na Talijane, a kada su oni vršili premetačinu, a on je bio primorac i znao talijanski, obraćao im se optuživši Ivana Petraka, vlasnika kuće da je on komunist i pucao na Talijane. Kasnije se Ivan Petrak obraćao i Poglavniku, kojega je po povratku iz emigracije u Dugoj Resi svečano dočekao i "ušao u pokret kao pobočnik Tabora", ali slično kao i u našem vremenu, apeli su ostali neuslišani. Štoviše, infiltriram komunisti u redarstvenim službama počeli su progoniti Petraka i njegovu suprugu, koji su ta postupanja prihvatali s gorčinom i razočaranjem.

U dopisu OZN-e koji podpisuje Joža Boljkovac piše: "A istog je žena kao i kći pobjegli prilikom njegovog hapšenja na Plješivici a još sad se sakrivaju negdje u okolini Žumberka. Žena je bila rukovodilac ustaške ženske Loze u Duga Resi i po svojim djelima treba da zasluzi t.j. zaslužuje smrt." Na listi za likvidaciju nalazila se, dakle i supruga gosp. Petraka, jer je bila aktivna u Ženskoj Lozi. Ona i kći Mira spasile su se skrivajući se u Vinkovcima pod lažnim imenom, tako daje **Mira** u Vinkov-

cima išla u srednju ekonomsku školu pod lažnim imenom Đurđica Rihtarić, kao izvanbračno dijete Alojzije Rihtarić, svoje stvarne majke **Ljubice Petrac**. Možemo li si zamisliti, što je značilo za djevojčicu znati da nije *kopile*, a izdavati se kao takvo? Što jeznačilo za majku, znati da njezinu dijete nije izvanbračno, a izdavati se za takvu ženu i ne smjeti spomenuti muža odnosno oca, niti mu na grobu zapaliti svjeću? Što nači djetetu biti stalno na oprezu i paziti da se ne bi ni u igri doznao njezin pravi identitet, niti prvoj ljubavi moći reći da i ona ima oca? Iz navedenoga Oznina dokumenta vidljivo je da je sin bio ustaški zastavnik i da je "nepoznato gdje se sada nalazi."

Komunističkim procesom i zaslugom Josipa Boljkovca nije smaknut samo Ivan Petrac, nego cijela obitelj i konfiscirana cjelokupna imovina.

Boljševičko suprotstavljanje žrtve žrtvi

Verziran u podmetanju, on suprotstavlja "Hrvatski holokaust" "Holokaust u Zagrebu" njegovih "prijatelja Ive i Slavka Goldsteina". Apsolutno je deplasirano suprotstavljanje žrtve žrtvi. To može Činiti samo okorjeli boljševik, sudionik sotonske boljševičke ere. Prave žrtve, kao što su hrvatski politički uzničci, klanjuju se svakoj žrtvi, bez obzira na to tko je i kad skrivo njezini stradavanje. To je bitna razlika nas, kao žrtve i njih, kao zločinaca.

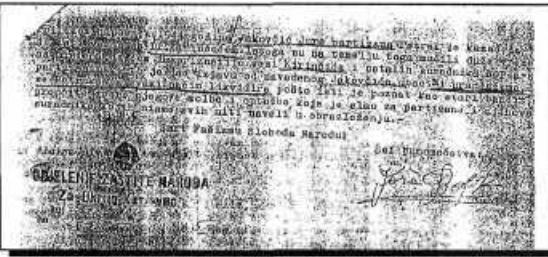
U navedenom razgovoru bitne su tri Boljkovčeve izjave: a) da je u karlovačkom kraju u prve dvije godine pobijeno 33 tisuće ljudi; b) da nije zločin pobiti sto tisuća Hrvata i c) da je Kardelj ispravio bana Šubašića, navodeći danije ubijeno 45.000 domobrana, nego čitavih 100.000 osoba.

Ukupni demografski gubitci izazvani ratom na nekom prostoru obuhvaćaju sve gubitke stanovništva, te se dijele u dvije osnovne skupine. Prvu skupinu čine izravnili ili neposredni gubitci, koje čine poginuli, ubijeni, umrli zbog posljedica rata, nestali, te iseljeni. To su stvarni gubitci koje moguće donekle ustanoviti osobnom identifi-

Frašnja ravnateljica u Plješivici je žena kao i kći pobjegli prilikom njegovog hapšenja na Plješivici i još sad se sakrivaju negdje u okolini Žumberka. Žena je bila rukovodilac ustaške ženske Loze u Duga Resi i po svojim djelima treba da zasluzi t.j. zaslužuje smrt.

Sin je bio ustaški zastavnik i sad je nepoznato gdje se nalazi. Prije laska iz Duga Rese sa ustaškom horom.

Boljkovac: I Petrakova žena zaslужuju smrt

Boljgovac: Petraka na svaki način likvidirati

kacijom, a u krajnjem slučaju i procjenama. Drugu skupinu gubitaka čine posredni gubitci, ili gubitci nataliteta. To su gubitci koji se ne mogu egzaktno utvrditi, nego samo procijeniti, jer se ne odnose na stvarne osobe, nego na one koje bi se rodile da rata nije bilo. Najčešća manipulacija sa žrtvama i demografskim gutcima II. svjetskog rata na području tadašnje Jugoslavije ležala je u brkanju tih pojmoveva, pa su se ukupni demografski gubitci poistovjećivali s izravnim gubiticima, odnosno s poginulima i ubijenima, s jedne strane, te neistraživanju žrtava i gubitaka na strani "narodnih neprijatelja" s druge strane. Boljgovac je rekao daje samo u 1941. i 1942. godine u karlovačkom kraju pobijeno (ne od strane partizana!) 33.000 osoba. Je li to moguće?

Karlovački kraj promatran u najširem smislu te riječi kao Kordun, kojega su činile bivše općine: Karlovac, Slunj, Vojnić, Vrginmost, Duga Resa i Ozalj imao je, prema popisu stanovništva iz 1931., ukupno 199.398 stanovnika. Deset godina prije, dakle 1921., karlovački je kraj imao 176.001 stanovnika, što znači da je u tih deset godina stanovništvo Korduna raslo prosječno godišnje za 2.340 osoba ili za 1,25%. U krajnje optimističkoj varijanti možemo predpostaviti da bi stanovništvo karlovačkog kraja sve do 1948., da nije bilo rata, raslo po istoj stopi, što zapravo i nije posvevjerojatno, i to izniza razloga. U tom slučaju karlovački kraj bi 1948. imao približno 239.181 stanovnika. To je očekivani broj stanovnika u uvjetima izostanka rata. Istodobno, karlovački kraj je ostvario, što je prvim poslijeratnim popisom stanovništva 1948. godine i potvrđeno, 179.242 stanovnika. U razliku između očekivanog i ostvarenog broja stanovnika treba tražiti među poginulima, ubijenima, umrlima zbog posljedica rata, nestalima, iseljenima i nerođenima, bez obzira na to, na kojoj su "strani" stradali.

S obzirom da je prvi popis obavljen čak tri godine nakon rata, te da je u razdoblju od 1945.-1948., Kordun bio značajnim izvorишtem agrarnih migracija u ravničarske krajeve Hrvatske (manje) i Vojvodine (vi-

še) na imanja istjeranih Nijemaca (vlak bez vozognog reda!), logično je za predpostaviti da je odmah po okončanju rata karlovački kraj imao veći broj stanovnika, nego što je to ustanovio popis 1948. Dakle, da je popis stanovništva održan 1945., on bi najvjerojatnije pokazao manje ukupne demografske gubitke u karlovačkom kraju, nego što je utvrđeno na temelju popisa 1948.

Žrtve rata i demografski gubitci karlovačkog područja

Žerjavić u svojoj knjizi "Gubici stanovništva Jugoslavije u drugom svjetskom ratu" (Zagreb, 1989.), str. 155, iznosi podatak da je Kordun tijekom rata imao 29.996 sveukupno poginulih i umrlih partizana i žrtava fašističkog terora. On te podatke dijelom temelji na podatcima "Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača" odnosno na Popisu žrtava rata iz 1946. godine.

Ako zagledamo u *Zbornik Historijskog arhiva u Karlovcu* (str. 915 - 918 i 1052, te 1117 - 1122) možemo ustanoviti da je u karlovačkom kraju (općine: Cetingrad, Drežnik, Primišlje, Rakovica, Slunj, Veljun, Gornje Dubrave, Barilović, Krnjak, Krstinja, Perjasica, Tušilović, Utinja, Vojnić, Bosiljevo, Duga Resa i Netretić) od tifusa umrlo 4.308 osoba, a daje bilo 3.072 u ratu pala partizana i to za cijelo vrijeme II. svjetskog rata. Odbiju li se ove brojke od Žerjavićevih, dobije se brojka od 22.616 osoba za cijelo razdoblje II. svjetskog rata, a nikako samo na razdoblje 1941./1942., kako to drug Boljgovac podmeće.

Imajući u vidu Žerjavićevu brigu za potvrđivanjem mita o Jasenovcu, potrebno je i njegove brojke uzeti kao preuvečane, pogotovo kada se usporede podatci u *Zborniku Historijskog arhiva u Karlovcu* (str. 1117. odn. 1120. sa str. 1052.), a koji se odnose na općine Barilović odnosno Perjasica. U jednom je popisu za Barilović naveden sveukupni broj "ŽFT" od 80 osoba a u drugom 138 osoba, dok je za Perjasicu još veće povećanje, naime u jednom popisu je sveukupni broj "ŽFT" naveden

sa 157 osoba, dok u drugom skače broj na 435 osoba. Očito, nije znala desnica što radi ljevica. Kod takvog uvećavanja broja žrtava (u prosjeku 73,84%), nemoguće je ne posumnjati u objektivnost i te arhivske građe.

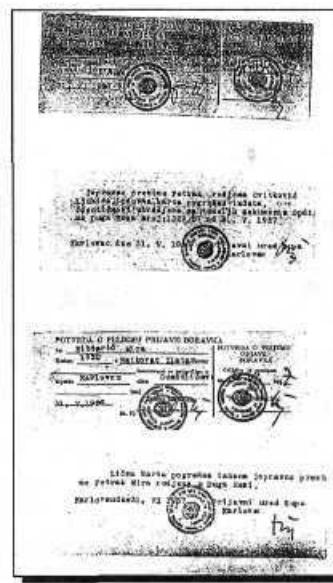
Bilo kako bilo, jasno je da je Boljkovićeva brojka od 33 tisuće izmišljena i postavlja se pitanje zašto se takvim lažcima i osobama koje su sa sigurnošću kršile međunarodno ratno pravo i općeprihvaćene standarde o zaštiti ljudskih prava daje toliko prostora, a članak naslovljuje podmetanjem koje vrijedi svakoga istinoljubivog građanina. Posebno žrtvu.

Boljgovac se napreže dokazati kako je cijelo vrijeme spašavao Hrvate i navodi mrtvoga **Vladimira Šklopana**, koji to sada ne može opovrgnuti, a i nije bitno, je li to istina. Istinje da na području kojim jegospodario šef OZN-inu "opunomoćstva" danas ima utvrđenih 59 masovnih grobnica u koje je njegova družina 1945 i kasnije pokopala masovno pobijene Hrvate. Većina ih je smaknuta bez ikakva sudskog postupka, pa čak i takvoga, u kojem OZN-a određuje treba li nekoga likvidirati. Još je gorča spoznaja kada Boljgovac, na pitanje novinara koliki je uopće bio obujam poratnih zločina nad pripadnicima ustaških i domobranskih postrojbi, odgovara: "Ja to ne bih nazvao zločinima..."

Zanimljiv je podatak glede broja bleiburskih žrtava: "Šubašić mi je rekao da je, kada su ga tražili da povuče svoju ostavku, postavio uvjet da razgovara s Titom ili Kardeljom. Došao je Kardelj i rekao Šubašiću da je njegovom ostavkom nastupila kriza jugoslavenske vlade i da to

saveznici nisu dobro primili, te da povuče odluku. Šubašić mu je rekao da on svojoj zemlji nikada nije htio raditi probleme i prisao vratiti se, ali da mu se prije odgovori 'što je s 45 tisuća hrvatskih domobrana?'. Kardelj mu je odgovorio da ih je ipak bilo malo više, do sto tisuća, a tada rimuje Šubašić rekao da ne želi biti 'poklopac tom krvavom loncu'."

Budući za Boljgovca nije zločin pobiti sto tisuća Hrvata, ostaje nam kupiti njegove memoare, iz kojih će teći krv - koliko on toga ima još za ispričati...

Nakon 12 godina skrivanja
opet pod svojim imenom
Petrak

PARTIZANSKO SVJEDOČANSTVO O OKRUTNIM POKOLJIMA 1945.

(IZ KNJIGE "HRVATSKI HOLOKAUST")

U partizanske odrede sam stupio u septembru mjesecu 1943. godine, tj. u desetoj godini svog života. Pridružio sam se svilajsko-mosećkom partizanskom odredu" u selu Maovice izpod Kozjaka. Moj stariji brat je bio već ranije u partizanima pa je to kao i moja neobuzdana mladost igralo veliku ulogu kod donašanja moje odluke. Inače ne mogu da reknem da sam bio prisiljen na taj korak ponašanjem hrvatske vojske ili Talijana, budući u našem selu nije bilo progona od strane navedenih oružanih snaga.

U to vrijeme je komandant odreda bio kapetan Bogdo Njeguš (iz Drniša), sada upravitelj Geološkog zavoda Hrvatske u Zagrebu (Đordićeva ul. 3b/V) a politički komesar Mile Njegić (iz Biočića).

Godine 1944. sam prebačen u 8. brigadu 20. Udarne Divizije, koja je bila u sastavu VIII Korpusa NOV. Komandant VIII Korpusa NOV je bio general Petar Drašpin i naše jedinice su imale zadatku da uz snabdijevanje od strane engleskih vojnih snaga (zadatak povjeren maršalu Alexanderu), nadiru unutarnjim obalnim pojasom preko Knina i Gospića k Rijeci, kako bi zatvorili obruč oko neprijateljskih snaga koje su se forsirano povlačile. U sastavu ove jedinice sam doživio one značajne dane u jugozapadnoj Hrvatskoj kao i Sloveniji, kad su zarobljeni vojnici strijeljani u masama. Te događaje sam mogao pratiti sve do mjeseca juna 1945. godine, kad je došlo do razformiranja 20. Divizije u Šant Peteru na Krasu. Nakon toga, sam prebačen u zaštitni bataljon II Armije (Komandant general Ivan Gošnjak iz Varaždina a pol. komesar Rade Žigić) u Zagreb, gdje sam imao prilike posmatrati likvidiranje raznih vojničkih skupina kao i civilnog građanstva. U toku moje desetogodišnje kasnije službe u Jugoslaviji promjenio sam mnogo vojničkih zvanja, dok se konačno nisam našao na dužnosti šefa pratećeg odjeljenja Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove FNRJ u Rijeci (bivša Uprava Državne Bezbjednosti FNRJ). S tog položaja nakon izvjesnih nesuglasica s pojedinim mojim predstavljenjem i kolegama, uglavnom sam i prebjegao u Italiju.

Pozvan da kaže što mu je poznato o događajima koji su uslijedili nakon ulazka

partizanskih jedinica u Knin, Dušan Vuković izjavljuje slijedeće:

U Kninu smo zatekli i zarobili izvjestan broj Nijemaca, ustaša i domobrana te veći broj Četnika pripadnika četničke divizije "Dinara", kojom je zapovjedao vojvoda Momčilo Đujić. Likvidiranje poduzinamo u skupinama po 50 do 100 a ekipi koje su vršile likvidiranje su se mijenjale.

Knin mi je ostao dobro poznat pa mogu točno da odredim mjesto na kojem su se ta zlodjela dešavala. Iznad Knina se nalazi na udaljenosti od dva kilometra od centra na gradskoj periferiji, mjesto zvano Borići. U te rupe su naši odredi bacali zarobljenike. Bili su povezani čvrsto telefonskom žicom jedan za drugog, tako da je dosta bilo rafalnom paljbom usmrtiti prvu desetinu a onda su i drugi padali za njima živi ujame. Odozgor se je ta gomila zasipala intenzivnom paljbom iz automatskih oružja i bacane su ručne granate. U Borićima su kopane rupe. Major Marinković, šef vojnog područja u Kninu je određivao skupine u Jame. Nijemci su bili predhodno prisiljeni da kopaju jame. Mene kao dijete sutakođer nudili da strijeljam zarobljenike, no uvezvi u ruke teški njemački mitraljez "Šarac",

pokleknuo sam pod njegovom težinom i nisam bio u stanju da ispalim smrtonosni rafal na poredane zarobljenike. Bilo je vrlo dramatičnih scena: neki su vikali da nisu ništa krivi no to im nije pomoglo jer milosti nije bilo ni za koga.

Koliko sam video moja jedinicu mogla ustrijeliti oko 700 do 1.000 četnika, oko 700 hrvatskih vojnika i preko 1.500 Nijemaca. Talijanaje nađeno vrlo malo, njih desetak, koji su ostali u službi Nijemaca, oni su također ubijeni. Jedna cijela talijanska jedinica je uvrštena u partizanske odrede, jer se predhodno predala. No držani su uvijek dobro na oku, jer im se nije vjerovalo.

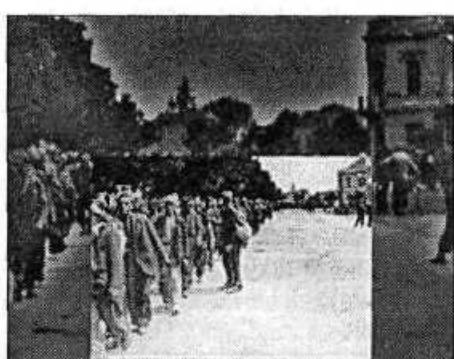
Na nadiranju prema Gospiću, osobito pod Gospićem imali smo teške okršaje s hrvatskom vojskom. Svugdje putem gdje smo uhvatili kojeg ustašu, bilo je dopušteno da s njima radimo što smo željeli. Bio sam osobnim svjedokom kako supojedinci bili svezani uz stablo bora i polagano bodeni talijanskim bodovima oko srca: govorilo se da nam se želi pokazati funkcija srca. Prema domobranima se blaže postupalo. **Uvelike je zavisilo od toga dali je komandant jedinice bio Srbin ili Hrvat, Hrvati su ipak ponekog svog i pošteli. Primjetio sam da su prema muslimani ma i jednii drugi bili podjednako surovi.** Radi toga je bilo naređeno, ako je komandant jedinice Hrvat da Srbin mora biti komesar ili obratno.

Mnogo se prakticiralo i slijedeće: pojedinci su odvođeni na stranu i onda bi im se pripucalo u leđa, tvrdeći da su pokušali bježati te da su ubijeni na bjegstvu.

Jedan dio starijih boraca nije se radojavljao za likvidiranja no na izričitu želju komesara i komandanta su ipak išli. Nama su objašnjavali političke razloge likvidiranja, tvrdeći da se radi o vojnicima koji su teško ogreznuli u krv nedužnog stanovništva i za koje nam više mogućnosti preodgoja ili popravljanja.

Pozvan da kaže što mu je poznato o borbama oko Gospića i o događajima u Gospiću nakon ulazka partizana Vuković kaže:

Pred Gospićem smo imali teške borbe. Ustaše su se borili tako uporno kao nikad ranije. Puštali su nad do 10 metara pred

John Ivan Prčela • Dražen Živić

HRVATSKI HOLOKAUST

svoje postave i tada su znali slistiti učestalom vatrom cijele jedinice. Nama je i ranije saobćeno da su gospički ustaše "na glasu" i da treba očekivati jake borbe. Mi smo dobili vrlo malo ustaša žive u ruke, obično su se sami ubijali ili ginuli s posljednjim metkom. U ruke nam je palo svega 25-30 ustaša u iznemoglu stanju, koji su bili likvidirani tamo gdje su zatečeni. Radi toga smo izvršili odmazdu nad civilnim stanovništvom. Prema instrukcijama OZNE ljudi su ubijani na razne moguće načine. Vrlo je čest slučaj bio da se ljudima razbijala glava kamenjem i da su se onda gurali u ruševine pojedinih zgrada, kako bi se stekao utisak da su poginuli u ruševinama. Na par kilometara od Gospića su neki bačeni u špilje. **Vidio sam jednog ustašu, kojem je bila oderana koža i tako je bio za vlastitu kožu obješen na granu.** Birani su razni naj-sadističkijinačini za ubijanje zarobljenika. Prema mome sudu moglo je biti **likvidirano do 400 građana iz Gospića**. Primjetio sam i to da su Rusi slikali te špilje, bili su to oficiri iz delegacije.

Pozvan da kaže što mu je poznato o likvidiranju zarobljenika na teritoriju Slovenije Dušan Vuković kaže:

Iz Knina smo krenuli sve pod borbama za Gospić. Te sam događaje već naveo. Iz Gospića smo prosljedili linijom na Senj i Novi Vinodolski. Tu smo u sastavu ostalih jedinica napredovali prema Rijeci i učestvovali u teškim borbama oko predjela "Kantrida" u Rijeci. Iz Rijeke smo krenuli prema Sloveniji, našavši se u Ilirskoj Bistrici. U Ilirskoj Bistrici smo zarobili dosta njemačkih i hrvatskih vojnika. Nijemce smo odvajali po zanimanjima i to relativno vrlo mali broj, pa smo šofere i mehaničare uzeli k sebi na rad. Ostatak je strijeljan u neposrednoj u neposrednoj blizini grada. Primjetio sam da su Hrvati nosili iste odore kao i Nijemci samo su imali na rukama hrvatske grbove. Od njih je stiglo do Zagreba živo valjda samo 2%. Predhodno prije strijeljanjasu podvrgavani strašnim mukama. Ovdje sam bio živim svjedokom da su pojedincima živima sjekli uši, noseve i kopali oči. Za one Nijemce za koje je bilo utvrđeno na temelju specijalnih znakova na tijelu da su pripadali Gestapo-u (saslušani grijesi, misli na SS trupe, opaska zapisnicara!) izmišljane su specijalne muke. Sada je potreba ubijanja zarobljenika objašnjavana samo novim borcima od 1945. godine i to kraćim govorima. Strijeljanjasu vršena bez ikakovog suđenja i na vlastitu inicijativu naših komandanata a naročito temeljem direktive štaba VIII Korpusa, da se ubija

sve što padne u ruke. Nisam u stanju da dadnem točan broj ubijenih, jer su ubijani po manjim odjeljenjima i dulje vremena, no smatram da je dosta velik jer se pucalo dosta intenzivno i dulje vrijeme.

U ŠantPeteruna Krasuje likvidirano blizu 1.000 njemačkih zarobljenika i nešto hrvatskih vojnika, ali ne velik broj. Koliko je meni poznato imali smo naređenje da ne ubijamo civilno građanstvo koje se povlačilo skupa s vojskom. Dapače smo ih pomagali i s hranom. Dozvoljavani da su mogli ginuti ondje gdje su bili gusto izmješani s povlačećom vojskom.

Pozvan da navede imena jedinica i komandanata odnosno komesara istih, koji su učestvovali skupa s njihovom jedinicom u likvidiranju zarobljenika izjavljuje:

Pripadao sam I bataljonu 8. brigade 20. Udarne divizije VIII Korpusa dalmatinske IV Armije NOV i POJ. Komandant 20. divizije je bio pukovnik **Bogdan Pecotić** a komesar pukovnik Mate Bjelobrk. Komandant VIII Korpusa je bio general Petar Drašpin a komesar korpusa Vlado Četković. Komandant mog bataljona je bio Mile Knežević iz Maovica. Komandant 8. brigade je bio podpukovnik Ivo Purišić iz Muca a komesar Dragutin Crnogorac iz Kninskog polja, načelnik štaba kapetan Vukman je poginuo u borbama. Rukovodioc OZNE je bio Mile Boljan Srbin iz sela Miocića, kotor Drniš. Komandant II bataljona naše brigade je bio Dane Bogunović (rodom iz Vrela u Zrmanjskom klancu) a komesar nekakav Rančić od Sinja, iz sela Vojnić.

Od drugih jedinica poznato mi je da su sudjelovali u tim operacijama 26. tenkovska divizija VIII Korpusa, dijelovi XIX Divizije, VII Banjška Divizija, VIII Kordunaška Divizija, VI Lička Proleterska Divizija, IV Crnogorska proleterska brigada te XI Korpus. Od vojnih rukovodioča su mi poznati bili: komandant XI Brigade 26. Divizije **Simo Dubajić**, major rodom iz Buvkove, komandant 26. Divizije je bio Maks Baće, komandant VI Ličke proleterske divizije je bio Đoko Jovanić (sada načelnik zagrebačke vojne oblasti) iz Korenice, a komesar **Rade Žigić**, komandant VIII Kordunaške divizije je bio Joža Skoličić a komesar Đuro Kladarin (sadašnji direktor lista zagrebačkog "Vjesnika" u Zagrebu). Komandant XI Korpusa je bio **Vesolje Holjevac**. Iz IV crnogorske proleterske brigade poznajem oficira Lazu Lopačića.

Govoreći o likvidiranju zarobljenika na teritoriju samog grada Zagreba, Dušan Vuković izjavljuje da mu je poznato slijedeće:

Prebačen sam u Mejsecujunu 1945. godine u Zaštitni bataljon II Armije NOV (komandant general Ivan Gošnjak, komesar Žigić a načelnik štaba general Ivan Šibl). **Vidio sam u komandi grada (gdje je vodio glavnu riječ Vječeslav Holjevac) kako je postepeno likvidirana jedna grupa od 500 zatvorenika.** Oni su smrt čekali u strašnim uslovima, jer su morali radi nedostatka prostora formalno sjediti jedan drugom u krilu. Likvidiranja su vršena "Maricom" na savskoj obali i Maksimiru.

Sjećam se vrlo dobro slučaja kad su nam oficiri vojne OZNE Novica Radovića (sada u sudskoj straži u Sisku), Rade Ljubičić i Stevo Nišević pokazali jednu skupinu mladih ustaša od kojih nitijedan nije imao više od 16 godina, govoreći: vidite kako ima i mladih ustaša. Njih su odveli na Savu, gdje ih je jedan svećenik izpovijedio i razriješio grijeha a poslije su ih izboli brijoneta i bacili u Savu. Ista sudbinje zadesila i tog svećenika.

Znam također da je iz zatvora u Petrinjskoj ulici odvedena na strijeljanje jedna veća skupina ranjenih hrvatskih dobrovoljaca s Iztočnog bojišta, koja je zatečena u nekakovoj bolnici u Zagrebu.

U svim ovim i ranije navedenim slučajevima smo oduzeli zarobljenicima sve stvari od vrijednosti pa čak i zlatna zuba ili zube, koje smo im izbjigli kundacima iz ustiju (osobito kod njemačkih oficira).

Upitan da li ima još što reći o postavljenim pitanjima ili uopće, Dušan Vuković kaže:

Na pitanja sam odgovarao po svojoj savjesti i dobre volje. Nisam pokušao zatajiti niti one događaje gdje sam i sam učestvovan, želeći na neki način koristiti borbu protiv srušenog režima, koji je i mene kao dijete napravio svojom žrtvom. Ta moja odluka je donesena zrelim razmišljanjem budući mi je danas mnogo toga i samom odvratno ijasno da nije valjalo.

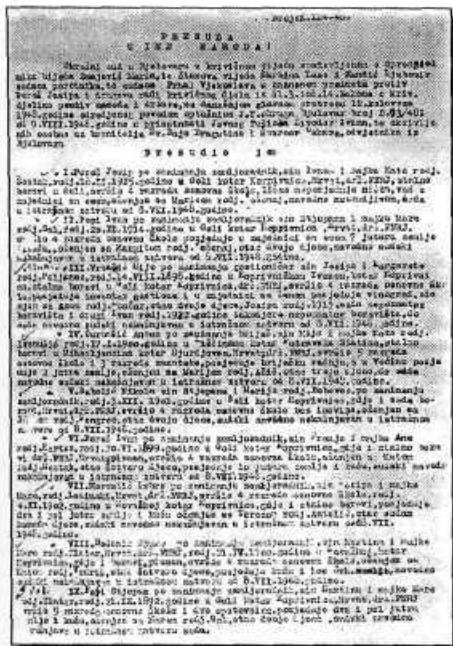
Da je sve gore navedeno točno i istinito kao i vjerno zapisano (a zapisnik mi je pročitan u cijelosti i pred svjedocima) svjedočim svojim vlastoručnim podpisom, te sam pripreman dati svoje svjedočanstvo pred svakom ovlašćenom komisijom.

Dušan Vuković, šefpratećeg odjeljenja XI odsjeka DSZUP FNRJ Rijeka, u vrijeme opisanih događaja običan vojnik i stariji vodnik.

U Rimu dne 10. studenog 1955.

PREKODRAVSKI SELJACI U "AKCIJI DESETI TRAVANJ"

Neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, situacija je bila neodrživa. Gradovi i selabila su potpuno iscrpljeni ratom. Vlast su preuzimali "drugovi". Kamioni su noćima odvozili Hrvate na strijeljanje. Tko se živ vratio s križnog puta, bio je izvrnut saslušanjima, uhićenjima. "Drugovi" su seljacima oduzimali posljedne ostatke hrane, to je bilo razdoblje "metenja" izvana. Uvijek je postojala opasnost da te UDBA uzme "na Zub" i život je postao nemoguć.

Novije Jugoslavenska armija, umorna od ratovanja u opancima, sada u domobransko ustaškim i engleskim odorama zaposjela vojarne. Saveznici su svoje završili, a na terenu je radila OZN-a (UDB-a) i cinkeri aktivisti po selima. U emigraciji su postojale dvije glavne struje. Jedna, ustaška, zalagala se za kontinuitet Nezavisne Države Hrvatske. Osnovan je Hrvatski Državni odbor na inicijativu **Lovre Sušica i Božidara Kavrana**. Mačekova Hrvatska seljačka stranka zastupala je odbaćenu ideju o Podunavskom savezu. Mačekovci su bili teoretičari i dalje nisu išli.

Emigracija je u to vrijeme (1947.) već bila dobro organizirana. Hrvati su iz savezničkih logora u Italiji trebali biti prebačeni vezom preko Alpa u Hrvatsku u svrhu podizanja ustanka i uspostave Nezavisne Države Hrvatske. Krenula je izvidnica sastavljena od bojnika **Ljube Miloša**, **Ante Vrbana** i vodnika **Luke Grgića**. U Prekodravlju su mnogi ljudi čekali svoje sinove, nadajući se da će se možda živi vratiti iz kojih

Priredio:

Ladislav HAJBA

logora. Nagovorenih su da prihvate skupine upućene iz Austrije i prebače ih preko Drave kako bi mogli nastaviti put u Bilogoru i Papuk. Naivni seljaci nisu znali da je to udbaška kloka. Pristali su i prihvatali emigrante kao svoju djecu, dali im konačište, hranu, pomagali novcem i cigarama, te ih provodili preko Drave. UDB-a ih je pustila da tumaraju jedno 30-tak kilometara od mjesta prebacivanja i tako se nije znalo kako su prošli i našli se u pandžama udbaša i odvedeni u Zagreb.

I tako skupina za skupinom. Izdajica je bila krtica i u redovima organizacije i tako su pomoću anglo-američke obaveštajne službe, koja je navodno pomagala emigraciju radi rušenja komunizma, uvijek u Beogradu znali kada koja grupa kreće. Jedini u prvoj grupi heroja je bio vodnik Luka Grgić, koji je poginuo na Papuku jer se nije predavao logorniku **Kozarcu** iz "Slavonskog zdruga". Gospoda bojnici Miloš i Vrban su, izgleda, "propjevali", a o seljacima iz Prekodravlja neka govore njihove presude. Oni više nisu živi. Neka im je vječna Slava i Hvala.

PRESUDA

U IME NARODA!

Okrupni sud u Bjelovaru u krivičnom vijeću sastavljenom od predsjednika vijeća Zmajević Maria, te članova vijeća Škrbina Laze i Mandić Ljubomira sudaca porotnika, te sudaca Prhal Vjekoslava u kaznenom predmetu protiv Peroš Josipa i drugova radi krivičnog djela iz čl. 3 toč. 14. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, na današnjem glavnom pretresu 12. kolovoza 1948. godine određenog povodom optužnice J. T. okruga Bjelovar broj B.93/48 od 9.VIII.1948. godine u prisutnosti Javnog Tužioca Živoder Ivana, te okrivljenih osobno uz branitelja Dr. Bajs Dragutina i Švarcer Oskara, odvjetnika iz Bjelovara

p r e s u d i o j e :

I. Peroš Josip po zanimanju zemljoradnik, sin Ivana i majke Kate rođ. Šestak, rod. 16.II.1925. godine u Goli koter Koprivnica, Hrvat, drž. FNRJ, stalno boravi u Goli, svršio 4 razreda osnovne škole, lično ne posjeduje ništa, već u zajednici sa ocem, oženjen sa Maricom rođ.

Večenaj, navodno neosuđivan, sada u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

II. Popi Ivan po zanimanju zemljoradnik sin Stjepana i majke Mare rođ. Gal, rođ. 20.XI.1914. godine u Goli koter Koprivnica, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole posjeduje u zajednici sa ocem 7 jutara zemlje i kuću, oženjen sa Margitom rođ. Večenaj, otac dvoje djece, naovdno sudski nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine,

III. Vrtač Mijo po zanimanju jugostioničar sin Josipa i Margarete rođ. Poljanec, rođ. 14.VIII.1898. godine u Koprivničkom Ivancu, koter Koprivnica, stalno boravi u Goli koter Koprivnica, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole, posjeduje inventar gostione i u zajednici sa ženom posjeduje vinograd, oženjen sa Anom rođ. Lončar, otac dvoje djece, Josipa rođ. 1919. sada nepoznatog boravišta i drugi Ivan rođ. 1922. godine također nepoznatog boravišta, do sada navodno sudski nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

IV. Čurbašić Antun po zanimanju brijaka, sin Mije i majke Kate rođ. Ivanušić rođ. 17.I.1900. godine u Liščinama koter Podravska Slatina, stalno boravi u Mihovljancima koter Đurdevac, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 5 razreda osnovne škole i 3 razreda zanatske, posjeduje brijaku radnju, a u Voćinu posjeduje 2 jutra zemlje, oženjen sa Marijom rođ. Ačić, otac troje djece, do sada navodno sudski nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

V. Sabolić Nikola sin Stjepana i Marije rođ. Bobovec, po zanimanju zemljoradnik, rođ. 3.XII.1901. godine u Goli koter Koprivnica, gdje i sada boravi, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole bez imovine, oženjen sa rođ. Pongrec, otac dvoje djece, sudski navodno nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

VI. Peroš Ivan po zanimanju zemljoradnik, sin Franje i majke Ane rođ. Kartez, rođ. 20.VI.1899. godine u Goli koter Koprivnica, gdje i stalno boravi drž. FNRJ, Hrvat, pismen, svršio 4 razreda osnovne škole, oženjen sa Katom rođ. Šestak, otac četvero djece, posjeduje 10 jutara zemlje i kuću, sudski navodno nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

VII. Horvatić Imbro po zanimanju zemljoradnik, sin Josipa i majke Mare, rođ. Ledinski, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole, rođ. 4.XI.1902. godine u Novačkoj koter Koprivnica, gdje i stalno boravi, posjećuje dva i pol jutra zemlje i kuću oženjen sa Terezom rođ. Antolić, otac sedam komada djece, sudski na-

vodno nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

VIII. Bedenik Djuro po zanimanju zemljoradnik, sin Martina i majke Mare rođ. Zlatar, Hrvat, drž. FNRJ, rođ. 21.IV.1900. godine u Novačkoj, kotar Katom rođ. Vedriš, otac četvero djece, posjeduje kuću i 100 čvh. zemlje, navodno sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

IX. Pabi Stjepan po zanimanju zemljoradnik, sin Martina i majke Mare rođ. Zlatar, rođ. 21.IX.1892. godine u Goli kotar Koprivnica, Hrvat, drž. FNRJ svršio 5 razreda osnovne škole i dve opetovnice, posjeduje dva i pol jutra zemlje i kuću, oženjen sa Marom rođ. Gal, otac dvoje djece, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru sada.

X. Subotinčić Andrija po zanimanju zemljoradnik, sin Roka i majka Mara rođ. Čičin, Hrvat, drž. FNRJ, rođ. 28.X.1897. godine u Goli kotar Koprivnica sada stalno boravi u Virovitici posjeduje 8 jutara zemlje i kuću, oženjen sa Marom rođ. Mehkak, otac troje djece, navodno sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 14.VII.1948. godine.

XI. Perić Antun po zanimanju zemljoradnik sin Josipa i Magde rođ. Pobi, rođ. 6.VII.1913. godine u Goli kotar Koprivnica, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 3 razreda osnovne škole, oženjen sa Andjelom, rođ. Šinjevi, otac jednog djeteta Ivana posjeduje kuću sa 4 jutara zemlje, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine,

XII. Mahkek Franjo po zanimanju zemljoradnik sin Andre i majke Roze rođ. Polan, rođ. 6.X.1913. godine u Goli kotar Koprivnica, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 3 razreda osnovne škole, u zajednici sa punicom posjeduje 13 jutara zemlje, oženjen sa Katom rođ. Večenaj, otac jednog djeteta, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

XIII. Peroš Franjo po zanimanju zemljoradnik sin Ivana i majke Kate rođ. Šestak, rođ. 26.V.1922. godine u Goli kotar Koprivnica, gdje i stalno boravi, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole, oženjen sa Šteficom rođ. Bugar posjeduje kuću i dva jutra zemlje, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

XIV. Brotić Ignac po zanimanju zemljoradnik, sin Pavla i majke Kate rođ. Peti, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole rođ. 21.VII.1898. godine u Goli kotar Koprivnica, gdje i stalno boravi, posjeduje 6 jutara zemlje i kuću oženjen sa Terezom rođ. Pertić, otac petoro djece, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

XV. Šestak Meto po zanimanju zemljoradnik, sin Franje i majke Eve rođ. Peroš, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole, rođ. 8.VII.1881. godine u Goli kotar Koprivnica, gdje i boravi, posjeduje 11 jutara zemlje i kuću sa gospodarskim zgradama, oženjen sa Marom

Vjesnik donosi "Saopćenje" o uhićenju
Kavrana i drugova

rođ. Šestak, otac petero djece, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

XVI. Zlatar Jelica, po zanimanju kućanica, kći Ante Mehkek i majke Roze rođ. Zlatar, rođ. 11.V.1907. godine u Novačkoj kotar Koprivnica, Hrvatica, država FNRJ, uodata za Leon Zlatara, bivšeg ustaškog zastavnika, majka jednog djeteta, posjeduje sa mužem 8 jutara zemlje i kuću i kao i druge gospodarske zgrade, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru.

XVII. Gal Stjepan po zanimanju zemljoradnik sin Djure i majke Viktorije rođ. Kičinović, Hrvat, drž. FNRJ, svršio 3 razreda osnovne škole, rođ. 23.XII.1893. godine u Goli kotar Koprivnica, gdje i boravi, posjeduje 6 jutara zemlje i kuću, oženjen sa Katom rođ. Šestak, otac troje djece, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

XVIII. Zlatar Alojz, po zanimanju zemljoradnik, sin Leona i Jelice rođene Šestak rođ. 30.VII.1929. godine u Goli kotar Koprivnica, gdje i stalno boravi Hrvat, drž. FNRJ, svršio 4 razreda osnovne škole, neoženjen u zajednici sa majkom, posjeduje kuću i 4 jutara zemlje, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru od 8.VII.1948. godine.

XIX. Večenaj Josip po zanimanju zemljoradnik, sin Roka i majke Lucijer rođ. Srećec, Hrvat, drž. FNRJ, rođ. 17.III.1901. godine u Goli kotar Koprivnica, gdje i stalno boravi, svršio 4 razreda osnovne škole, posjeduje 8 jutara zemlje i kuću, oženjen, sa Katom rođ. sočev, otac jednog djeteta, sudske nekažnjavan u istražnom zatvoru.

Krivi su:

i to:

I. opt. Peroš Josip što je mjeseca maja pa do 20. oktobra 1944. godine kao ustaša sa Boba-

nom i crnom legijom sudjelovao u akcijama protiv NOV-e kod sela Križa i Kapole kotar Bjelovar,

b/ što je neustanovljenog dana i mjeseca 1946. sastao se u Madarskoj kao Jugoslavenski dvovlasničar sa bivšim zapovjednikom ustaške milicije u Goli Zlatar Leom davajući mu tom prilikom informacije o prilikama u Goli o toče mije obavjestio Narodne Vlasti.

c/ što je neustanovljenog dana godine 1946. sastao se u Madarskoj kao Jugoslavenski dvovlasničar sa ratnim zločincem Nemcem Martinom i prenosio mu hranu i listove, kao i odijelo od njegove majke iz Koprivnice.

d/ što je koncem svibnja 1947. godine organizirao i omogućio u zajednici sa Pobi Ivanom prebacivanje u našu zemlju Miloš Ljube, Vrban Ante i Grbić Luke te što je iste spojio sa kurirom iz Papuka.

e/ što je neustanovljenog dana u mjesecu svibnju 1947. godine kao Jug. dvovlasničar prešao u Madarsku sa Pobi Ivanom i tom prilikom donio list sa formacijama Leon Zlataru, koji je ovom poslao Subotičanec Valent iz Viroviticu.

f/ što je 20. srpnja 1947. godine pomoću Subotičanca sina sastao se sa kurirom iz Papuka te istoga tom zgodom obavjestio o rasporedu dolaska naoružanih bandi iz Austrije,

g/ što je neustanovljenog dana mjeseca srpnja 1947. godine organizovao u zajednici sa Pobi Ivanom ubacivanje u našu zemlju oružane bande na čelu sa ing. Petracić Božidarom bivšim ustaškim bojnikom i stožernikom,

h/ što je neustanovljenog dana mjeseca listopada 1947. godine u zajednici sa Pobi Ivanom i Sabolić Nikolom organizovao ubacivanje oružane bande u našu zemlju iz Austrije na čelu sa Tomljenovićem, radi dizanja oružanog ustanka u našoj zemlji.

I/ što je neustanovljenog dana mjeseca maja 1947. godine organizovao u zajednici sa Pobi Ivanom i Sabolić Nikolom ubacivanje oružanih bandi na čelu sa Župan Krešom, te isto osigurao sklonište kao i prehranu, te veze sa kurirom iz Papuka.

j/ što je neustanovljenog dana koncem mjeseca novembra 1947. godine organizovao ubacivanje u oružane bande iz Austrije u našu zemlju, isto organizovao sklonište i hranu do povezivanja sa kurirom iz Papuka.

k/ što je 1947. godine organizovao prikupljanje pomoći u Goli za oružane bande ubačene u našu zemlju iz Austrije,

da se je dakle borio zajedno sa neprijateljem protiv svoje domovine i da je pomagao oružane bande i njihovo ubacivanje u našu zemlju.

pa da je time počinio krivično djelo iz čl. 3. toč. 4. i 7 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

II. opt. POBI IVAN

a/ što je neustanovljenog dana mjeseca travnja 1947. sastao se kao jugoslavenski dvovlasničar sa ratnim zločincem Leon Zlatarom, koji

se tada nalazio u Mađarskoj, te mu tom prilikom davao razna obaveštenja o stanju u našoj zemlji i dogovorio se o ubacivanju oružanih bandi u našu zemlju.

b/ što je neustanovljenog dana mjeseca svibnja 1947. godine išao u Viroviticu kod Subotičanec Andre, radi povezivanja ratnog zločinca Zlatar Leonom i jednom grupom naoružane bande iz Austrije, razgovarao se sa njima i tom prilikom im davao hrane.

f/ što je od mjeseca svibnja 1947. godine do siječnja 1948. organizirao u zajednici sa Peroš Josipom i Pobi Stjepanom ubacivanje oružanih bandi u našu zemlju kao i sakrivanje i prehranu istih,

da je dakle pomagao ubacivanje oružanih bandi u našu zemlju i prikrivanje i hranjenje istih,

pa da je time počinio krivično djelo iz čl. 3. toč. 7 i 14. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

IV. opt. ČURBAŠIĆ ANTUN

a/ što je od 28.X.1941. pa do 10.V.1943. godine bio kao ustaša i ustaški načelnik mjesta Voćin radio na što većem organizovanju omladine u ustašku mladež,

b/ što je u vremenu od 26.I.1941. pa do 10.V.1943. godine kao ustaški načelnik mjesta Voćina sudjelovao u hapšenju i zatvaranju Židova i pristalica NOP-a.

c/ što je neustanovljenog dana i mjeseca 1945. godine u više navrata sastao se kod Peroš Antuna sa ratnim zločincom Zlatar Leonom, sa njime se razgovarao i brijao ga neprijavivši ga Narodnim vlastima.

d/ što je neustanovljenog dana i mjeseca 1947. godine primio u sporazumu sa ratnim zločincom Zlatar Laonom, jednu grupu naoružanih terorista ubačenih u našu zemlju iz Austrije u svrhu dizanja oružanog ustanka sklonivši ih t davavši im hranu i spojivši ih sa križarskim kurirom radi prebacivanja na Papuk.

da je dakle pomagao ubacivanje oružanih bandi u našu zemlju u svrhu podizanja oružanog ustanka, te da je istima davao hranu i sklonište, pa da je time počinio kriv. djelo iz čl. 3. toč. 4. 7. i 14. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

V. opt. SABOLIĆ NIKOLA

a/ što se je neustanovljenog dana mjeseca rujna 1947 godine, na vlastitu želju opijao sa ratnim zločincom Zlatarom Leonom i tom prilikom dogovarao se za organiziranje i ubacivanje oružanih bandi iz Austrije u našu zemlju u svrhu dizanja oružanog ustanka,

b/ što je neustanovljenog dana i mjeseca godine 1947. organizirao u zajednici sa Peroš Josipom i Holi Ivanom prikupljanje pomoći u Goli li i državanje oružanih bandi,

c/ što je neustanovljenog dana mjeseca novembra godine 1947. smjestio u zaklonište jednu oružanu bandu ubačenu u našu zemlju iz Austrije osiguravši im i hranu i cigarete, kao i vezu sa jednom križarskom grupom.

d/ što se je neustanovljenog dana i mjeseca godine 1947. dva puta sastao sa ratnim zločincom Zlatar Leonom u njegovoju kući, a da to nije prijavio Narodnim vlastima.

e/ što je neustanovljenog dana i mjeseca godine 1947. prebacio jednu oružanu bandu ubačenu u našu zemlju iz Austrije iz Gole u Mihovljance kod Čurbašića, radi povezivanja križara.

f/ što je neustanovljenog dana i mjeseca 1947. godine u zajednici sa Pobi Ivanom i Zlatar Leonom zaklanci svinje prebacivao u Mađarsku, te tom zgodom prenio jednu radio stanicu, koja je imala služiti iz Austrije prebačenim oružanim bandama u našoj zemlji.

da je dakle pomagao ubacivanju oružanih bandi u našu zemlju u svrhu podizanja oružanog ustanka i da je isto pomagao sa hranom.

pa da je time počinio krivično djelo iz čl. 3. toč. 4. i 7. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

VI. opt. PEROŠ IVAN

a/ što je neustanovljenog dana mjeseca srpnja 1947. godine dao sklonište u svom štaglu ratnom zločincu Zlatar Leonu ne obavijestivši o tome narodne vlasti.

b/ što je neustanovljenog dana mjeseca listopada 1947. godine dao sklonište u svom štaglu, ratnom zločincu Zlatar Leonu i jednoj naoružanoj bandi od 9 ljudi ubačenoj u našu zemlju iz Austrije u svrhu podizanja oružanog ustanka zaklavit tom prilikom za njihovu hranu 5 odojaka.

c/ što je u razdoblju od mjesecaju 1947. pa do siječnja 1948. godine primao u svoju kuću u više navrata oružane bande ubačene u našu zemlju iz Austrije u svrhu podizanja oružanog ustanka, kao i križarske kurire davajući im sklonište i hranu,

da je dakle pomagao oružane bande davajući im sklonište i hranu,

paje time počinio krivično djelo iz čl. 3. toč. 14. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

VII. opt. HORVATIĆ IMBRO i VIII. opt. BEDENIK ĐURO

a/ što su polovinom jula prevezli preko Drave čamcem naoružanu bandu na čelu sa Miloš Ljubom ubačenoj iz Austrije u našu zemlju, u svrhu podizanja oružanog ustanka,

b/ što su 29.VII.1947. godine prevezli čamcem preko Drave naoružanu bandu na čelu sa ing. Petričić Božidarom ustaškim bojnikom, koji su ubačeni iz Austrije u našu zemlju u svrhu podizanja oružanog ustanka,

c/ što su 19.IX.1947. godine prevezli čamcem preko Drave naoružanu bandu na čelu sa Župan Krešom ustaškim bojnikom, ubačenu iz Austrije u našu zemlju u svrhu podizanja oružanog ustanka,

d/ što su 25.X.1947. godine prevezli preko Drave čamcem, oružanu bandu sa Tomljenović Josipom ustaškim potpukovnikom ubačenim iz Austrije u našu zemlju, radi podizanja oružanog ustanka.

e/ što u 1.XII.1947. godine prevezli čamcem preko Drave oružanu bandu na čelu sa Radoš

Filipom ustaškim satnikom ubačenu iz Austrije u našu zemlju, u svrhu podizanja oružanog ustanka.

f/ što su neustanovljenog dana i mjeseca 1947. godine primili za taj rad od ratnog zločinca Zlatar Laona 1000 dinara, koji su novac među sobom podijelili po pola tj. svakije dobio iznos od 500 dinara,

da su dakle pomagali ubacivanje oružanih bandi u našu zemlju prevozeći ih preko Drave, pa da su time počinili krivično djelo iz čl. 3. toč. 7. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države,

IX. opt. POBI STJEPAN

a/ što je neustanovljenog dana mjeseca svibnja 1947. godine primio u svoj štagalj ratnog zločinca Zlatar Leona i sedam do osam naoružanih bandita davši im sklonište i hranu,

b/ što je 14 dana nakon djela pod a/ primio u svoj štagalj ratnog zločinca Zlatar Laona dao mu sklonište i hranu i podatke o predstavnicima Narodne i,

daje dakle pomagao oružanu bandu davajući im sklonište i hranu,

pa da je time počinio kriv. djelo iz čl. 3. toč. 14. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

X. opt. SUBOTIČANEC ANDRO

a/ što je neustanovljenog dana mjeseca svibnja 1947. godine stupio u kontakt preko Pobi Ivana sa Zlatar Laonom u vezi za prebacivanje u Papuk ubačenih bandita iz Austrije u našu zemlju, radi povezivanja sa križarima.

b/ što je neustanovljenog dana mjeseca srpnja 1947. godine povezao ratnog ig. Potračić Božidara ustaškog bojnika i Spanček Vjekoslava ustaškog vojnika ubačene iz Austrije u našu zemlju u svrhu podizanja oružanog križarskog kurirom iz Papuka.

c/ što je neustanovljenog dana mjeseca srpnja 1947. godine poslao po svome izvještaj preko Pobi Ivana iz Gole Zlatar Leonu,

dakle pomagao ubacivanje oružanih bandi u našu zemlju ubačenih iz u svrhu podizanja oružanog ustanka, pa daje time počinio kriv. djelo 7. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države,

PERIĆ ANTUN, XIII. opt. PEROŠ FRANJO, XIV. opt. GROTIĆ IGNAC, XV. opt. i XVII. opt. GAL STJEPAN.

od mjeseca srpnja 1947. godine pa do konca davali sklonište i zločincu Zlatar Leonu i naoružanim bandama ubačenim u našu zemlju u svrhu podizanja oružanog ustanka,

dakle davali sklonište i hranu licima koja su se odmetnula od vlasti, pa su počinili tim djelom svaki pojedinac krivično djelo iz pl. 3. toč. 14. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države,

XII. opt. MEHKEK FRANJO i XVI. opt. ZLATAR JELICA,

Što su u drugoj polovici 1947. godine u više navrata dali sklonište i hranu ratnom zločincu Leon Zlataru,

davali su dakle sklonište i hranu licu, koje se odmetnulo od vlasti, pa su ga time pomagali, time su počinili krivično djelo iz čl. 3. toč. 14. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

XVIII. opt. ZLATARALOJZ i XIX. opt. VENEČAJ JOSIP,

što su u vremenu od mjeseca srpnja 1947. godine pa do konca znali za kretanje ratnog zločinca Zlatar Leona, a to nisu javili narodnim vlastima,

pasu time počinili krivično djelo iz čl. 8. al. 1. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

RADI TOGA SE KAŽNJAVAJU I TO:

Peroš Josip prema čl. 4. al. 1. Kz. kaznom smrti streljanjem, trajnim gubitkom svih građanskih prava i na konfiskaciju cijelokupne imovine.

II. Pobi Ivan, III. opt. Vrtačić Ivo i IV. opt. Čurbašić Alojz, prema čl. 4. al. 1. istog Zakona na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u doživotnom trajanju,

Nadalje se presuduju Pobi Ivan i Vrtačić Mijo na konfiskaciju cijelokupne imovine, te konačno se presuduju na trajan gubitak svih građanskih prava,

Sabolić Nikolu na osnovu čl. 4. al. 1. istog Zakona na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od osamnaest godina i na kaznu gubitka svih građanskih prava u trajanju od tri godine.

Okrivljenom se u smislu čl. 65. kaznenog zakona u gornju kaznu uračunava do sada izdržani istražni zatvor od 8. srpnja ove godine do danas,

Peroš Ivan u smislu čl. 4. al. 4. istog zakona na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od deset godina u koju mu se kaznu uračunava u smislu čl. 65. do sada izdržani pritvor tj. od 8. srpnja ove godine do danas.

Horvatić Imbru, Bedenik Djuru u smislu čl. 4. al. 4. istog zakona na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od četiri godine u koju mu se kaznu uračunava u smislu čl. 65. do sada izdržani istražni zatvor od 8.VII. ove godine do pravomoćnosti ove presude.

Subotičanec Andru u smislu čl. 4. al. 1. istog zakona na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od dvajast godina u koju mu se kaznu uračunava u smislu čl. 65. do sada izdržani istražni zatvor od 14.VII. ove godine do pravomoćnosti presude.

Presuđuje se dalje na gubitak svih građanskih prava u trajanju od tri godine i na konfiskaciju tri jutra zemlje.

Perić Antuna i Peroš Franju po čl. 4. al. 4. istog zakona na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od osam godina u koju kaznu u smislu čl. 65. im se uračunava do sada izdržani istražni zatvor od 8.VII. ove godine do pravomoćnosti presude,

XII. opt. Mahkek Franju po čl. 4. al. 4. istog zakona na kaznu lišenja slobode i prisilnim ra-

dom u trajanju od tri godine u koju mu se kaznu u smislu čl. 65. uračunava do sada izdržani istražni zatvor od 8.VII. ove godine do pravomoćnosti ove presude.

XIV. opt. Grotić Ignac u smislu čl. 4. al. 4. istog zakona na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od šest godina u koju mu se kaznu im se uračunati u smislu čl. 65. do sada izdržani istražni zatvor od 8.VII.1948 do pravomoćnosti ove presude,

Šestak Metoda i XVII. opt. Gal Stjepan u smislu čl. 4. al. 4. istoga Zakona svakoga na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od četiri godine u koju im se kazne imade svakome uračunati u smislu čl. 65. kaznenog Zakona do sada izdržani zatvor od 8-VII.ov.god. do pravomoćnosti ove presude.

XVI. opt. Zlatar Jelica u smislu čl. 4. al. 4. istoga Zakona na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od godine i pol, u koju joj se kzanu uračunava do sada u smislu čl. 65. izdržani istražni zatvor od 8-VII.ov.god. do pravomoćnosti ove presude.

XVIII. opt. Zlatar Alojza po čl. 8 al. 1 istog Zakona, a uporabom čl. 62. KZ na kaznu popravnog rada u trajanju od šest mjeseci u koju kaznu mu se u smislu čl. 65. kz. uračunava izdržani istražni zatvor od tako da mu se zajedan dan istražnog zatvora uranova tri dana popravnog rada, a imadu se u računati do sada izdržani zatvor od 8-VII-do danas,

XIX. opt. Večenaj Josip po čl. 8. al 1 istog Zakona uporabi čl. 62. kz. na kaznu popravnog rada u trajanju od osam mjeseci u koju se kaznu u smislu čl. 65. al 2 kz. uračunava do sada izdržani zatvor od 8-VII-ov. god. do danas da se za svaki dan izdržanog istražnog zatvora tri dana uračuna popravni rada.

Presuđuje se na dalje svi okrivljenici na snašanje troškova kriv. postupka, kao i oni oko izvršenja kazne, čiji se troškovi proglašuju nenaplativi istodobno se oslobođa okrivljeni od plaćanja paušalnog iznosa.

RAZLOZI kao nepotrebni ispušteni.

Smrt fašizmu = Sloboda naroda!

Okružni sud, dne 12. kolovoza 1948.

Zapisničar
Prhal Vjekoslav s.r.

Predsjednik vijeća
Zmajević Marijo s.r.

Daje prepis vjeran svome originalu tvrdi i ovjerava odsjek unutrašnjih poslova pri Gradskom I.N.C Bjelovar.

Smrt fašizmu = Sloboda narodu!

Šef odsjeka
/Poljak Stjepan/

DERVENTSKA KRIŽARSKA I SURADNIČKA SKUPINA SUĐENA 1947. I 1948. (II.)

Upravitelj stolačke kaznionice je bio Mićo Gruber, bivši oružnički poručnik rodom od Drvara, koji je za vrijeme rata bio prvo sa četnicima. Pomoćnik je bio Mićo Sablić, negdje od Ljubije. Obojica žestoki Srbi. Milicija: sve sami Srbi i dva Muslimana. Onje to sve točno znao i meni je pripovijedao. Vas mlađe su osudili da biste bili besplatna radna snaga u izvršenju plana i da bi vas preodgoj ili, a nas starijejer smo izbjegli likvidaciju 1945. Evo, Ivan Raspudić, star skoro sedamdeset, osuđen je na 20 godina ili dr. Ambrozije Dražić na 8 godina, a star je skoro osamdeset godina. Sudili su ga valjda radi toga što je bio zastupnik u bečkom parlamentu za Bosnu i Hercegovinu.

Jeste li ubijali Turke?

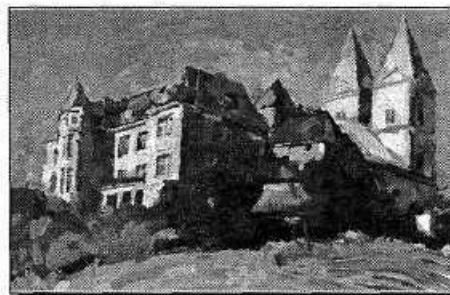
Ja sam odmah raspoređen na vanjsko gradište. Radilo se teško, ali smo ipak dobivali šezdeset deka "proje", a neradnici samo dvadeset deka. Na gradilištu su pravljeni stanoi za milicionare. Tu sam video naše osuđenike iz 1945. godine, među njima i Stanka Skoku koji je bio poštari, suđen je na 8 godina. Ja sam raspoređen u skupinu s mlađima, koji su većinom osuđeni kao četnici. Naš vodnik, ključar koji nas je vodio i primao od vanjskih čuvara i prozivao, video je da među nama nema Muslimana. Mislio je da smo svi Srbi, pa je jednog dana pita, zašto smo sudeni. Neki su odgovorili, da smo suđeni kao četnici. On se nasmijao i upitao: Jeste li ubijali Turke? Jedan mu je odgovorio: Nijesmo, gospodine vodniče. Tada je on rekao: Kakvi ste vi bili četnici, nište vi to ni bili! Jer, on je bio četnik od početka rata i sudjelova je u pokolju Muslimana u Foči i Goraždu, te je kasnije smijenjen i suđen radi toga. Takvi su bili skoro svi milicajci. Jednog dana taj isti Marić upao je u sobu gdje je osuđenik Ramo Čaušević vršio vjerski obred. Ramo je klanjao i zanio se u molitvu, te nije odmah primjetio ključara. Ovaj ga je udario s leđa i onda uzeo držak metle, te ga prebio psujući mu vjeru i džamiju i govoreći da ne će ovdje praviti džamiju. Sutra se Ramo žalio upravitelju Gruboru, ali mu je on rekao da nema ovde džamije i da su radi toga i suđeni.

Hranaje bila vrlo slaba, nekakvo lišće repe s projom, tako da jedosta ljudi robijaša srednjih godina umiralo od gladi. Među njima je bilo dosta kriminalaca koji nisu imali od koga dobiti paketa, ali je bilo i političkih, kojih se obitelj odrekla da bi ona mogla preživjeti. Povodom izlaska Rezolucije IB-a, okupili su nas u sali gdje je održana priredba. Tada sama video neke osuđenike iz naše grupe, te smo izmijenili neka sa-

Piše:

Petar JUKIĆ

nanja. Negdje početkom rujna, bila je subota, upala je skupina službenika uprave sa zamjenikom i išla od jednog do drugog osuđenika, te popisivala za što je kažnjen i koliko je kažnjen. Ako je kazna bila do pet godina, onda su pitali za sve, što si, odakle si i zašto si suđen. Kad su otišli, tada su stariji osuđenici govorili da se ide negdje na rad izvan kaznionice. U ponedjeljak kada smo se vratili s posla, sobni je pročitao imena i naredio da ujutro ne idemo na posao, nego da spremimo stvari i da čekamo. Dali su nam obrok i UNRRA-inu konzervu, utovarili

Franjevački samostan Plehan kod Dervente razorenje u srpskoj agresiji (na slici, rad ak. slikara Đure Sedera)

nas u kamion s ceradom i odvezli u Čapljinu na željeznički kolodvor. Tu su nas potrpali u tri stočna vagona. Bilo nas je više od stotinu trideset, pa su vagoni bili pretrpani i zagušljivi.

Putovali smo prikopčani na putnički vlak do Sarajeva. Ujutro su nas izveli iz vagona i utovarili u kamione s ceradom. Odvezli su nas na "cirkus plac", gdje su bile barake u koje smo smješteni. U njima su bile "palače", trokatni ležajevi na kat, tj. po tri ležaja jedan iznad drugog. Čim smo se smjestili, odmah smo prozvani da izademo na raspored za rad. Tada sam video danas raspoređuje kažnjenik Stevo Radovanović iz Brusnice, koji je sa mnom ležao na Usori. Čim je mene video, naredio mi je da popišem ove sa mnom. Ja sam ih popisao i donio Stevi u kancelariju. On mi je tada rekao, da će biti brigadir i time odgovoran za posao. Ja sam mu rekao da to ne bih prihvatio, jer tu ima ljudi starijih, čak oficira partizanskih. Međutim, on je ustrajao, jer da on za to odgovara ministru unutrašnjih poslova, pa kako mene već pozna, to je sada gotovo: ja moram biti brigadir.

Ja sam tek kasnije saznao da je njegova punica sakrivala Uglješu Damilovića u toku rata te je Stevo imao velike povlastice i samo je malo odležao, iako je bio više suđen. Kad sam doveo ljudе na doručak, tamo sam kao glavnoga kuvara video svoga prijatelja Jozu Stipića.

Nakon doručka smo dobili alat za rad: lopate i krampove, pa smo odvedeni praviti plato za građevinski materijal za izgradnju stanova za miliciju i službenike. Odmah smo počeli s radom. Ja sam rasporedio da se plato izravna i očisti, a sam sam uzeo skoro najteže: krčenje i vađenje panjeva. Sa mnom je već od dolaska u Stolac bio Grgo Vladava. To je bio stariji ikušni seljak, Dalmatinac koji je bio u Americi par godina, a doselio se u Zborište kod Bosanskog Broda. Bio je vrlo bogat za ondašnje prilike, a ujedno vrlo vrijedan i snalažljiv. Bio je polupismen, te se držao uvijek uz mene sve do odlaska na slobodu. Komandir straže je bio zadovoljan našim poslom, ali se tužio da svi ne rade dobro, pa je mene poslao ispitati zašto je tako. Odeo me kod grupe od tri kažnjenika koji se muče oko neke voćke i ograde. Ja sam došao i pitao u čemu je problem. Kažnjenik Suljo Bešić iz Brčkog mi je rekao da je bio trgovac i da nije nikad teško radio i krčio. Međutim, javio se za rad, jer bi u stolačkoj kaznionici zbog slabe hrane umro. Rekao sam mu da se priključi stariom Grgi Vladavi, aja ču ga štititi. Drugomu trgovcu iz te skupine dao sam grupu Petra Barbarića, kažnjenika iz Žepča koga sam upoznao u Stocu. Kako smo ga zaštitili, Suljo mi se povjerio da je kažnjen s pet godina radi pomaganja nogometnom klubu Jedinstvo, da je bio u partizanima od 1943. u Šesnestoj muslimanskoj brigadi, da se skinuo i da je bio upravitelj trgovine Zema. Potpisao je račun da se pomogne klubu nogometnom u dogovoru s općinskim predstavnicima, ali su samo njega i poslovodu kaznili, a oni što su ih na to nagovorili, bili su svjedoci. Pitao me otkud poznajem Stevu Radovanovića. Rekao sam mu da ga znam iz okružnog zatvora s Usore. Dodao sam daje Stevo bio seoski trgovac u Brusnici, da je za vrijeme rata bio četnik i to u štabu Save Božića, vođe trebavski četnika. Eto, reče Suljo, za što smo se borili: sad nam četnici zapovijedaju.

Na izgradnji jablaničke hidrocentrale

Ustajanje je bilo u pet sati ujutro, doručak u šest, a rad od sedam do četiri. Hrana je bila mnogo bolja nego u kaznionici. Kako smo tu ostali duljee od dva mjeseca, mnogi su se popravili iako je rad bio težak i naporan. Svaki dan smo poslije rada morali pročitati Borbu. Tada je bila

hajka oko Informbiroa. Tako smo radili do studenoga. Kad je počela zima, te se na gradilištu nije moglo raditi punom parom, popisali su nas i uvečer su došla dva stara autobusa. Odvezli su nas na željeznički kolodvor, utovarili u tri vagona i brzo su nas zakvačili za putnički vlak. Išli smo u smjeru Mostara. Računali smo da idemo u Stolac, ali smo se prevarili, jer nismo stigli do Mostara, kad su nas skrenuli na sporedni kolosijek. Nismo dugo čekali. Uskoro se pojavio roj milicionera kojisu otvorili vagone i spustili nas, svrstali u kolonu i potjerali. Tada smo na željezničkoj postaji vidjeli natpis Jablanica. Malo iznad željezničke postaje bilje stara austrijskavojarna. Tu se nas smjestili: bioje to radni logor Jablanica, koji pripada KP domu Stolac.

Tu je Sulju Bešića određen za brigadira. Došli smo radi izgradnje hidrocentrale. Dolazile su i druge grupe robijaša iz raznih mjesta u Bosni, paje logor napunjeno. Hranu su nam dovozili od hidrocentrale ali je odmah formirana kuhiňa u krugu. Tada su odredili u svakoj sobi sobnog, a nas formirali u tzv. radne brigade. Meneje Suljo pozvao da formiram brigadu od starijih ljudi, jer da će me poslati da s njima radim lakše poslove. Ja sam tada uzeo Grgu Vladavu, **Karla Radića** iz Žepča, bivšeg mačekovca ijoš neke. Već drugi dan poslani smo na rad u upravu hidrocentrale. Tu smo radili razne poslove na ekonomiji i u skladištu. S nama je bio i **ing. Dušan Čok**, Slovenac kojije bio na izgradnji pruge Šamac-Sarajevo, a kažnjen je jer je govorio daje izgradnja pruge nasilna, a ne dobrovoljna. Osuđen je na tri godine, a pošto je dobro radio, uzeo gaje **ing. Jaroslav Černi**, projektant hidrocentrale u ekipu kojaje koordinirala i nadzirala sve radove.

U toku rada u upravi, gdje su radili radnici slobodnjaci. Ja sam s mnogima bio u dobrim odnosima, a naročito s Josipom iz Doljana, kome su oca ubili četnici, te sam preko njega slao pisma nekih naših kažnjenika, ali je netko to od obaveštajaca nanjušio. Tako sam ja doznao od našega sobnog, **Salke Bilića**, koji je bio partizanski poručnik, ali je sa bratom **Arifom** suden tri godine radi ubojstva u Zenici. Rekao mi je i tko me je tužio. Odmah sutraje bio pretres kod odlaska, ali nisu ništa našli. Ipaku su sumnjali na mene, pa su me smijenili i poslali na put koji se radio od mosta do tunela.

Unutar brda je kopano od korita Neretve, a kanjon je visok oko tristo metara. Strojara je podzemna, te se radilo dan i noć. Samo su nedjeljom odmarali strojevi i ljudi. Tuje bilo u tri smjene stodvadeset robijaša. Druga grupa koja je radila u tunelu dovodnom, takoderje radila u tri smjene. Grupa koja je radila na izradi stanova, radilje samo jednu smjenu kao i grupa na putu u izgradnji. Kuharsko osoblje je radilo u dvije smjene. Na putu sam dopao u grupu **Mate Čuljka**, brata križara Čuljka. Onjemorao

najviše napraviti, jerje bio veliki radnik. Ja sam mu to zamjerio govoreći da ga neće pustiti do posljednjeg dana, jer radi za dva radnika. Moje se predviđanje ostvarilo: odležao je punu kaznu, još i mjesec istražnog zatvora koji mu nisu priznali.

Pred sam Božić 1948. otvorena je ambulanta pri samom logoru. Doktor je dolazi jednom tjedno, a za bolničara je određen **Juro Bošnjak** s kojim sam odrastao, a skupa smo i suđeni. Pred Božić smo dobivali pakete mi katolici Hrvati. Božić je bio radni, ali smo mi uvečer posle večere ipak proslavili i skupa se pomolili. Za Novu godinu je bilo posebno, Juro Bošnjak je negdje nabavio nekakve rakije. Proslavili smo, jerje to i državni praznik. Bilo je vrlo malo snijega, ali se poslije Nove godine nastavilo s radom strojara. Tunel su radili punom parom, dok su vanjski radovi išli mukotrpno. Kada je bilo mnogo snijega, išli smo čistiti prugu za vla-kove čak do Konjica. Međutim, zimaje bila samo u siječnju jača, a ostalo se moglo raditi.

Kod jednog postrojavanja za rad, mene su prozvali i izdvjajili s još četrnaest odabranih i jakih. Onda je došao Suljo Bešić i rekao mi, da sam im ja brigadir, i da se javim dolje u upravi ing. Dušanu Čoku, koji me tražio. Stražar nas je dopratio do uprave, gdje nas je dočekao Čok s još jednim čovjekom. Odveli su nas do platoa gdje je bio napravljen armirački stol s pomagalima. Taj je čovjek bio Nijemac, ratni zarobljenik koji nije otiašao s njemačkim zarobljenicima koji su pušteni početkom 1949., jer ga je Hidrogradnja primorala da potpiše ugovor da ostaje jednu godinu. On nam je rekao kako i što trebamo. Tako smo uradili za prvu fazu za strojaru i za zasune tunela. S nama subili zadovoljni svi, a naročito ing. Čok, koji me upisao u tečaj za normirce. Ja sam pristao. Na tečaju je bilo šest polaznika, a predavači su bili ing. Dušan Čok za građevinarstvo, profesor Vladimir Vrana za matematiku, za jezik prof. Tanović. Međutim, kako je iskrsla hitna potreba za radovima u Rami, mi smo prekinuli s izradom armature. Bioje gotov prvi dio kojije tada zadovoljito. Tada su mnogi prebačeni na gradilište u Ramu, jer tu su se probijala dva tunela OTBI i OTBZ. To su odvodni tuneli kroz koje će skreniti Neretvu radi izgradnje brane. Ja sam određen u tunel 1, gdje je rađeno s obje strane. Trebalo je probiti i spojiti se 27. srpnja, za Dan ustanka. Određen sam za pomoćnog minera. To je bio veoma težak i opasan posao. Tunel je bio niži od korita rijeke, te je uvijek bio vlažan, a jablanički granit tako tvrd da je bilo vrlo teško bušenje za mine, a kamena prašina vrlo gusta.

Tu sam ostao jedan mjesec, dok se nije probio tunel. Odatile sam se izvukao, jer se radilo na iskopu temelja brane. Počeo je iskop i s jedne i s druge strane Neretve, a kada je Neretva skrenuta u tunele, onda se i u koritu počelo s iskopima. Tu su radili i neki seljani, ali smo mi uvijek bili

od njih izolirani. Sela koja su trebala biti potopljena bila su hrvatska. Za vrijeme tih radova nastradao je Karlo Radić i još dva kažnjenika, ali su ostali živi jer su prebačeni u sarajevsku bolnicu. Dvojica su kažnjenika poginula kod ispaljivanja mina: mineri **Anto Adašević** iz Vareša i još jedan koga nisam upamtio. Bilo je i samoubojstava, tako je **Ido Koš** iz Sarajeva skočio s mosta, kada smo išli u stroju, u rijeku Neretvu i utopio se. To je sve bio sastavni dio robovanja.

Ja sam bio zadužen da svaki dan dostavim izvještaj o radu i izvršavanju norme. Kakoje bila velika potreba za radnom snagom, te 1949. su stalno dovodenici kažnjenici iz Sarajeva i Zenice. Tako je dotjerana jedna skupina svećenika, a s njima i biskup **Petar Čule**, da rade najteže fizičke poslove. Kad su vidjeli što moraju raditi, to su odbili, a onda im je uprava odbila davati hranu. Mi smo im krišom preko Jure Bošnjaka bolničara pomagali u hrani, ali za deset dana su ih pokupili i vratili u Zenicu u kaznionicu. Negdje početkom godine dotjerano je nekoliko trgovaca koji su sudeni radi prikrivanja novca i zlata. Među njima je bio i **Marko Židić** iz Novog Sela, Grgin poznanik, osuđen na pet godina i oduzimanje trgovina. Ali, negdje koncem 1949. godine svi trgovci su pušteni.

Tada je pušten i Suljo Bešić, a na njegovo mjesto došao je udbaš Blagoje iz istočne Bosne. On je odmah uveo udbaške metode. Jednoga jutra u rujnu 1949. oko jedanaest sati su naišla tri luksuzna automobila. U jednomje bio **Dilas**, a neki su poznali Uglješu Danilovića ministra unutrašnjih poslova. Sutra smo iz Borbe doznali da je bio francuski pisac Jean Cassous koji je obišao mnoga gradilišta, pa tako i našu hidrocentralu koja je u izgradnji, a dobrovoljno je grade omladina i narod koji je svjestan sadašnjeg stanja informbirovske blokade. Eto, tako su pisali u Borbi i Oslobođenju, iako su glavnini uradili njemački zarobljenici i robijaši.

Staljinova slika

Nakon dva dana milicioner Dobro je došao po mene. Pred stražarnicom su bila dvojicama - dića koje sam poznavao. Krenuli smo prema upravi Hidrogradnje. Tu su bile slike **Marxa, Lenjina, Staljina i Tita** na visini oko osam metara. Rekli su nam da skinemo Staljinovu sliku. Popeo se **Huso Seđić** i skinuo sliku, milicionaru je razbio a ram predao čuvaru. Par dana kasnije, to sam ispričao **Mati Martiću** iz Kaknja, starom komunistu, koji je osuđen što je kritizirao Staljina i Ruse, na četiri godine zatvora. Rekao sam mu, da smo skinuli Staljinovu sliku i da će se sad nešto promijeniti. Na to mi je on odgovorio, da sam naivan i da se ništa neće promijeniti, jer ćemo umjesto Staljina imati Tita i njegove fanatičke sljedbenike, koji su isto tako zagriženi kao prvi kršćani. Oni misle da su oni novi proroci i da svijet od sada počinje, a sve do

NOVI HRVATSKI BLEIBURG

ZAČET U CAFE DEN HAAG (8.)

sada daje bila zabluda. Martić je rekao da njega sigurno ne će pustiti, iako je sekretar koji ga je tužio uhiće kao informbirovac. Tako je s nama komunistima, a to je već bilo u Sovjetskom Savezu; tko je na čelu partije, tu nema milosti, jer kad postaneš odpadnik partije, onda si gori od svih onih koji nisu bili u partiji.

Nakon par dana opet je ing. Čok potražio mene i grupu koji smo radili na izradi željezne armature. Sad smo pravili armaturu za strojaru i za pomoćnu branu i konzole ispred brane. Nešto smo uspjeli betonirati, ali pošto je već bilakasna jesen, nadoše su vode, pa smo morali prekinuti radove u koritu i opet preći na iskope sve do veljače iduće godine. Božić smo proslavili mi Dervenčani kod mene, jer sam ja imao prijatelja koji su nam ustupili mjesto. Tako smo proslavili i novu 1950., jer ja sam trebao te godine biti pušten zbog isteka kazne.

Za glavnu branu negdje u travnju počeo je govor da će biti pušteni seljaci kulaci koji hoće stupiti u seljačke radne zadruge. To su tražile općine i kotari naročito iz Podrinja. Tada nije profesor, Vrana rekao da je čitao u *Oslobodenju* kako sam ija predložen za otpust. No, budući da su bila dva Petra Jukića, ja iz Dervente a drugi iz Kotor Varoša, nismo znali koji od nas treba biti pušten. Određen je Titov rodendan, ali smo pušteni dan ranije. Imali smo samo deset minuta za spakirati se i izaći, pa se nismo mogli ni pozdraviti s onima koji ostaju. Ja nisam imao skoro ništa osim nekih zapisa i posteljine, koju sam ostavio Luki Bešliću koji je sa mnom bio dobar. Odmah smo pretreseni i odvedeni u milicijsku dvoranu. Tu su došli neki predstavnici iz tih seljačkih zadruga Bijeljine i Kopara, da bi odmah ove koji su pušteni upisali u zadruge. Tada nam je održan govor kako smo mi uvidjeli svoju pogrešku i kako su oni, eto, milostivi i da sada radimo i da poštujemo vlast koja nas je, eto, pomilovala.

Ja sam se čudio otkud je s tim kulacima, jerja sam slabog imanja, ali kada sam došao kući, doznao sam da sam pušten zahvaljujući mom školskom kolegi **Jozi Bodružiću**, koji je tada bio predsjednik kotarskog odbora. Mi smo skupu išli na zanate, on na ličilački, ja na obućarski, ali ja sam otišao u domobranu, a on u partizane. Kada sam došao i prijavio se, Jozo mi je rekao da sam tamo promijenio profesiju, pa će sada ići u seljačku radnu zadrugu i tamo raditi. Tamo sam radio, iako nisam imao ni zdravstvenoga ni mirovinskog osiguranja. To mi nije priznato u radni staž. Iste 1950. opet sam uhićen radi paljive zadružne slame, što je pripremila Udba radi obračuna sa svojim kadrovima. Odležao sam dva dana, ali je tada uprava zadruge tražila da me puste radi poslova koje nisu mogli bez mene dovršiti. Još par puta sam pozivan i zatvaran kad je u grad dolazio tko od glavešina. Putovnicu sam dobio tek 1988., iako sam je tražio do tada nekoliko puta.

Trebinje, 13. listopad - Piše:
da 1991.

JNA i srbski teroristi sravnili su sa zemljom hrvatsko selo Ravno u Hercegovini, nedaleko od Dubrovnika. Selo spaljeno do temelja, a svi stanovnici, koji nisu uspjeli pobjeći, masakrirani su. "Spaljeno hrvatsko selo Ravno je još jedan dokaz da se rat protiv Hrvatske vodi samo iz jednog razloga, a to je da se uništi sve što je hrvatsko."

Hrvatska obala, 28.-31. listopada 1991.

Gradići Dubrovnika, njih 60.000, zatočenici su najvećega svjetskoga koncentracioniskoga logora koji drži JNA. Oni su više od mjesec dana patili u skloništima bez struje, vode i hrane, pod neprestanom prijetnjom granata s mora i kopna. S okolnih brda i brodova u luki pucali su srbski i crnogorski dobrevoljci pod zapovjedništvom visokih oficira JNA. To je bila cinična poruka agresora Dubrovniku s brda i mora: ne mislite da grad ne može biti uništen u vatri. Ovakav se okrutni rat vodi protiv svih hrvatskih gradova, a ne samo protiv Dubrovnika, koji se nalazi pod zaštitom UNESCO-a kao svjetski spomenik kulturnoga naslijedstva najviše vrijednosti.

Zagreb, 30. listopada 1991.

Hrvatski ministar zdravstva poslao je apel generalu Andriji Rašeti, da JNA prestane ubijati djecu. Apel je poslan nakon što je primljeno izješće o ranjavanju osmoro djece jučer u Vukovaru, te o pogibiji dvoje djece nakon što je njihov dom razoren granatama.

Voćin, 14. prosinca 1991.

Srbski su odmetnici u Voćinu ubili više od trideset Hrvata, a nakon toga su minobacačkim granatama razorili kuće te ih spalili do temelja. Katoličku crkvu, koju su koristili kao skladište strjeljiva, srušili su do temelja. Promatrači EZ-a još su se jednom uvjerili u zvjerstva srbskih terorista, kad su vidjeli masakrirane nedužne civile.

Zadar, 12. ožujka 1992.

Strašne su posljedice rata na zadarskom području. To je područje po broju poginulih i ranjenih, ne računajući vukovarske žrtve, na drugom mjestu, odmah iza banovinsko-područja. Na zadarskom području poginulo je više od 200, a ranjeno

Mato MARČINKO

više od 3.000 ljudi. Samo u Zadru poginulo je 107 osoba, uglavnom civila. Četnici u svomu divljačkomu pohodu na sve što

je hrvatsko spalili su i uništili devetdeset posto svih sela – Škrabrnju, Pridragu, Podgradinu, Paljuv, Murvicu, Crno, hrvatski dio Gornjega Zemunka. Škrabrnju su temeljito opljačkali. Odnesli su iz nje poljodjelske strojeve, kamione, automobile, televizore, videa, tone hrane i hektolitre vina te odveli stoku.

Iznosimo još neke genocidne zločine, koje su Srbi učinili tijekom godine 1991./1992. U hrvatskomu selu Đeletovcu blizu Vinkovaca ubili su sve stanovnike i selo spalili do temelja. Šibenska katedrala, jedinstvena svjetska arhitektonska cjelina, oštećena je bombardiranjem i topovskom vatrom. Srbski narodni poslanik Milan Paroški izjavio je 21. travnja 1991. na javnom zboru u baranjskomu selu Jagodnjak: "One koji kažu da ovo nije srpsko možete ubiti kao kera kod tarabe." U Borovu selu ubili su dvanaest hrvatskih policajaca. Na daruvarskomu području snajperskim hitcima, pucajući na ambulantno vozilo Crvenoga križa, ubili su jednoga liječnika i četvoricu medicinskih radnika. Zločine u Vukovaru ne trebamo ni opisivati, oni su dobro poznati čitavom svijetu. U Zadru su raketama oštetili najstariji zadarski kulturni spomenik, prvostolnicu koja od IV. st. služi kao prvostolnica zadarskih biskupa. U selima podravsko-slavinske občine ubili su 42 Hrvata, uglavnom starce. Od ukupno 170 aktivnih župa na području đakovačko-srijemske biskupije uništili su i razselili 65 župa i prognali 200.000 katolika. U prosincu 1991. na području Republike Hrvatske bilo je 700.000 prognanika i bjegunci. Do ožujka 1992. na području občine Petrinja ubili su 285 hrvatskih civila.

Zadar, 25. studenoga 1991. – Umasakru stanovnika sela Škrabrnja i Nadin srbski su se teroristi koristili sjekirama, noževima, tenkovskim granatama i pješačkim oružjem. Pod nadzorom promatrača EZ-a, JNA je dopremila tijela ubijenih u zadarsku bolnicu, gdje je bio nazočan i belgijski promatrač Guy Neuville. Gledajući razkormadana tijela, on je izjavio: "Videći osatke tih ljudi bio sam šokiran. Bio je to naj-

teži dan u momu životu. Nikada više neću obavljati ovu dužnost, od 1. prosinca se povlačim i odlazim u Belgiju." Ni ovim zločinom vodstvo Europske zajednice nije bilo šokirano. Dopustili su Srbima, da s takvim zločinima nastave još pune tri i pol godine.

Ravnateljica vukovarske bolnice dr. Vesna Bosanac poslala je 4. studenoga 1991. poziv za spas 300 ranjenika smještenih u bolnici, koja se, kao i čitav grad, nalazi pod neprestanom topovskom vatrom. Očito je, da JNA i srbski teroristi napadaju bolnicu kako bi ubili ranjenike. Dr. Vesna Bosanac po promatraču EZ-a pozvala je vodeće svjetske državnike, da zaustave ovo bezumno razaranje i krvoproljeće koje provodi JNA. Pozvani svjetski državnici dopustili su, da srbska JNA zauzme Vukovar i za toči dr. Vesnu Bosanac u srbskomu zarobljeničkomu logoru.

"Kada je srbska vojska ušla u Vukovar, neki od nas starijih krili smo se u porušenim podrumima. Međutim, oni su nas pronašli. Krvožedni srbski rezervisti pretražili su svaki centimetar grada", rekao je 62-godišnji Vukovarac, a njegova obrijana glava svjedočila je o strašnoj torturi kroz koju je prošao. "Morali smo izaći. Da nismo, bacili bi bombu i sve nas poubijali. Niti jedan od nas nije bio naoružan, međutim nisu nas prestajali tući kundacima, nogama, čime god su stigli. Tijekom puta su nas razdvojili, žene odveli u jednom pravcu, a muškarce u drugom."

Vukovar, 16. prosinca 1991. - U okupiranom Vukovaru uvedena je zločinačka vojnička diktatura sa svim obilježjima genocidnosti. Nešto malo Hrvata, uglavnom starijih, koji su ostali u gradu, proživljavaju pravu torturu. Prisiljeni su zakopavati mrtve četnike i vojnike, kao i masakrirane i pobijene Hrvate. U tomu herojskomu hrvatskomu gradu, koji već više od mjesec dana pod neprijateljskom čizmom, bivši policajci srbske nacionalnosti glavni su zločinci u Vukovaru. Oni Arkanovim četnicima pokazuju ljudi koje treba ubiti i kuće koje treba srušiti.

A što je na dan pada Vukovara u ruke genocidne srbske JNA poduzeo posebni izaslanik glavnog tajnika Ujedinjenih naroda Pereza de

Cuéllara Cyrus Vance, nekadašnji državni tajnik za vanjske poslove USA? U družtvu pukovnika JNA Šljivančanina mirno je gledao kako Srbi s mrtvačkim glavama na šajkačama odvode Hrvate na klanje, pjevajući: "Slobodane šalji nam salate, bit će mesa klat ćemo Hrvate!"

Zagreb, 2. svibnja 1995. - Srbski odmetnici, na zapovijed Milana Martića, sa šest kasetnih bombi zasuli su središte Zagreba. Poginule su dvije osobe, a pedesetak ih je ranjeno. Jedna bomba pogodila je Dječju bolnicu u Klaićevoj ulici (jedna osoba poginula, a pet ih je - od toga troje djece). Druga je bomba pala na Dom umirovljenika, gdje je dvoje umirovljenika ranjeno. U perivoju na Mažuranićevu trgu usmrcen je jedan šetač, a dvije su osobe ranjene. U zgradi KUD "Kolo" probijen je stakleni krov dvorane u kojoj je balet Hrvatskoga narodnoga kazališta imao pokus – ranjeno 14 umjetnika, među njima i direktorka baleta Almira Osmanović. Ujednoj obiteljskoj kući na Žitnjaku ranjeni su majka i dijete.

"U nekoliko sati deseci tisuća mrtvih i ranjenih, porušeni simboli gospodarske premoći Amerike. Pentagon u plamenu, milijarde dolara štete, psihički uzdrmana američka nacija... Rezultati su to najpogubnijeg terorističkog udara ikada do sada počinjenog u svijetu u tako kratkom vremenu. Utorak, 11. rujna 2001., kad je napadnut Amerika, ostati će upamćen u svjetskoj povijesti kao dan, kako su to već mnogi rekli, nakon kojeg više ništa neće biti isto kao što je bilo prije. - Ali i Hrvatska i njezin glavni grad Zagreb pamti ta-

kođer jedan utorak koji je Zagrepčanima ostao u sjećanju kao dan kada se dogodio nezabilježeni (do tada) teroristički napadaj na civile i civilne ciljeve usred najužega gradskoga središta... Hrvatska je tada još ratovala protiv srpskih pobunjenika koji u svojim monstruoznim planovima nisu prezali ni pred čim pa tako ni od ubijanja i teroriziranja civila. Ali nitko ni u snu nije očekivao da će ratni zločinac Mile Martić, zbog osvete i osjećaja nemoći, na središte Zagreba ispaliti šest "orkana", raketa punjenih zvončićima, zabranjenih svim međunarodnim konvencijama. Dan ranije, naime, Hrvatska je pokrenula akciju Bljesak, kojom je od srpskih terorista oslobođena zapadna Slavonija, a 'orkani' su bili njihov odgovor. Ali jedan dan nije im bio dovoljan. U 12 sati 3. svibnja šest smrtonosnih projektila opet je doletjelo u gradsko središte, pogodivši Kliniku za dječje bolesti te Hrvatsko narodno kazalište. Petero ubijenih i 176 teže i lakše ranjenih Zagrepčana bila je bilanca dvodnevoga raketiranja Zagreba. - Prvog dana raketiranja krhotine su razbile prozore, a zvončići su pali u veleposlanstvo SAD-a. Tadašnji američki veleposlanik Peter Galbraith ubrzo je obišao dijelove grada koji su pogodjeni, a u domaćim i svjetskim medijima jasno je rekao da su 'napadi bili više nego divljački' te je osudio napad 'na civilno stanovništvo jednog europskog glavnog grada raketama namijenjenim isključivo za ubijanje ljudi'. - Tužiteljstvo Haaškoga suđa ovaj put nije dugo razmišljalo koga treba okriviti. Za ratni zločin optužilo je kninskog milicajca Milana Martića koji se javno, pred kamerama, hvatio kako je zapovijedio granatiranje hrvatskih gradova, ali, na žalost, do danas još nije uhičen. I Hrvatska je ubrzo odgovorila svom silom. Tri mjeseca kasnije pokrenula je akciju Oluja, kojom je oslobođena cijela zemlja, osim istočnoga Podunavlja i koja je napokon prekinula višegodišnje teroriziranje srpskih pobunjenika hrvatskih gradova i sela" (Zvonimir Despot, Crni utorak u Zagrebu i New Yorku, "Večernji list" od 16. rujna 2001., str. 21/Spektarstr. 3.).

Americki veljepot
(nastavlja se)
P. G. Melo

Munir Vežović: Škabrnja

NE ZNA SE GDJE SU...

U različitim formacijama oružanih snaga NDH služilo je, većinom kao dobrovoljci, preko 35 momaka iz sela Sovici, rodno-ga mjesta nedaleko poznatoga ratnika Rafaela-Ranka Bobana, iz zaseoka Vlašići, kotar Ljubuški. Dvadeset njih nikada se nije vratilo niti su ikada njihovi ukućani doznali bilo što o njihovoj tragičnoj sudbini. Zanimljivo je istaknuti da za cijelo vrijeme rata, od 1941. do 1945., nijedan od 35 Vlašićana nije poginuo, čak ni ranjen bio, unatoč tome što su kao dobrovoljci sudjelovali u najtežim okršajima u sukobu s četničkim i partizanskim odmetnicima. U povlačenju Hrvatske vojske prema Austriji i svi Vlašići su sretno i bez ikakvih gubitaka stigli do samog Bleiburga, gdje su se nakon općeg rasula i meteža držali jedan drugoga u neformalnoj grupi, međusobno se bodreći i nadajući se u kakav-takav izlazak iz ove teške gubitničke situacije. Zapovijed o odlaganju oružja i stavljanju pod zaštitu međunarodne konvencije o ratnim zarobljenicima nevoljko su prihvatali, ali ipak su disciplinirano i bez panike odložili oružje i svrstali se u "četverored" na putu u domovinu. Na samom početku počele su torture i ubijanja, pa su tako i Vlašići jedan po jedan nestajali na raznim postajama Križnog puta. I dok su ti naši prekaljeni ratnici, onako goloruki i bez ikakve zaštite, masakrirani i ubijani, njihove su sestre i djevojke izgubivši nadu u njihov povratak, jer su već iskusile partizansko "oslobodenje", pjevale ili bolje rečeno plakale kroz gangu, tugujući za svojom braćom i momcima, prkosno prozivajući glavnoga krivca, međunarodnog hohšaplera i krovloka Tita, pjesmom:

*"Disu, Tito, momci iz Sovica
dvadeset ih nema iz Vlašića?"*

Radi ovakvih i sličnih pjesama mnoge od njih bile su proganjane, ponižavane i šikanirane, a neke osudene i na nekoliko godina robije, i to one najteže koja se robijala u prvim poratnim godinama. To su npr. Kaja Vlašić, kći Ike, nadimkom "Galešić", ili Ivka Vlašić, kći Frane, nadimkom "Krsto".

Od tih, dakle, vremena pa skoro sve do uspostave sadašnje slobodne i neovisne hrvatske države, Vlašići su permanentno imali ponekoga od svojih "predstavnika" u Zenici, Foči, Lepoglavi ili na Golom otoku. Otkada postoji svijeta i vijeka, kako se u nas kaže, u Vlašićima nitko nije rođen a da se nije znalo kada i gdje je preminuo i

Piše:

Ljubomir VLAŠIĆ

gdje je pokopan. Međutim, naši dični humanisti i oslobođitelji podarili su nam jedan novi pojam u našoj verbalnoj komunikaciji, pa će Vam i dan-danas na pitanje gdje je Juriša Kalanov ili Rudo Banović (oba iz Vlašića) ili bilo koji od niže popisanih, odgovoriti: NE ZNA SE.

I gle čuda neviđenoga!!! Nakon skoro pola stoljeća hrvatski jezik biva obogaćen još jednom sintagmom: HDZ-ZNA SE. Dakle, na grobovima stotina tisuća hrvatskih rodoljuba koji su izgubili svoje živote samo zato što su željeli i voljeli slobodnu hrvatsku državu, na koju su imali sva mo-

Župna crkva u Grudama

guća prava, počevši od Božjega, povijesnog, prirodnog itd. Na njihovim grobovima, dakle, za koje se NE ZNA, iznikao je jedan snažni svehrvatski pokret kojije sublimirao svoju volju za hrvatskom državom u samo dvije riječi ZNA SE! Nijedan Vlašić nije dvojio 1991. na koju će stranu stati, baš kao i 1941. Prvi predsjednik HDZ-a Mostar, kao i hrvatski narodni zastupnik u Skupštini BiH u Sarajevu, bio je ugledni odvjetnik iz Mostara Damjan Vlašić, rođen u Sovićima. Pohrlili ubrzo Vlašićani, kao odgovor na četničku agresiju, sa svih strana svijeta, opet kao dobrovoljci, srcem, novcem i oružjem u obranu Hrvatske bez obzira gdje se ratovalo u Vukovaru, Mostaru ili Dubrovniku. Poučeni iskustvom Bleiburga, ovaj puta se nisu dali prevariti i odložiti oružje sve do potpune pobjede. Mnogi se, međutim, neće složiti daje potpuna pobjeda postignuta postojećim državnim graničnim prelazima u Vinjanima Donjim i drugdje između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koja nisu ni prirodni, ni

etički, ni povijesni. Međutim uvjereni smo da su ti prijelazi privremeni i da nemaju budućnost, jer će zacijelo biti dokinuti i uklonjeni jednim pametnim, kantonalnim, konfederativnim ili sličnim rješenjem između države Hrvatske i države BiH u interesu jedne i druge.

Uza sve zasluge u stvaranju hrvatske države koje pripadaju HDZ-u, svojom politikom prema Bosni i Hercegovini napravio je neoprostiv grijeh koji je kulminirao sukobom s Muslimanima koji su se kako 1941. tako 1991. borili zajedno s nama protiv zajedničkog neprijatelja. Naravno, nije ovo jedini grijeh HDZ-a, jer zadržavanje na istim pozicijama udbaša i drugih mrzi-telja Hrvatske upravo je neshvatljivo, kao i pljačka državne imovine, što ga je i koštalo glave, tj. gubitka vlasti. No, na našu sreću više nam i nije važno kojake stranka ili partija na vlasti. Bitno je da je hrvatska slobodna i neovisna, i da ju više nikakva sila ne može ugroziti, te su u tom smislu i niže popisane žrtve, odnosno njihovi potomci dobili zadovoljštinu, jer su ostvarili ideale o kojima su naraštaji sanjali.

Popis nestalih Vlašićana

Ime	Ime	Oca	Prezime	Nadimak
1. Andrija	/Mijo/	Vlašić	Ridžalović	
2. Damjan	/Petar/	Vlašić	Tuteško	
3. Mile	/Petar/	Vlašić	Tuteško	
4. Jure	/Ante/	Vlašić	Jure Pilin	
5. Ivan	/Mate/	Vlašić	Mateljković	
6. Ferdo	/Franjin/	Vlašić	Vranješević	
7. Marko	/Rade/	Vlašić		
8. Mate	/Šimun/	Vlašić	Šimarić	
9. Jerko	/Jozo/	Vlašić	Joskanović	
10. Frano	/Jozo/	Vlašić	Joskanović	
11. Jure	/Petar/	Vlašić	Kalanović	
12. Ljubo	/Andrija/	Vlašić	Japanović	
13. Radoslav	/Ante/	Vlašić	Antasović	
14. Mate	/Jure/	Vlašić	Kosovac	
15. Jerko	/Ivan/	Vlašić	Topić	
16. Rudo	/Ivan/	Vlašić	Banović	
17. Blaž	/Ivan/	Vlašić	Banović	
18. Grgo	/Ambroža/	Prlić	Grgišić	
19. Stipe	/Ambroža/	Prlić	Grgišić	
20. Jerko-Melhior	/Ambroža/	Prlić	Grgišić	

Molimo sve one koji bilo što znaju o navedenima, bilo da su s kojima od njih služili u istoj jedinici ili se pak povlačili prema Austriji, te eventualno bili očeviđci njihova tragičnog završetka, da se jave na adresu: Ljubomir Vlašić, Voćarska 11, Zagreb, Mobitel: 091 5631807

NOVI POHOD NA ZAGREB (ili: ZAŠTO UZA SVE DOBRE STRANE NE MOGU POHVALITI NI PRIHVATITI OVU KNJIGU)

U pristupu književnom djelu moraju se primijeniti neka utvrđena mjerila, pravila pisanja i postupci. Danas, kada je sve po remećeno, a naročito vrijednostni sudovi, tako da više ne znaš što je to stvarno književno-umjetničko djelo, a što je puka ispisnina, reportaža, opis događaja ili tek skribomansko pisanje i blebetanje ili (a to je još strasnije) psihotično i bolesno ispisivanje stranica poremećene svijesti i osobnosti.

U pristupu ovom djelu, koje nazvaše romanom, što učiniti? Postaviti nekoliko teorijskih iliti akademskih pitanja, pa tim mjerilima i odgovarajućim alatom procijeniti i ocijeniti ovu ispisninu ili samo kao znatiželjni hrvatski čitatelj, potaknut medijском halabukom, opisati svoj dojam? Dilema je velika. Ne može se reći da u ovoj prozi nema dobrih i čitljivih, pa može se reći i lijepih stranica, ali joj kao romanu i romanskoj formi mnogo toga nedostaje. Osobe nisu oživjele kako bi to u romanu s opisom hrvatske i društvene zbilje moralio biti. Nema napetih epizoda, zapleta i rasplate.

Mene kao čitatelja, a i djelatnika u hrvatskoj kulturi više zanima sam fenomen povajljivanja ove knjige i način na koji je ona

Piše:

Andrija VUČEMIL

u Hrvatskoj prihvaćena, procijenjenai preporučena. Koji su interesi nagnali nakladnika Pavičića da ovo djelo danas i ovdje objavi, a pogotovo generala Praljka da bude promotor knjige koja je po svom konačnom cilju i namjeri, za naše prilike, u najmanju ruku dvojbena. Sjena Haaga (za generala) i pohlepa za zaradom (za nakladnika) moguće su sile odrednice da se ova proza na ovakav način objavi i prihvati, ako nisu još i neki drugi interesi i radni zadaci na pomolu koji se u Hrvatskoj moraju odraditi, ostaje otvoreno pitanje.

Budući da je izdaja nacionalnih interesa u gospodarstvu gotova priča koju je započela HDZ-ovska vlast, a pod hitno dovršava ova, koalicijska. Kultura je nekako bila po strani i bila nam je nekakva utjeha. Na žalost, i tu je vrug došao po svoje s prijedlogom strategije kulturnog razvijatka koju je napravilo koalicijsko (čitaj esdepeovsko) Ministarstvo kulture, kojim se nacionalne vrijednosti i ustane postupno guše, a favorizira destruktivna i problematično nedorečena alternativa. Eto, tu je ta kvaka, uz one prije navedene predpostavke. Na Zagreb i hrvatsku kulturu može se ići onako kao srpski rezervisti maskirani u JNA odore, a može i ovako, knjigom, i čini mi se, kako su onaj u odorama JNA izgubili, da će ovaj, po receptorima Lijepoj Našoj,

INTERVJU Nebojša Jovanović, srpski rezervist, u hrvatskom je izdanju objavio roman 'Idemo na Zagreb'

Da sam '91. ušao u Zagreb, osjećao bih se kao Titov partizan 1945.

To nije bio rat Srbije i Hrvatske, nego rat JNA protiv, kako su članici te armije govorili, paravojnih formacija u Hrvatskoj. Srbija nikada ne bi napala Hrvatsku jer je odnos prema Hrvatskoj u Srbiji vrlo indolantan

Božidar Ivica Budan

Nekoliko Jovanović je strazi je pojedinac i razlikuje se učinkom i zanimanjima od drugog. Prije četiri godine napisao je, kako sam kaže, misteriozni roman, koji je ovih dana, pod naslovom "Idemo na Zagreb", u hrvatskoj objavila Naklada Pavičić. Promocija knjige bit će u Čitavu knjižnjicu Hrvatske u trećem kvartu 1992. godine. Jedino pitanje je koliko Jovanović ujutru odgovorio je je li doista imao zadatak te da Zagreb, dokazati da imaš zadatak te da ga poslušaš i da si učita njegova brigadna pozicija na jugoslovenskom i učešće u

Kako sprati tu sramotu

- Kako danas gledate na bombardiranje hrvatskih gradova?

- Često, moj rođaci su učinili to, a ne mi. Imao sam da sam titana učinio.

Tako se što nikada ne bi smjelo da se spominje da je bio Titov partizan 1945. To je to krajnje iznenađenje.

- U romanu spominjate selo Kozarac. Kako je to učelo savršeno sa zemljom, a tajtan stanovnik?

- Naš je roman, intrigantna posluša.

"Idemo na Zagreb", u hrvatskoj izjavljeno veliku zanimljivost.

- Kojim je u već u naševim imanju, Šubićevićevo? Osim u romansu danas "Titova veličina", daleko sato sum u jednoj vlagirizirajućoj posjeti koja nam se stavlja dogodila. Na koncu joj inflavio, držao se prepoznatko da našud je na mirovnik, i prenijemo moj našlav i na njegovo istezu stvari učinio podnosi "Dnevnik s rezervističkim". U hrvatskom izdaju romana je dobitno treće izdanje i učestalo je u naševim "Idem na Zagreb", čime sam se ja ujemuštočio. Kratko rečeno nismo imaju ništa prevestiši kao nekog heretu, auturističku, njuju kočkiju koju je prošao mitologiziran i određen nekako kamo mu se nješto.

- Jeste li bili upoznati sa strahovima koje su se dogodile?

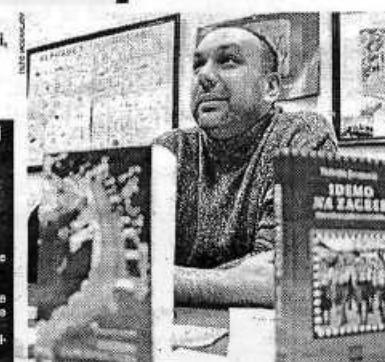
- Formički sam bio zaštićen jer sam bio u zapovjedništvu hrvatskih vojnika

ne bilo napred dok u zemlji. Iako sam se u svakom slučaju i dobro pred spomenik Karadžiću i topo poklon Blažu, učinio se da je tako.

- Što je bio počinjen po koko će se učeti o sramotu koju su i kavki i karadžićevi Karadžićevi skepi.

- Jeste li bili upoznati sa strahovima koje su se dogodile?

- Formički sam bio zaštićen jer sam bio u zapovjedništvu hrvatskih vojnika

Odsanjo sam Zagreb

- Jesu li bili u Zagrebu? Naravno, više puta i Zagreb mi se vido svidja. U čitavu sam vise putu citao knjigu Danika Orača "Modni prečari" i učio taj grad. Jednom je prilikom mejstirski, koji je služio vojnik u Zagrebu, donio plan grada, izložio stari crteži i glosao plan Zagreba, pa sam nalažio crtež, glosao i kvadrat. Kada sam kao student dolazio u Zagreb, običao sam ga ta mješavina Jugoslovi i Mirolovići sa učiteljima i izgradnjom, kamo ih u čitavoj zemljištu Zagreba sam odsanjo Zagreb.

- Kako biste se nečujeli usta da ste, da ga Dobro, u studencima 1991. u Zagrebu?

- Kao rezervni Titov partizan 1945. godine jer smo i bili prepunici učitelji.

- Biste li se durav oduzevali učiteljicu i učenjake u učionici vesti očesnog udjela?

- Nisam sudjelovao niti sam učiteljicu isplati u ruke. U ovim sam mimo ostvuči čist i niske nizam matice, počekao koga se posao određuju pomoću. Ona čiga sum vrat uada ili slijesit je, da se mase ne mogu kontrolirovati da su mi za mne je čigje smo doči, kamo i zašto idemo, lice bi krajnje teftali kreni te učinio da to nije bio rat Srbija i Hrvatske, nego rat JNA protiv, kako su čelniči te armije pozvati, paravojne i nekako sramotne.

- Jeste li učinio da biste nisu učili u Zagreb?

- Nikada nisam vjeras političari.

- Kao pojedinci bismo znali što je dogodilo 1941. i, naravno, što je predstavljala održevanja upravost na Srbiji.

- Iako je hrvatska strana to podnijevala i gospodar kako se je učinio nije mi dogodilo, mi nisam se učinio krajnje prevezvane i viličari učiteljicu a učenima koga su učinili struditi. Ne znam veću koliko je bio učinio i usmjeren, ali sigurno svi ističu brojke od sekundu ili milijun. Tituca, ali si umne Titučanica ili cijen već od druge sekundu, tadaču, huda.

- Kao srpski nacionalist želim svim Hrvatima učiti u vlasnicu države koju su komunisti održavali. Ako smo mi Srbici pravili smijeh i kofli to makane ili mafiji, mame da sljog taj je prekvapanja u ime svih kojih ih je trebalo učiti. No isto tako išli životi čiji da i vi nema stevno budućnost u zemlji Srbiji.

Izjava N. Jovanovića govori dovoljno i o njemu i o J. B. Titu: u Zagrebu su obojica bili okupatori

Blaž Piljuh

Domovini

Nekome su domovine uvijek bile puna usta drugome su domovine džep, lisnica uvijek puni.

A menije domovine uvijek bilo puno srce a sad mi jete i takve još malo, pa puna kapa.

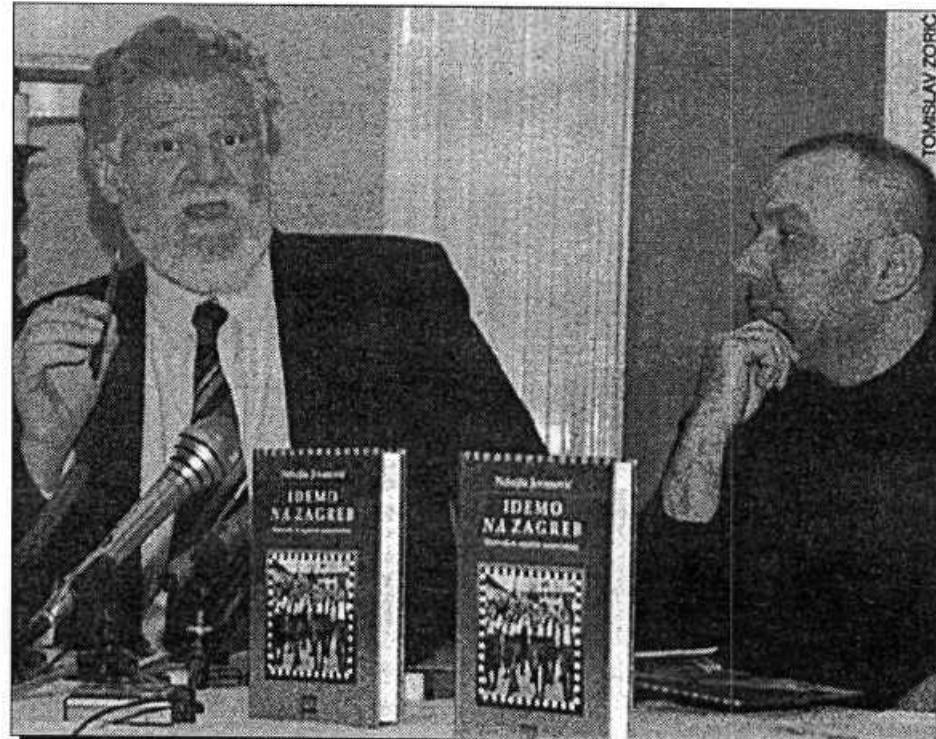
a pogotovu u Zagrebu, svakako dobiti. Ako ne ide prvo, ide drugo.

Ovo je naizgled bezazleno knjiško ja- nješće suptilno podmetanje m... pod bu- brege, ali toliko opasnije koliko izgleda bezazlenje. Ako se udica proguta, više će zla nanijeti ova knjiga, nego jugo-tenkovi; što nije učinilo topništvo, zrakoplovi i snajperisti učiniti će pisana riječ. Hrvati, naivni kao i uvijek - valjda im je to u genima - prihvatiše knjigu i progutaše pilulu. O posljedicama ćemo onda kada to bude već kasno, uostalom kao i uvijek u našoj bližoj i dalnjoj povijesti, jaukati i okrivljavati druge, a ne sebe.

Na čemu temeljim ovako oštare, a zna se tko će reći i zločeste nacionalističke i og- njištarske zaključke? Pa na zgoljno či- njenici da autor nije odstupio niti se dis- tancirao ni od jedne neistine i stereotipa kojima su korijeni u kraljevskoj Jugoslaviji, a dopunjeni i višestruko potencirani u komunističkoj, stalno prišivani hrvatskom narodu. Njemu ne pada na pamet da bar malo u nekom opisu, dijalogu ili bilo kako promisli, naravno kroz likove, o uzroku efemernog, a neprimjernog hrvatskog po- našanja, o uzrocima hrvatskog odbijanja zajedničke države, o zlu koje su činili srpski vlastodršci na našim povijesnim pro- storima. On svoju priču uokviruje poslom mladog povjesničara u hramu na Oplencu i povijestnim okvirom Atenjana i Megarana u sukobu oko otoka Salamine. Kuka nad činjenicom da Srbi nemaju svog Solona da sredi srpsku stvar. *"Devedestprve Srbi nisu imali Solona, a ni sami nisu mnogo ličili na stare Atinjane. Imali su zato mnogo Salamina i naoružanih Megarana na njima, mnogo više nego što su zamišljali..."* (str. 53.)

Autor kroz lik Bodina tvrdi da rat i sve poteze oko njega kao u šahovskoj igri vodi i poteze vuče "... netko odozgo, nekakvi igrači koje mi ne vidimo, neke velike sile iz sveta koje se igraju s nama..." (str.103).

Nebojši Jovanoviću se očito ne ide u rat, ali muje odlazak na ratište kao povjesničaru i budućem književniku odlično poslužio da Hrvate bez zadrške ili ublaživanja smat- ra zločinačkim narodom, krivcem za sve nedaće srpskog naroda izvan uže Srbije. On uporno ponavlja komunističke i srpske laži koje su desetljećima ponavljane u svakoj mogućoj prigodi. Za njega je nadbiskup Stepinac glavni ideolog ustaškog reži- ma i blagoslovitelj genocida nad Srbima (str. 25). Za njegasu Hrvati: "...jedan na-

N. Jovanović i S. Praljak na predstavljanju knjige:
generalski strah pogolem

rod je sanjao stotinama godina da protera drugi narod sa tih prostora, kriveći ga za neuspehe u svojoj državotvornosti..." a Srbi su: "... beskrajno dugo praštali i pris- tajali da se odreknu mnogih etničkih od- redenja, verskih običaja i tradicije, da bi što manje izazivali zavist."

(str. 161) A kad ne može izbjegći, zbog prirode opisa doga- đaja, srpska zlodjela u hrvatskim selima, to čini s opravdanjem da to Srbi ne čine zlo- čin, nego je to ratna zbilja i osveta jer su, eto, Hrvati počeli prvi. *"Iz njihovih očiju, i pored toga što su Činili nije izviralo nikak- vo zlo. Odavali su, prosti, utisak da zaista rade ono na što su primorani, pa ma kako to bilo teško, i zadovoljstvo jer posao ide od ruke."*, jer, kako dalje kaže Jovanović da su gurnuti na posljednji prag svog naci- onalnog dostojanstva, jer im prijeti kao sljedeći korak pohrvaćivanje.

I tako naš autor iz stranice u stranicu tvrdi i opisuje da su svi Hrvati ustaše, a time i zločinci, pajadni Srbi moraju na po- hod u Zagreb.

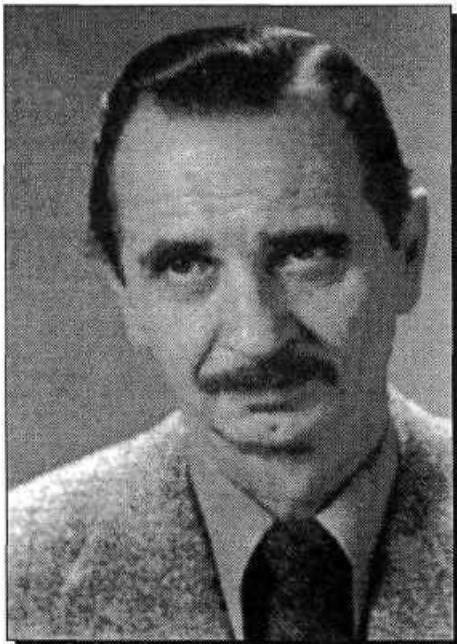
Zato ne mogu, kako rekoh, prihvati da- nas ovu i ovaku knjigu, a pogotovo ne na- čin kako su je prihvatali i kako je preporu- čuju hrvatski mediji. Nakladnik ima pravo objaviti ovu i mnoge druge knjige koje se meni ne sviđaju, general ih ima pravo čitati i promovirati, a isto tako i ja imam pravo reći svoje mišljenje da je ovo samo još

jedna u nizu podvala u strategiji i taktici ra- ta protiv Hrvatske kao države i Hrvata kao naroda u njihovom pravu i borbi za tu (možda ne baš ovakvu) državu.

Možda u zaključku ovog prikaza ne bi bilo zvoreg reći koju i o autoru. On nije književnik po struci i pozivu, nego pov- jesničar koji se prihvatio posla u ratu protiv Hrvatske na ovaj način. A kako i može drukčije jedan srpski monarhist?

Nebojša Jovanović u razgovoru za ri- ječki "Novi list" na upit kakvo je njegovo političko opredjeljenje kaže: "za Srbiju bi bilo dobro da vrati oblik vladavine kojiju je kroz historiju i donosi rezultate, na monarhizam. Nije srbjansko političko biće ukinulo monarhiju, nego komunistička, dakle vanjska ideologija. Imamo svoju dinastiju i njihov povratak u Beograd i srbi- janski politički život prirodno je vraćanje stvari na svoje mesto."

Knjiga završava okvirom kojim je i za- početa u hramu na Oplencu pozivom princa Tomislava da pripovjedač dođe kod njegova visočanstva na ručak. A vi, hrvatski Čitatelji, uživajte u slasti čitanja i nadi koje je sve manje, a u obzoru koje je sve tamnije. I ozbiljno razmislite tko će vas pozvati na ručak.

Vjekoslav Lujo Lasic

U Dubrovniku je 10. ožujka preminuo Vjekoslav Lujo Lasic, bivši politički zatvorenik, hrvatski veteran, auktor knjige sjećanja hrvatskoga vojnika i zatočenika "Pakao je počeo u Bleiburgu" objavljene pod pokroviteljstvom Hrvatskog društva političkih zatvorenika.

Rođen 29. svibnja 1926., Vjekoslav Lujo, odgojen u dosljednome kršćanskem i nacionalnom duhu, od prvih svjesnih spoznaja prihvata starčevićansko-pravašku ideju i ostaje joj vjeran cijeli život. Još kao dječak član je HKD "Napredak" i Hrvatskoga križarskog bratstva, gdje su mu odgajatelji bili istaknuti hrvatski intelektualci dr. Felix Niedzielski i dr. Lav Znidarčić a duhovni mentor vlč. Cedomil Čekada Liber.

Uspostavu hrvatske države 1941. doživljava kao oživotvorene višestoljetnog sna hrvatskog naroda. U ljeto 1944., nakon ispitne zrelosti u banjalučkoj gimnaziji, biva unovačen i pristupa u postrojbe PTS-a. U

Višnja Sever

Zaborav

*Uzaborav tonu
samo ona lica
što vise na zvonu
porušenih zgrada -
kao blijeda skica
uminulih neda.*

VJEKOSLAV LUJO LASIĆ

činu vodnika-đaka dočekuje u Prvoj udarnoj bojni Stražarskog sklopa PTS-atravanj 1945., kadje promaknut u časnički čin zastavnika. U rano jutro 8. svibnja 1945. sa svojom postrojbom kreće u povlačenje. U proboru kod Dravograda, 13. svibnja, lakše je ranjen. Dva dana kasnije, s tisućama hrvatskih izbjeglica, među kojima su i njegov brat Ivan Nino, poručnik, majka Marija i mladi brat Vitomir Miro, srednjoškolac, dospijeva na Bleiburško polje. Pod pretpostavkom predaje engleskim trupama odlaže oružje. U kolonama smrti pješaci više stotina kilometara i svoj križni put završava u Kovinu, odakle je, poslije prelezanoga trbušnog tifusa, koncem 1945., otpušten.

Stariji brat Ivan Nino nestao je na križnom putu i njegova sudbina je nepoznata. Otar Petar, pravnik i dugodišnji sudac, katolički senior, umire 1950., petnaesti dan po izlasku iz zatvora zbog verbalnog prekršaja, od posljedica neljudskih postupaka. Majka i mladi brat Miro također su se povlačili i prošavši svojukalvariju uspjeli se spasiti (otac je u to vrijeme, ranije ranjen i zatrobljen, ležao u partizanskom logoru).

OZN-a (zloglasno Odjeljenje zaštite naroda) uhiče Luju u Sarajevu 28. ožujka 1946., te on nakon istrage biva suđen po Vojnom судu 38. divizije koji ga oslobođa od teške optužbe. Nakon kraćeg vremena odlazi u Dubrovnik gdje se zaposli i zasnjuje obitelj. Ponovo je uhičen 26. kolovoza 1949., te nakon godinu dana istrage osuđen na pet godina strogog zatvora.

Optužnica istovjetna onoj iz 1946. Vrhovni sud kaznu smanjuje na tri godine koje do posljednjeg dana izdržava na radu u rudniku uglja Kakaj i KPD Zenica (dobrim dijelom u "Staklari"). Po isteku kazne 12. ožujka 1952. otpušten. Vraća se obitelji u Dubrovnik, gdje provodi cijeli radni vijek i 1989. biva umirovljen.

U prvim danima uspostave hrvatske zrakoplovne tvrtke "Croatia Airlines", Lasic organizira, pod čestom paljborom velikosrpskih i crnogorskih agresora, prihvat i otpremu zrakoplova u dubrovačkoj zračnoj luci.

Vjekoslav Lujo Lasic vjerodostojan je svjedok istine o najvećoj tragediji hrvatskog naroda 1945. Svoje svjedočenje objavio je u knjizi "Pakao je počeo u Bleiburgu", koja je tiskana u Hrvatskoj, u Bosni i Hercegovini i u Makedoniji (na makedonskom jeziku).

Nad otvorenim grobom u Dubrovniku od Vjekoslava Luje Lasica dirljivim riječima se oprostio bivši politički zatvorenik Tiho Vranješ.

ANKICA KALE

RASTAO JABLJAN U KRAJU MOM

(hrvatskom intelektualcu N.N.)

*Rastaojablan u kraju mom
mi bijasmo veći u njegovoj sjeni
u krošnjama zvijezde gnijezdile se samo
mi rasli smo s njime, nadomponesen.*

*Rastaojablan u kraju mom
i munje mu često rasplitale krijestu
on šumio je, vitak, prkoseći svima
i smijao se smrekijeli i brijestu.*

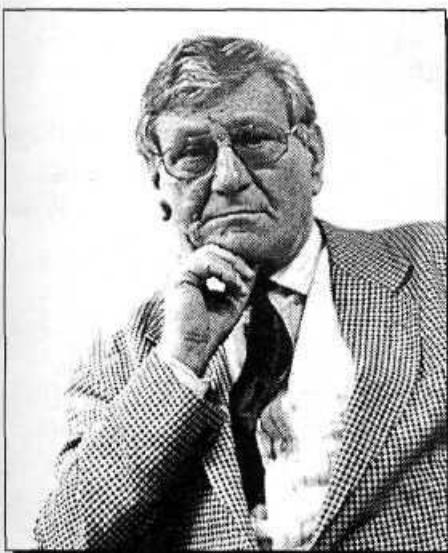
*Rastaojablan u kraju mom
kad istočni vjetri razgoriše plamen,
mi, srcima, goli, stajasmu redu
ko' baklja u mraku vodio nas znamen.*

*Rastaojablan u kraju mom
urlali vjetri, on zagledan u zvijezde,
gnojni nam dani, još gnojnije rane,
nad Čelom mu mrkim tek bespućajezde.*

*Rastaojablan u kraju mom
do neba velik ijoš viši,
sijeda mu kosa sadprekrila lice
i svakim danom sveje tiši.*

*Rastaojablan u kraju mom
na goleti suroj sad stojimo sami,
bršljan mu koljena obgrlio čvrsto
a granejoš su samo gnijezda vrani.*

NAD GROBOM DR. TIHOMILA RAĐE

Dr. Tihomil Rada

Kad je počeo Drugi svjetski rat, Tihomil je bilo 13 godina. Tijekom Nezavisne Države Hrvatske nastavio je školovanje na klasičnoj gimnaziji u rodnom Sinju, kao vanjski đak. Za vrijeme školovanja iskazao se kao vrlo inteligentan i neustrašiv. Izgledi za opstanak hrvatske države bivali su sve manji. U mладом Tihomilu buja želja da se uključi u borbu za spas hrvatske države i javlja se kao dragovoljac.

Rat je i u plodnim dijelovima njegove i naše Hrvatske prouzročio velike nedaće, a posebno glad. U njegovoj kršnjoj Dalmatinskoj Zagori vladala je teška nestašica hrane, a nemoćni je bilo dosta. On se uključuje u humanitarnu akciju i počinje po Sinjskoj krajini skupljati hranu da se nahrane nemoćni i gladni. Budno oko jugoslavenskoga komunističkog pokreta pratilo je njegov rad i ocjenilo za Partiju Štetnim, jer agitprop nje nije bilo jednostavno zavoditi narod, ako ima Hrvata i katolika koji dragovoljno obavljaju dužnost humanitaraca i brinu se za ugrožene, a danisu komunisti.

Njegovi školski kolege sjećaju ga se kao korektnoga, principijelnog i iznad svega poštenoga kolege, toliko poštena da bi, u đačkom dobu, čak i kod igranja nogometna načinjeni faul bez sustezanja i na svoju štetu istinito priznavao.

Odmah po dolasku u Sinj jugoslavenskih komunističkih partizana počele su represalije nad pučanstvom, te i naš Tihomil uz nekoliko svojih školskih drugova biva već 25. listopada 1944. godine uhićen i presudom Vojnog suda 20. dalmatinske divizije

u Sinju dne 19. prosinca 1944. osuđen zbog kaznenog djela protiv naroda i države, na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 10 godina, kojaje kasnije, općom amnestijom, preinačena na kaznu strogog zatvora u trajanju od 8 godina. Kaznu izdržava u zloglasnoj St. Gradiški i na prisilnom radu.

I u zatvoru se iskazuje kao sućutan supatnik. Tako, iako nije mogao dobiti pakete, u trenutku kada surobičar Franc Sermak dobiva paket i nudi Tihomilu bratski zalogaj, on samopožrtvovno odbija, govoreći: Ne, ti si bolestan, tebi je potrebnije!

Na prisilnom radu na autocesti biva zbog svoje principijelnosti grozno kažnen: komunistički milicajci razapinju ga na zemlji zabadajući kolce u zemlju i za njih mu privezu ruke i noge. Nepomičan i izložen kolovoskoj žegi on ostaje principijelan i izdržljiv, nije popustio niti se žalio. Mislio sam da su to radili samo američki vojnici u Vijetnamu, ali kada mi je to njegov surobičar i prijatelj Tripalo pričao, vidim da su Amerikanci bili komunistički šegrti.

Od podhranjenosti i loših higijenskih uvjeta u zatvoru se jako razbolio, pa je prebačen u bolnicu u Zagreb, odakle ga nakon izdržanih 7 godina 2 mjesecai 13 dana puštaju. Na slobodu izlazi kao 23-godišnjak. U Zagrebu završava prekinutu gimnaziju, maturira i počinje studij prava. Za vrijeme boravka u Hrvatskoj, prije odlaska u emigraciju vrlo je oprezan i brižljiv. Tako jednom prilikom ne odlazi na svadbu svome dobrom prijatelju, vodeći računa da bi prijatelj nakon njegova skorog bijega preko granice mogao imati neprilike s vlastima.

Emigrira u Švicarsku gdje nastavlja studij i doktorira političke i ekonomskie znanosti. Postaje tajnikom švicarske udruge proizvođača satova. U emigratskom političkom životu vrlo je aktivan, piše u Novoj Hrvatskoj i drugim hrvatskim publikacijama, pretežito o gospodarskoj tematiki. Naslanja se na Hrvatsku seljačku stranku. Po ponovnoj uspostavi Hrvatske države vraća se u Domovinu i pokušava pridonjeti uspjehu hrvatske samostojnosti.

Bio je financijski i intelektualno potpuno neovisan i mogao je svakome i o sveemu izreći nedvosmislen stav. Uvijek se služio argumentima bez vrijeđanja osoba ili omalovažavanja. Tako se ponašao ka-

da je govorio o problemima nacije i o korupciji u društvu. Svoju nesklonost demagogiji platio je marginalizacijom. Domovina nije imala sluha za one koji su bezrezervno bili za uspravan, pošten i nepodkuljiv odnos. Balkanština koja prihvata samo kmetstvo i intrige, odbacuje tako poštena i sposobna Hrvata kao što je bio Tihomil Radja. Njegova kritika vlasti prikazuje se kao neprijateljski čin, pa doživljava da ga i predsjednik Države proglaši neprijateljem.

Unatoč tim bolnim doživljajima on počušava ostvarenje svoga političkog sna, zbog čega je žrtvovao svoje najbolje godine života, ali ni u utakmici s Tomićićem ne izlazi kao pobjednik. Rijetki su Hrvati koji su se vratili iz sredena svijeta uspjeli u žuđenoj Domovini doživjeti barem uredne odnose. Domovinaje o emigrantima imala ono mišljenje, koje je jugoslavenska komunistička promičba promicala desetljećima. Čak su i prijatelji, na savjete kako bi to trebalo i kod nas biti, reagirali nervozno i savjetovali da se vrati odakle je i došao. Oni su se u balkanskoj žabokrećini osjećali dobro.

Hrvatskom društvu političkih zatvorenika pristupa i u jednom mandatu je bio članom Vijeća. Unatoč želji mnogih članova Društva, na kandidaturu za predsjednika Društva nije se odlučio, što njegovi suparnici i danas žale. Nekamu dragi Bog udijeli mjesto koje pripada žrtvi i onome koji je ljubio bližnjega svoga!

Jure Knezović

TOMISLAV PEĆARINA

JUČER SMO PRALI RUBLJE

*Jučer smo prali rublje,
Na paučinastu nit obješeno sunce ljubilo se
s košuljama i mrsilo svoje kose o
mekanu toplinu lancuna.*

*Mnogoje crne vode i mnogo crnog znoja
odnjela utroba zemlje.*

*Umorne ruke su umorno gladile razigrane
maramice,
nestašne zastave na nategnutom konopcu,
a oči s otežalim vjedjamaveć kasno u noć
naše svoj počinak u dražesnoj bjelini
rublja.*

U SPOMEN

prof. ŽELIMIRU MEŠTROVIĆU

Dana 20. veljače o.g. u Zagrebu je uslijed teške bolesti preminuo prof. Želimir Meštrović, poznati hrvatski politički zatvorenik i borac za samostalnu Hrvatsku.

Njegov životni put počinje 1925. rođenjem u Benkovcu, u vremenu srpskog terora i monarhije, te otpora hrvatskog naroda okupljenog oko Stjepana Radića, u kojem je sudjelovao i Meštrovićev otac Vicko.

Gimnaziju je pohađao u Šibeniku.

Početkom Drugoga svjetskog rata, Meštrovićeva obitelj je od strane Talijana protjerana zbog očeva hrvatskog domoljublja. Utočište ta plemenita i ugledna obitelj nalazi u glavnom gradu Zagrebu.

U Zagrebu je upisao studij geografije i studij opće i nacionalne povijesti, te je 1952. i diplomirao. Nakon toga dolazi živjeti u Zadar, gdje se bavi svojim pozivom; predaje zemljopis, oceanografiju i meteorologiju. U svojoj struci napreduje, te postaje ravnatelj Pedagoške akademije.

Kao ugledni intelektualac oko sebe okuplja nacionano svjesne sveučilištarce, i u olovnim jugokomunističkim vremenima na razne načine stvara otpor protiv nenarodne vlasti i države.

Prof. Želimir Meštrović je također auktor tadašnjih 10 teza za hrvatskog čovjeka, kojima se traži da Hrvat pomaže Hrvatu u nevolji, da ga zaposli, da ako treba i svjedoči za njega, te drugo što bi bilo potrebno i dan-danas.

Godine 1974. na montiranom političkom procesu, u skupini sa drugim Hrvatima, optužen je da je bio jedan od vođa tajne skupine koja je vršila i pripremala raznu protudržavnu djelatnost "uperenu protiv brat-

ISPRAVAK

Uz drugi nastavak priloga za Biografski leksikon hrvatskih političkih uznika podkrala se pogreška, iz koje bi proizlazilo da je riječ o prvom dijelu. Također, u tekstu Ivana Vukića "Partizanski zločin nad Plavom divizijom" (PZ, br. 119), uz niz drugih tiskarskih pograšaka, podkralo se: "...naučio nje-mački zanat", a treba biti: "naučio nje-mački jezik". Ispričavamo se auktorima i čitateljima. (Ur.)

stva i jedinstva naroda Jugoslavije i socijalističkih tekovina".

Osuđenje na 12 godina strogog zatvora, te napet godina zabrane svakejavne djelatnosti.

Kaznuje izdržavao u K.P.D. Lepoglavi od 14. lipnja 1974. do 26. srpnja 1983.

Nakon pada komunističkog sustava djeluje u radu zadarske podružnice Hrvatskog društva političkih zatvorenika, gdje je bio dugogodišnji član Upravnog odbora, politički je djelovao kao vođa zadarskog ogranka Hrvatske Demokratske Stranke, koja je kasnije postala Hrvatska Kršćanska Demokratska Unija, čiji je počasni predsjednik bio do svoje smrti.

U vrijeme Domovinskog rata u Hrvatskoj je vojsci vršio razne dužnosti.

Profesor Želimir Meštrović nikada nije izgubio nadu u bolju hrvatsku budućnost, te je uvijek pokazivao strastvenost u tumačenju političkih, geopolitičkih i povijesnih pitanja koja hrvatski narod a ni sama Providnost još nije uspjela razriješiti.

Neka mu je laka hrvatska zemlja!

Predsjednik HDPZ-a
PODRUŽNICE ZADAR
Prof. BRUNO ZORIĆ

POTPORA POLITIČKOM ZATVORENIKU

Naš su list svojim dragovoljnim prilozima pomogli sljedeći naši podupiratelji: HDPZ- Podružnica Sl. Brod

– članovi	5 00,00 kn
Marija Grahek	100,00 kn
Omer Stunić	200,00 kn
Lohgin Prebeg	180,00 kn
gosp. Ivančić	20,00 kn
Tomislav Javor	400,00 kn
Anica Cugovčan	280,00 kn
UKUPNO:	1.680,00 kn

Zahvaljujemo se darovateljima i ubuduće se preporučujemo njihovoj sretljivosti.

FRAN MAŽURANIĆ ml.

ONI

SAGNITE glave i podite šutke,
Prignuto, tiho, tom ulicom tamnom
Nemojte smetati nieme trenutke,
Tihi, na prstima, podite za mnom.

Ja ču vas vodit kroz ugare puste,
Vodit duž staza, duž bezkrajnih cesta,
Vodit kroz šume, kroz šikare guste,
Vodit do jednoga samotnog mesta,

Tamoje groblje, jednostavno
skromno,
Križevi strunuli: nema ih više.
Samo su humci još vrstanipomno,
Napukli, rahli od vjetra i kiše.

Nikada ovde se ne pale svieće,
Niti tu za njih kad zvone se zvona.
Priroda sama tu postavlja cvieće,
Tužne im grobove kiti tek ona.

Nemojte gazit stog svježi još travu,
Ona iz krvije niknula njine.
Gledajte šutke i sagnite glavu,
Odajte počast u znaku tišine.

Tu sujoš brazde, tu lievci su sivi,
Ovud čelikje orao zemlju.
Ovdje u vatri su stajali Divi,
Danas što izpod tih humaka driemaju

Oni su mrtvi - al' priđite bliže;
Vidite tračak taj bliedi i fini;
Čudno to svjetlo, što s groba se diže:
To ideali su bezsmrtni njini.

Vidjeli ste ih - te turobne humke:
Rake heroja, što mrijeti su znali.
Podite sada. Al' podite šutke!
Znajte, da oni iza vas su pali...

U SPOMEN LJUBICI ŠTEFAN

Kad umre pravednik - nebo se raduje

Ljubica Štefan

Umrla je skromna, samozatajna žena koja je svoj život darovala drugima. Ljubicaje u mlađosti puritanski odgojena uz oca i kasnije strica, jer je u ranom djetinjstvu ostala prerano bez majke. Vjerojatno je zbog toga gubitka njezina plaha duša tražila smisao u ljubavi za progone i bezpomoćne, paje ta pobuda išla do herojstva, jer je u ratnom vihoru Drugoga svjetskog rata i silini bezumlja nacionalsocijalizma, svjestno štitila i pomagala svoje židovske sugrađane. Možda u to vrijeme i nije bila svjestna kako veliko djelo čini. Možda bi se u to vrijeme prve njezine mladosti moglo protumačiti, da je tek mali pomagač svoga dobrog strica, ali Božja Providnost ravnala njezinim putovima i Ljubica je kroz ljubav prema bližnjemu utirala put koji ćeje odvesti na Olimp plemenitih i zaslужnih ljudi, koje su Židovi označili legijom pravednih među narodima.

Tako je njezino ime i ime njezina plemenitog strica upisano u spomenik Yad Vashem u Jeruzalemu. Naravno da je Ljubica 1993. primila Povelju pravednika među narodima. Ona je također, uz pomoć Rubena Dafnija, uspjela da umjesto ranijeg naziva "Jugoslavija", u Yad Vashem upiše: "Croatia".

Ljubica je imala istančan smisao za pravednost i nije olako prelazila preko laži i neistina koje su širili zlonamjerno "stradalnici" židovskog naroda, uveličavajući svoje patnje u vrijeme Drugoga svjetskog rata na tlu Hrvatske. Ljubicaje spoznala zlonamjernost i opaku politiku koju su nametali neki pripadnici židovske zajednice, kojisu – neslučajno – bivši pripadnici i simpatizeri komunističkog sustava i partizanskih jedinica, sasvim krivo ili neistinito i uveličano optužujući režim NDH, a izbjegavali priznati ljudi i događaje koji su štitili izložene židovske pripadnike da se sklone ispred nacisticih progona.

Ljubicaje živi primjer kako su mnogi koristili svoju energiju za bližnjega. Ali Ljubica je lutala na nepravdu koju su neki krugovi, među njima i dio židovske zajednice u Hrvatskoj, nanijeli časnom branitelju ugroženih, našemu pokojnom mučeniku, političkom osuđeniku, kardinalu Stepincu, a da on kao najzaslužniji za spašavanje premnogih Židova nije uvršten u spomen popis. Ljubica je osjetila otkud vjetrovi pušu, upornim radom utvrdila je da je glavna kuhinja tamu u Beogradu. Tamo je prikrivano da je najveći progon i istrebljenje Židova na prostorima Jugoslavije provedeno u Srbiji, ali sve se to prikrivalo i blatio Hrvate kao najveće antisemite, što dakako nije istina. Ljubica to potvrđuje dugotrajnim istraživanjem pod vječnom opasnošću da bude razotkrivena jer ustrajno kopa po arhivima u Beogradu. Ljubica izdaje više knjiga koje potvrđuju njen trud. Ali, nažalost, uza sva nastojanja da židovska zajednica u Hrvatskoj prihvati njezinu istraživanja, oni ostaju tvrdi u nepravednoj optužbi prema kardinalu Stepincu, pa njezina knjiga "Židovi i Stepinac" nije bila dovoljna da se Stepinac promovira u Red pravednika. Ali, unatoč svega, njega su Gospodin Bog i Sv. Otac stavljeni na oltar kao uzor-blaženika što je mnogo više negoo priznanje onih koji se vode dnevним političkim motivima.

Da je naša Ljubica zaslужila da ju nosimo u svom srcu, potvrđuje i njena suradnja u našem listu. Ona je neustrašivo dokazivala istinu. Njezini članci su isticali povijestne istine o vremenu i događajima koje smo rado pratili. Koliko su istinski mnogi poštivali našu Ljubicu, svjedoči njezin skroman ukop i oproštaj u Krematoriju. Gospoda dr. Ružica Čavar pobrinula se za Odbor za sahranu u kojem su bili izabrani prijatelji pokojnice, uz njezin odar u ruci s crvenom ružom od pokojnice prvi se oprostio dr. Zvonimir Šeparović, predsjednik Hrvatskoga Žrtvoslovnog društva, a zatim je iskrene riječi izrekao gosp. Sviben kao predsjednik Saborske komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava. Njegove je riječi vredno navesti:

"Žalobni zbor!

Smatram i čašću i milošću Božjom, da se danas u ime Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata mogu ovom prilikom oprostiti od kolegice Ljubice Štefan. Ni sam slučajno spomenuo milost Božju, jer Ljubica i ja istih smo godina.

Članom Komisije postala je za moga posljednjeg saborskog i predsjedničkog manda. A to se nije dogodilo slučajno, jer Ljubica se već dugo bavila znanstvenim radom, a posebno ratnim žrtvama. Kao uglednu znanstvenicu, Hrvatski državni sabor imenovao ju je u našu Komisiju. Znali smo daje vrlo temeljito istraživala istrebljenje Židova u Nedićevoj Srbiji, da

je dokazala da su to izvršili Nedićevi Srbi, a ne Hrvati koji nisu imali nikakve vlasti u Srbiji. Cijenili smo njezino žarko zalaganje na znanstvenom suzbijanju farizejske teze o genocidnosti hrvatskog naroda. Očekivali smo od nje i velik doprinos kod utvrđivanja židovskih žrtava u Hrvatskoj.

Ljubica se kao Članica Komisije gorljivo prihvatala posla. Obilazila je različite židovske institucije ne bi li prikupila podatke o žrtvama. No, na naše čudo, neka su vrata njoj - Pravednici među narodima - ostala zatvorena. Pun uspjeh postigla je u Karlovcu jer nam je odande donijela popis karlovačkih Židova stradalih tijekom II. svjetskog rata.

Sukladno propisima Komisije, stajala je na stanovištu da Komisija smije utvrđivati broj žrtava samo na temelju poimeničnog popisanja, a ne na osnovi nečijih proizvoljnih procjena. Njezinu osporavatelju, a takvih je nažalost bilo, to nisu oprostili. Pogotovo joj nisu oprostili što je neoborivim argumentima iznosila u javnost činjenicu da su u logoru u Jasenovcu poslije rata, tj. od svibnja 1945., pa sve do 1948. bili ubijani ne samo hrvatski vojnici, nego i hrvatski građani.

Ljubica je čitav svoj život bila neustrašiv borac za istinu i pravdu. U polemikama je bila kristalnojasna i logična. I više puta se dogodilo da je protivnik izbjegavao dati joj odgovor, tj. spašavao se šutnjom.

Tako se dogodilo i povodom njezine smrti. Dio obavijestnih sredstava taj je događaj prešutio. Ljubica je iznosila za neke vrlo neugodne istine. Sinovi laži nisu je mogli voljeti. Ali voljeli su je i poticali mnogi znanci, prijatelji i suradnici, čija su srcajednako snažno kucala za Hrvatsku i njezino.

Draga Ljubice! Hvala Ti za sav Tvoj znanstveni rad, posebno za Tvoj doprinos Povjerenstvu kojemu sam bio na čelu, hvala Ti za ljubav prema Domovini i ljudima, hvala Ti za Tvoju borbu za istinu i pravdu. Neka Ti vječni Sudac dade dostoјno mjesto među pravednicima koji ga gledaju licem u lice."

Nakon toga dirljivu pjesmu Mate Čavara izgovorila je dr. Ružica Čavar. Grob je bio ukrašen cvijećem iznad kojeg je dominirala hrvatska trobojница. Svi prisutni članovi Odbora za sahranu odložili su na odarom ružu povezanu hrvatskom trobojnicom, a što je kao poseban znak zahvale poslan od HDPZ.

Kaja PEREKOVIC

politicke

IN MEMORIAM

U SPOMEN

ANDRIJA VARADIN

roden 25. studenog 1922.,
umro 17. ožujka 2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Sisačko-Moslavačka

U SPOMEN

MATE AMIĆ

Rođen 17. veljače 1922.
Umro je 01. ožujka 2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Rijeka

U SPOMEN

DOBRILA (PAVO) ROTIM

rođena 15.09.1914. umrla 05.02.2002.

Laka joj bila hrvatska zemlja!

U SPOMEN

VJEKOSLAV LUJO LASIĆ

1926. - 2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Dubrovnik

U SPOMEN

ŽELIMIR MEŠTROVIĆ

rođen 08. 07. 1925. godine
Uslijed teške bolesti
preminuo dana 20.02.2002. u Zagrebu.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Zadar

U SPOMEN

MARIJA LABAŠ

Preminula u 73. godini u Koprivnici

Laka joj bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Koprivničko-križevačka

U SPOMEN

MARIJA RADOŠ

1914. - 2002.

Lakajoj bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Dubrovnik

U SPOMEN

ANTE BOJMIĆ

rođen 19.05.1925. u Tkonu, na otoku Pašmanu.
Uslijed teške bolesti preminuo
krajem 2001. u Zadru.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Zadar

U SPOMEN

MARINELLA ŠORMAN

Preminula u 80. godini u Sirovoj Kataleni

Laka joj bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Koprivničko-križevačka

U SPOMEN

STANKO MARAŠ

Roden 1. listopada 1909.,

preminuo 17. ožujka 2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

U SPOMEN

JURE GAGRO

blago u Gospodinu preminuo u ponedjeljak,
4.3.2002. u 74. godini
nakon kratke i teške bolesti.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

U SPOMEN

IVAN DUJIĆ

iznenada blago u Gospodinu
preminuo nakon kratke i teške bolesti
u 49. godini života.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

U SPOMEN

ĐURĐICA MIKINOVIC rodđ. Loborec

blago u Gospodinu preminula
u utorak, 26. veljače 2002.

Lakajoj bila hrvatska zemlja!

U SPOMEN

IVAN BURMAS

Roden 16. siječnja 1930.,
umro 16. veljače 2002.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Rijeka

U SPOMEN

MARA (MARTINA) SESAR

rođena 07.06.1919. umrla 09.11.2001.

Laka joj bila hrvatska zemlja!

IN DIESEM HEFT

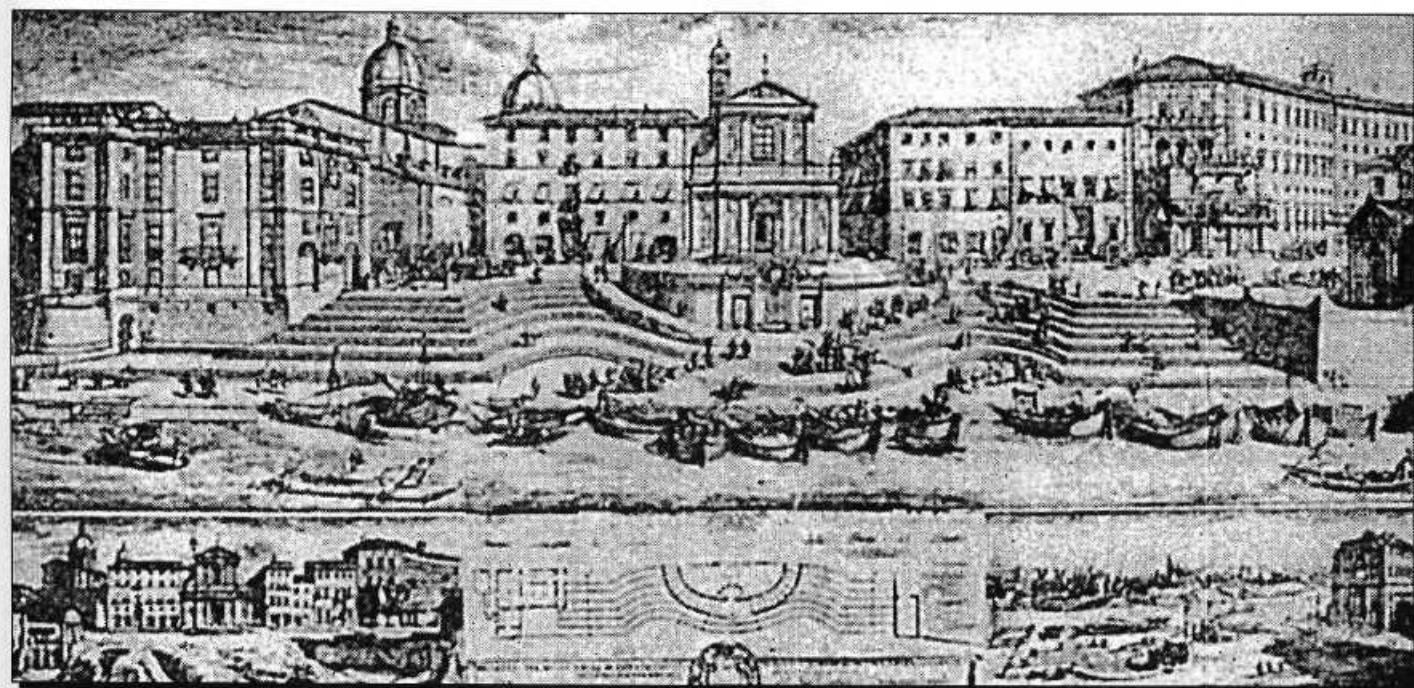
Wie im Verlauf vergangener Jahre, werden neueste Entscheidungen der sog. internationalen Gemeinschaft in Bosnien und Herzegowina so erklärt, dass man bestrebt ist den Frieden zu festigen. Dabei wird niemand gefragt ob dies ein dauerhafter und gerechter Frieden sei und ob die Völker in Bosnien und Herzegowina darin frei und glücklich leben werden. Egon **Kraljević** behauptet, dass dieser Frieden ungerecht sei und dass man mit den neuen Verfassungsregelungen eigentlich die Auswanderung des kleinsten konstitutionellen Volkes, des kroatischen, anstiftet.

Der Krieg in Bosnien und Herzegowina begann mit der serbischen Aggression, erinnert der Autor. Anstatt die Aggression zu stoppen und Massenvertreibungen zu verhindern, sah die Welt der serbischen Eroberung ruhig zu. Diese wäre mit Bestimmtheit erfolgreich, wenn sich die Kroaten in ersten Linien nicht gewehrt hätten. Die Kroaten regten damals auch Bosniaken-Moslems an. Doch ihre muselmanische politische Führung kalkulierte lange mit einer Kompromisslösung im Einklang mit der serbischen Vision Jugoslawiens. Dies führte zu Mißtrauen zwischen Bosniaken-Moslems und Kroaten, die bereits aus der serbischen Aggression auf die Republik Kroatien, eine dauerhafte Lehre gezogen hatten. Mißtrauen jedoch konnte nicht ausreichender Grund zum Herbeiführen eines kroatisch-moslemischen Konfliktes sein, wenn es keine ständige Schürung anderseits gegeben hätte.

Einerseits haben die Serben die Hälfte der Bosnien und Herzegovina ethnisch gesäubert und auf engem mit Kroaten und Moslems bewohntem Raum, mehrere Hunderttausend Flüchtlinge eingepfercht. Dadurch wurde eine Lage ständiger Spannungen geschaffen. Andererseits regte die Internationale Gemeinschaft durch eine Reihe sog. Friedenspläne eine Tendenz zur Zerschlagung von Bosnien und Herzegowina an. Als ihre maximalistischen Ziele durch Krieg nicht erreicht wurden, nahmen die Serben das Angebot am Verhandlungstisch, mehr als die Hälfte des bosnischen Territoriums zu erhalten, an. In der muslema-

nischen Führung wurde die islamistische Tendenz stärker, sodass sich Sympathien für einen kleinen aber ausschließlich muselmanischen Saat verstärkten. Bei diesen Gelegenheiten begannen auch die Kroaten in Bosnien und Herzegowina über eine Annäherung an Kroatien nachzudenken und eine territorielle Angliederung an dieses. Bosnien und Herzegowina teilten also alle, heute jedoch werden nur die Kroaten dafür beschuldigt. Solche Beschuldigungen sind Einführung in ständige Verdächtigungen und dauerhafte Diskriminierung, weshalb die Kroaten aus Bosnien und Herzegowina auswandern. Heute ist ihre Zahl um die Hälfte kleiner als im Jahre 1991 und all dem zum Trotz werden sie als Aggressoren und Imperialisten hingestellt. Der Friede auf solchen Fundamenten kann weder stabil noch gerecht und dauerhaft sein.

Der Präsident der Kroatischen Gesellschaft ehemaliger politischer Häftlinge (HDPZ), **Jure Knezović**, polemisiert mit der Behauptung von Josip Boljkovac, einem bedeutenden Funktionär des jugoslawischen repressiven Systems (zugleich Innenminister in der ersten postkommunistischen Regierung in Kroatien), der leugnet, dass Massenmorde an kroatischen Soldaten und Zivilisten, nach dem Sieg der jugoslawischen Kommunisten im Jahre 1945 ein Kriegsverbrechen darstellt. Boljkovac bezeugt, dass einer der Führer der jugoslawischen kommunistischen Bewegung und späterer Außenminister Jugoslawiens, Edvard Kardelj, noch 1945 erklärte, dass nach dem Kriege 100.000 kroatische Landwehrmänner (Domobrani) umgebracht wurden. Aber für Boljkovac ist das nur eine legitime Rache für die 1941/42 begangene Verbrechen. Knezovic beweist, dass Boljkovac's Angaben über angebliche Opfer aus dem Jahre 1941/42 eine gewöhnliche Überreibung sind, die sich auf keine demographischen Tatsachen gründen.

Kirche des HL Hieronymus in Rom und kroatisches Hospiz, welche Papst Siksto V. erneuern liess.

IN THIS ISSUE

As has been the case in previous years, the latest moves in Bosnia & Herzegovina by the so-called international Community are being justified as endeavours to strengthen peace. Very few people however, question whether this peace will be lasting and indeed just, or will the peoples of B-H live happily and fortunately in this country. Egon **Kraljević** Claims that this peace is unjust and the constitutional Solutions being proposed in fact motivate the new wave of emigration of the least numerous constitutional nation - the Croats. The war in B-H began with the Serb aggression, the author reminds. And instead of that aggression being halted and massive waves of violence being prevented, the world calmly observed the Serbian invasion. They surely would have succeeded had the Croats initially not stood up to prevent this. The Croats endeavoured to motivate the Bosnian - Muslims to join them in their resistance against the Serbian aggression. However, the Muslim political leadership stood by, calculating and considering various compromises with the Serbs and their vision of Yugoslavia. This created mistrust between the Bosnian Muslims and Croats, who had already learned a grave lesson through the Serb aggression on the Republic of Croatia. This mistrust however, was not enough of a reason to cause the conflict between the Croats and Muslims had it not been for the systematic support from the side. On the one hand, the Serbs had ethnically cleansed almost half of Bosnia & Herzegovina and Croat and Muslim refugees in their hundreds of thousands were compelled to settle on a very narrow Stretch of territory. This obviously created lasting tensions. On the other hand, the international Community introduced a series of peace plans that in fact motivated the tendency to destroy Bosnia & Herzegovina. When they didn't achieve their maximum aims through war, the Serbs accepted the offer to utilise negotiations

and gained more than half of Bosnia & Herzegovina. The Muslim political leadership then enhanced their tendencies to islamise their country and increased the sympathetic feelings of that tiny, exclusively Muslim country. In circumstances like this, Bosnian-Herzegovinian Croats began to contemplate drawing closer to their matrix in the Republic of Croatia even to the point of territorial annexation. Everyone therefore divided Bosnia & Herzegovina however, today only the Croats are being accused of this deed. These accusations are the basis of constant suspicion and lasting discrimination resulting in the continuing emigration of Croats. Today, their numbers are half those in 1991, and yet they continue to be referred to as the aggressor and imperialists. Peace laid on foundations like this cannot be stable, just and lasting.

* * *

President of the Croatian Association of Political Prisoners, Jure **Knežović**, debates the thesis by Josip Boljkovac, - a renowned official of the repressive Yugoslav System (also the first Interior Minister of the first post-communist government in Croatia) - who denies that the mass killings of Croatian soldiers and civilians after the victory of the Yugoslav Communist Partisans in 1945 can be seen as war crimes. Boljkovac testifies that one of the forerunners of the Yugoslav Communist Movement and later Foreign Minister in Communist Yugoslavia, Edvard Kardelj had in 1945 already stated that after the war, 100,000 Croatian Homeland Defenders were killed. Boljkovac however, considers this a legitimate revenge of the crimes committed 1941/42. Knežović argues that Boljković's data about the alleged victims from 1941/42 are a simple overexaggeration that is by no means based on any demographic facts.

St. Jerome's Croatian Papal Institute in Rome as it appears today.

Predmet: Saznanja o smrti - pogibiji Ludviga Pavlovića
18.09.1991. u Studenim Vrilićima - Posuđujući
okolnosti i sudionici - prijedlog Sabit Širokić

OA "KUKOLJ"

UPRAVA SIS-a
Mostar

Tomislav
SDB-a u

Određeni broj sadašnjih omislavgrad, ranije je bio u dječjem mraženju u narodu.

Bivši načelnik SDB-a u Livnu,

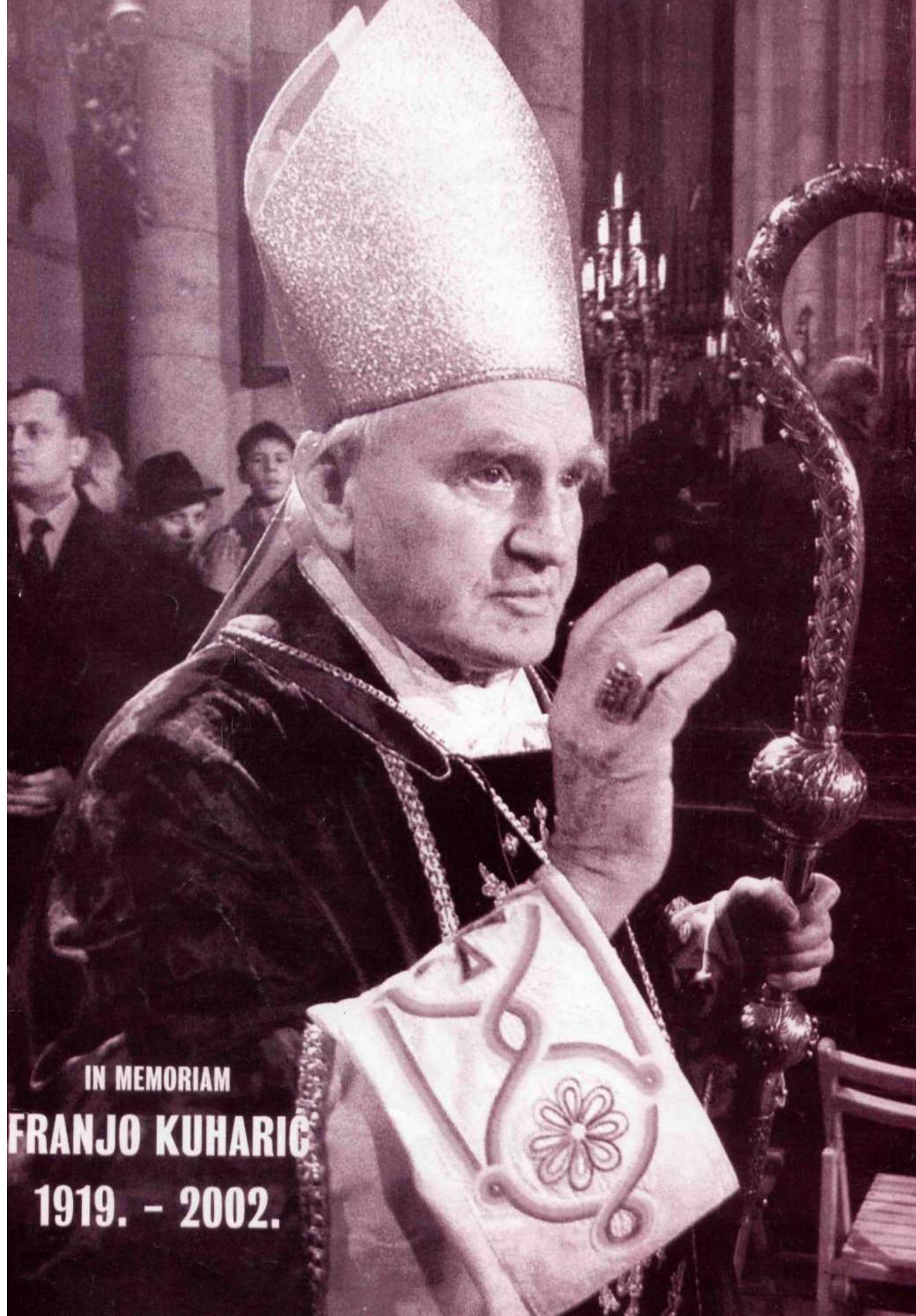
Lijnu

imenovanje 1993/94. trebao preuzeći vodenje SZUP-a na nivou HR HB. To je osporeno od strane HDZ-a iz Tomislavgrada, te se vraća u Livno. Imenovanje

načelnik trenutno
bivši ministar, Njemačka.
moćni ministrari BiH u Štutgartu, koji iz
nacionalnosti, prikuplja
ne putovnice R BiH, prikuplja
te uzima izjave na zapisn.
časnicu, bivši
2. Jozo Jozic, bivši
ino-komponentom, Ambasade R BiH u
sa razgovore sa drugim
raznih razgovora, sa Mostaru M. Dikića.
ko je putovnik, te
svesrdno por. državom
jetnicima Markom Penavom
svojim, muslimanom iz
Mostaru, Zdenkom, sta.

Kvesić je srednje škole (auto mehaničarski zanat) nastavio studij pravstva, zadužen od Matice hrvatske, u Zovku sa svojim najblizim UDBAŠEM i Vicom Barbarićem, a bi po završetku istog se zaposlio u SDS u Mostaru i to na čelu odeljka koji je tretirao djelatnost tzv. "klero-nacionalizma i hrvaćanskog nazizma"). Navedeni poslove obavljao je do početka 1991. godine kada je postavljen za podsekretara za SDS- B i II. Kvesić je slovio za "prosječnog", skromnih mogućnosti posebno za "opismenjavanje" operativnih saznanja. Intervju koji je krajem prošle godine dao listu "Oslobodenje" koncipirao i na unaprijed dostavljena pitanja odgovorio je Zorić Zdravko). Iz navedenih razloga Kvesić se veoma

UPRAVA SIS-a MO HR HB
n/r Načelnika

IN MEMORIAM

FRANJO KUHARIC
1919. - 2002.